

AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. STATUS

CSIKSOMLYÓI FŐGIMNÁZIUMÁNAK

ÉRTESITŐJE

AZ 1906—1907-IK ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI:

AZ IGAZGATÓSÁG.

1907.

NYOMATOTT SZVOBODA JÓZSEF KÖNYVSZAJTÓJÁN
CSIKSZEREDÁBAN.

AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. STATUS

CSIKSOMLYÓI FŐGIMNÁZIUMÁNAK

ÉRTESITŐJE

AZ 1906—1907-IK ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI:
AZ IGAZGATÓSÁG.

1907.
NYOMATOTT SZVOBODA JÓZSEF KÖNYVSÁJTÓJÁN
CSIKSZEREDÁBAN.

KÉZIRATOS ISKOLAI DRÁMÁK.

IRTA:

SZLÁVIK FERENC.

Kéziratos iskolai drámák.

A csiksomlyói Szent-Ferenc-rendi zárda könyvtárában lévő kéziratos miszteriumok és iskolai drámák egyik kötetét, amely 48 miszteriumot tartalmaz, Fülöp Árpád tanár ismertette.¹⁾ Később ugyanezen kötetből az ungvári kir. kath. főgimn. 1893—94-iki Értesítőjében egész terjedelmében közöl egy 1758-ban előadott miszteriumot, a „Régi magyar könyvtár“ 3. kötetében pedig bevezető tanulmány kíséretében már 4 miszteriumot ad közre. A Fülöptől ismertetett miszteriumokon kívül még több miszterium és iskolai dráma maradt fenn, amelyeknek címét Bándi Vazul, a csiksomlyói róm. kath. főgimnázium volt igazgatója, közli is „A csiksomlyói róm. kath. főgimn. története“ című munkájában,²⁾ amelyből megtudjuk, hogy még 43 kéziratos miszterium és iskolai dráma maradt.

Az elveszettnek hitt, de utóbb megkerült 43 miszterium és iskolai dráma jelenleg is a zárda könyvtárában van.

Jelen ismertetésemben — térszüke miatt — nem szándékozom az összes darabokat ismertetni, hanem csak az egyik kötetet, amely 7 iskolai drámát tartalmaz s amelyeket az 1773—1777. és az 1780. évben (2) adtak elő, még pedig az első hatot a pünkösdi búcsuk alkalmával, az utolsót pedig Szent Antal napján (jún. 13).

¹⁾ Csiksomlyói r. kath. főgimn. Értesítője. 1891—2.

²⁾ Csiksomlyói r. kath. főgimn. Értesítője. 1895—6.

A pünkösdi búcsuk alkalmával már ez időben is nemcsak Csikból, hanem az egész Székelyföldről mintegy 10—15 ezer hívő zárandokolt a csiksomlyói Mária szoborhoz, amelynek csodatevő hatalma messze földön volt ismeretes. Nem csodálkozhatunk tehát, ha az itteni gimnázium paptanárai felhasználták ezt a kedvező alkalmat és a buzgó hivek vallásos érzésének ápolására erkölcsi célzatu darabokat adattak elő deákjaikkal. S hogy minél többen, lehetőleg valamennyien részt vehessenek e lelket és szívet nemesítő előadásokon, azokat valószínűleg a szabadban, a gimnázium közelében levő Kis-Somlyó hegy oldalán, az u. n. „Jézus hágóján“ tartották.

Kötetünk 95 folio levélből áll, amelynek első két levele számozatlan, azután a 124. lapig számozva vannak, a többi levél ismét számozatlan. A kötet táblába van illesztve, de mint látható e táblából még körülbelül a bekötöttnél 3 annyi levelet kivettek. Ide volt bekötve a most külön levő: *Actiones Tragicæ* című 6 színjátékot tartalmazó kötet is.

Az első levél üres. A 2-ik levél első lapján olvashatjuk a kötet címét: *Actiones Comicæ In Vitia invectivæ, ac ex adverso Ad Heroicos Virtutum actus, exstimulantes, opera, ac studio Patrum p. t. Eloquentiæ, ac Poëseos Professorum, Per Nobilem, ac ingenuum Gymnasii Cs.-Somlyoviensis sub cura Fratrum Minor(um) Strict(orum) Observ(antium) Provinciæ Tra(nsylvania)nnicæ Sancti Regis Stephani Humanioribus Facultatibus vacantem Studiosam Juventutem, Ab anno 1776, coram frequentissimo Auditorio productæ, ac jussu A(dmodum) R(everendi) P(atris) Martini Péterffi Praelibati Ordinis et Provinciæ Praedicatoris, S(acro)s(anct)æ. Theol(ogiæ) Lect(oris), ac Ministri Provincialis perennaturæ memoriæ gratia huc inscriptæ. A*

második oldalon van az: *Admonitio ad Patres p. t. Professores*, amelyben Péterffi Márton elrendeli, hogy a tanárok az általuk megírt szindarabokat írják le „*perennaturae memoriae, secutorum exempli, ac imitationis gratia*“, mert eddig is némelyek elveszték, másokat pedig idegeneknek ajándékoztak, anélkül, hogy egy példányuk a zárdában megmaradt volna (ne exemplari quidem relicto).

Az első szindarab címe a következő: *Superbia Dejecta Humilitas Exaltata sive Tragico-Comoedia De Sennacherubo Superbo et Ezechia Humili a Fre. Vito Ferentzi Principiorum Magistro per scenas infimo stylo deducta. Anno 1773, Mense Majo, Die 4-ta. — Thema: Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.*

A darab latin nyelvű és prologusból, 12 scenából és a végén a chorból áll. A prologusban megköszöni a hívők megjelenését és a megjelentek elnézését kéri. „Talán némelyeknek tsekély munkánk nem fog esni kívánságára, hogy ügyekeztünk menni a deák-ságra, mind az által folytatni meg nem szűnünk a magunk kárára, hanem bizván másoknak okoskodásában elvégezzük tulajdon magunk hasznára. A diákság se nem tífra, se nem különös mélységgel telyes, hanem még a küsdedeknélis közönséges, azért magunkhoz képest, aki jobban tudgya, legyen együgyűségünkben könyörületes. A kik nem értenek diákul, azoknak kedvekért tréfaságok lesznek magyarul, de a diákbolis vehetnek észre, tsak figyelmezzenek tseledeteinkre, mert mindenkor először megmagyarázzuk könnyebségekre“

Minden scena elején az illető scenának a rövid tartalmát találjuk magyar nyelven. A színjáték tárgyát a Bibliából veszi, még pedig a Királyok IV. könyvé-

nek 18. és 19. részéből, amelyet némi eltéréssel dolgoz fel.¹⁾

A darab tartalma a következő: a jó gondolat az angyalok segítségével inti Sennacheribet, hogy gonosz indulatait győzze le, de a rossz gondolat ráveszi gonosz szándékának a véghez vitelére. Sennacherib elhátározza, hogy Ezechiást megtámadja. Előbb azonban követeket küld hozzá, hogy ezek felszólítsák Ezechiást a meghódolásra.

Ezechiás örvend, hogy népe nem bálványoz, hanem hű az Urak Urához. Ekkor megjelennek a Sennacherib követei. Ezechias a jó gondolat tanácsára azt mondja a követeknek, hogy kész bármit fizetni Sennacheribnek, ha országát nem támadja meg. Sennacherib háromszáz talentum ezüstöt és 30 talentum aranyat kér Ezechiástól, aki a templom aranyát, ezüstjét összegyűjtve kifizeti a kívánt összeget.

Sennacherib búsul, hogy elfogadván a kincset nem támadhatja meg Ezechiást, de a rossz gondolat ráveszi, hogy Ezechiás ellen induljon. A hadak vezérévé Rabsacest teszi, akit kis fia int, hogy ne támadja meg a zsidókat. Rabsaces a sereggel megérkezvén Ezechiást félelem szállja meg s követet küld Isaiás prófétához, hogy a község javáért imádkozzék Istenhez. Isaiás bátorságra buzdítja Ezechiást, aki fel is bátorodik, de Sennacherib fenyegető levele újból lesújtja. A káromkodásokkal teli levelet Isaiáshoz küldi, aki Ezechiást megszabadítja félelmétől, Sennacheribet pedig meginti és veszedelmét megjövendöli. Sennacherib azonban nem hallgat Isaiásra. Rabsacest erre az angyal megöli. A búsuló Sennacheribet a rossz

¹⁾ „Az Újszövetségi szentírás a vulgata szerint, figyelemmel az eredeti szövegre Káldi György fordítása nyomán, jegyzetekkel átdolgozva. Eger, 1892“. 390 s. köv. II.

gondolat arra ösztönzi, hogy két kisebb fiának feláldozásával engesztelje ki a bálvány haragját. Sennacherib a két kisebb fiát épen felakarja áldozni, amidőn megjelenik két nagyobbik fia és megölik.

A chorusban int, hogy a kevélységről és gonosz életről mondjunk le, mert aki inkább kedvez a testnek s nem követi Isten akaratját, a tűzre fog jutni. Elítéli a nagyravágyást, mert:

»Ha nagyra vágyódtok és mást meg utáltok,
egy lábíg el vesztek.
Isten meg alázza a kemény szíveket,
És fel magasztalja az együgyűeket,
Intünk titeket,
Sennacheribet, ne kövessétek.

A prologusban ígért magyar nyelvű tréfaságok hiányoznak a darabból. Egyedül a 4-ik scena végén van a következő magyar szöveg:

Rabsaces. Optime facietis, si pedes vestros a narcosi custodiveritis.

Saltator 1-mus. Probemus igitur socii, sic enim volant nostri Legati. (Fit saltus ac tunc simul):

Ihaa, ahaa mi vigadgyunk,
és semmit ne szomorkodgyunk.
Ujuu, ujuu tántzot járjunk, ne
zsibanyon meg a lábunk.
Rabsacesnek mi játéunk, szivesse-
günk meg mutassuk.
Vigan. Vigan.

Rabsaces. Iam a mensa assurgamus, cum honore recedamus. (Claudit cortina).

Mint a darab címéből látjuk, a darabot Ferentzi Vitus írta, aki az 1773. évben az alsóbb iskolának (Parva), mely az I. nyelvtani osztályt (Principiorum Infima Grammatices) foglalta magában, volt a tanára.

A következő szindarabnak a címe: *Innocentia benefica castitatis*¹⁾ coronata seu *Tragico-Comoedia* de S. Vito Martyre anno aetatis nono variis cruciatibus a Patre suo propter Christianam fidem vexato; ac tandem aetatis suae duodecimo imperante Diocletiano, cum Modesto, et Crescentia Martyry Laurea coronato, in pervigilio pentecostes per scenas Anno 1774 deducta.

A cím után a következő megjegyzés áll: Ita est. Fr. Vitus Ferentzi p. t. Eloquentiae Magister.

Tehát ezen második darabnak is Ferentzi Vitus a szerzője, aki az 1774—1776. években a költészeti és a szónoklati osztálynak (*Rhetorica et Poesis*) volt a tanára.

A darab themája: Consumatus, in brevi explevit tempora multa.

A darab anyagát Szent Vitus élettörténetéből meríti s azt némi kihagyásokkal hűen dolgozza fel.²⁾

A darab prologusból, 4 actusból és az epilogusból áll. Az első két actus 4—4, a harmadik 3, a negyedik pedig 5 scenából áll. Az első két actus végén magyar chorus, a harmadik végén pedig latin chorus van. Az I. 2. II. 3. IV 1.³⁾ és az említett chorus kivételével a darab magyar nyelvű. Külalakja a chorusok kivételével próza.

Ennek és a 4-ik és 5-ik darabnak tartalmi ismertetése helyett közlöm mindeniknél a prologusnak azt a részét, amelyből a darab tartalmával megismerkedhetünk.

Az eredetiben tévesen *catastis* van.

V. Dedek Crescens „Szentek élete” 593 l.

³⁾ A római szám az actusokat, az arabs szám pedig a scenákat jelzi.

„Sz. Vitus tehát Modestus és Crescentiának oktatásaiból meg világosodván kilentz esztendő korában Attya hire nélkül meg keresztelkedék; melyet észre vévén az Attya nagyon meg szomorodék; s azonnal sok ígéretekkel, kemény fenyegetésekkel az ártatlan küsdedet keresztényi hitétől kíványa vala el huzni, semminek álitván mind az által azokat Sz. Vitus maga Atyától kegyitlenül meg vereték, és ugy édes Annjának nagyobb szomoruságára az Udvari inasok által küldék. És e lészen csekély munkánknak első kimenetele. A másodikban meg látván az Annya Édes gyermekét, mint egy el hervad, elájul; jobbacskán lévén a Bálványozást javalya, melyre nem engedelmeskedvén Sz. Vitus, Valérianus által ismég meg verettetik, de hogy az Udvari legényeket (kik meg fáradván a kinozást el hadgyák) nem iszonyodik páltzájával meg büntetni, azzonnal tapasztalja jobb karját meg száradni. Vitus meg gyógyította s azért Valérianus őtöt Hylásnak által adgya. Ezen kinzásokat a' vétkek, és joságos tselekedetek egy(r)e hartzolván előre ábrázolni fogják, midőn a vétkek a joságos tselekedeteket felyül haladgyák. Az Harmadik kimenetelben Vitust Hylás kű Asszonyokkal próbálja, ugy bizakodván, hogy azok által le tsalhatya, de Vitus meg utálván őközt az Angyaloktól vigasztaltatik, kiknek Hylás szépségeket látván meg vakittatik, miglen Sz. Vitus által testi szemeiben meg világosodik. Meg gyógyulására áldozatot tévén annak előtte Hylás a Bálványhoz folyamodik, de azon cselekedete után nagyobb fájdalomtól mindenek láttára kinoztatik, és tulajdon fia keze által meg gyógyul.

A háládatlan Atya, midőn azon gondolkodnék, hogy ismég gyermeke meg verettekné; Sz. Modestus, és Crescentia az Angyalok jelentésiből Isten akarattját

észre veszik, a küsdedet más tartományra veszik, s aztot meg tudván édes Annya székében el esik.

Az idegen tartományban Diocletianusnak fiát az ördögtől Vitus meg szabadítja, és hogy Modestus, és Crescentiával a Bálvánt nem imádgya meg főzeti vas fázékban, melyben az három Sz. Mátyr énekelvén igaz Istennek dicséretét mongya, melyre Diocletianus meg rémulván Vitust, Modestussal és Crescentiával egygyüt el szaggattattya. Esztet e kús fáradságunknak negyedik része látástokra adandja“

Az első actus végén lévő chorusban inti a hiveket, hogy kövessék Krisztust és, mint Vitus tette, viseljék el jó szívvvel hitükért az ostorozásokat. S tovább figyelmezteti őket,

hogy jószágért, és kintsekért
meg ne tagadgyátok Istenteket,
meg tartván hiteteket.

A második actus végén levő chorusban pedig int, hogy nagy vakság, hogy Istent megtagadjuk, mint Diocletianus, mégis bajunkban hozzá folyamodunk segítségért.

Az epilógusban levonja a végző tanulságot, hogy a szülők megtanulhatták, hogy mit parancsolhatnak gyermekeiknek és ezek miben tartoznak engedelmes-séggel, mert sokszor a szülők gonoszságra tanítják gyermekeiket. Inti őket, hogy jó példát mutassanak gyermekeiknek, mert „az öregség nem az hosszas, hanem a tiszta élet; nem a fehér szakál, hanem az igaz keresztényi magaviselet“

A harmadik darab címe: *Divitiae pauperrimae seu Actio allegorica, de Parente nimiam prolium pro divitiis certantium curam habente. Anno 1775 in Sacro Pentecostes Pervigilio a Fre. Vito Ferentzi per Poetas, et Rhetores Producta.*

A darab prologusból, 4 actusból és minden actus 4 scenából áll. Az epilogus hiányzik, helyette a chorus figyelmeztet, hogy a játékot elvégezték, s inti a hallgatókat, hogy vigyázzanak lelkükre is, nemcsak testükre.

Az I. 2. II. 1. III. 1. IV. 1. és az első actus végén levő chorus kivételével a darab magyar nyelvű. Külalakja a chorusok kivételével próza.

A prologusban nem mondja el a darab tartalmát, hanem a fölött elmélkedik, hogy sokan vannak, kik gyermekeiknek gazdagságot keresvén lelkük üdveért semmit sem tesznek. Aztán midőn nem is gondolják, a halál kiszólitja a világból s a kincsekből semmit sem vihetnek a más világra, mert „mezitelen jöttek evilágra, s mezitelen is kell menni a másikra“ A gyermekek pedig, mihelyt a sirba tették szülőiket, rítkán, vagy soha sem emlékeznek rájuk, hanem a vagyon miatt egymás ellen áskálódnak, sőt sokszor a testvérgyilkosságtól sem isszonyodnak.

Henricus és Theophilus panaszkodnak egymásnak, hogy bátyjuk Armandus, aki az egész vagyont kezeli, eldorbézolja mindenüket s nemsokára szegénységre jutnak, azért elhatározzák, hogy felszólitják bátyjukat „ha szépen nem, rutul is“, hogy a vagyonon osztozkodjanak meg. Bátyjukat, aki barátaival (Gustavus, Alphredus, Tantalus) mulat, felszólitják az osztozkodásra, de ez elutasítja őket. Később barátai tanácsára elhatározza, hogy testvéreinek átadja az egész birtok gondozását, akiket mindenért pirongatni fog, hogy kénytelenek legyenek önként eltávozni a birtokból. Az átadás megtörténik. A két fiatalabbik testvér bátyjuk üldözése elől tényleg kénytelen hazáját elhagyni. Armandus örömeiben, hogy testvéreitől megszabadult, nagy lakomát ad barátainak. Henricus elválk Theo-

philustól és ismeretlenül mint szolga, Alphredus- meg Gustavussal találkozik. Alphredust eltávolítja s Gustavusnak elmondja, hogy Alphredus nem igaz barátja s ellene ingerelte Armandust is. Elmondja, hogy a két elűzött testvér nagy vagyona tett szert, vissza szeretnének térni hazájukba s erre nézve az ő segítségét akarják megnyerni, amiért 5000 aranyat s barátságot ígérnek neki.

Gustavus azt veszi észre, hogy Armandus haragszik rá, mit Alphredus ármánykodásának tulajdonít. A két fiatalabb testvér két követel Cosmandussal és Leanderrel két aranyat küld Gustavusnak, aki elhatározza, hogy először Alphreduson áll bosszút, azután Armanduson. Alphreduson úgy akar bosszút állani, hogy levelet írat Armandusnak, amelyből kitűnik, hogy Alphredus szövetségese a két testvérnek s a kezükre játszik a birtok visszaszerzésében.

Henricus a kívánt levelet elhozza, amelyet átad Gustavusnak, hogy Armandushoz vigye. A levelet elvitelre — az ő kérésére — Alphredusnak adja át. Midőn Alphredus Armandusnál megjelenik, az Tantalussal együtt épen ostarblázní készül. A levélben Cosmandus azt írja Armandusnak, hogy Alphredus a két testvérrével szövetségese és őt meg akarja mérgezni, mire Armandus Alphredust a börtönbe vetteti.

Theophilus találkozik Henricussal és megismerkedik ennek barátaival. Elhatározzák, hogy Armandust elteszik láb alól. Henricus találkozik Gustavussal, akivel megbeszélik, hogyan ölhetik meg Armandust. Gustavus azt tanácsolja, hogy Armandust és Tantalust séta közben lőjék le mellőle.

A három testvér atyja a purgatoriumban panaszkodik s kéri Istent, hogy világosítsa fel a szülőket „miképpen kelyen keresni gazdagságokat és nevelni

magzatokat“. Mire a chorus a következőket mondja :

1. »Mi hozzátok Atyák, s Anyák
Istenüinktől küldettünk,
Hallgassátok mint meg bánják
Kikről énekelgetünk.
Mert bolondság, merő vakság
Gazdagságot keresni,
Hogy fioknak, s Leányoknak
Jok láttassanak lenni.
2. Mint ez Atya ki tűzben
példátokra tétetet.
Moston látja gyötrelmében,
hogy ő meg vettettet
Fiaitól, s Leányitól,
kiknek sok kincset hagyot.
Bűneiért, Üdvösségért
csak egy fillért se nyujtot.
3. Ennek vannak Magzatai,
kik jóságot kergetnek.
E világnak rut fiai
semmit nem emlékeznek
Az Atyokrol, hanem roszrol
gondolkodnak, s aggodnak.
Mint élyenek lám törődnek.
Egy más közöt tzivodnak.
4. Moston azért bűnös lélek,
Kinek gyűjtesz gondold meg.
Adgy lelkedért míg élsz kérlek
s evilágot utáld meg.
Mert ha lelked, és a tested
Egymástol el szakadnak,
Jó barátid, s a magzatid
Ki tudgya mint szolgálnak. (III. 3.)

Henricus, Theophilus és barátai (Ulisses, Cos-
mander, Leander) a sétáló Gustavust és Tantalust
megölik, Armandust pedig fogságba vetik. A testvérek
és barátai a siker után együtt mulatnak. A barátok
Theophilust bátyjának megölésére akarják rábeszélni,

aki vonakodik. Közben megjelenik Henricus is; aki hajlandó megölni Armandust s magával viszi társul Cosmandert is. Henricus, jóllehet az angyal őt megint, megöli Armandust, de Cosmaderrel együtt a vállam lesujtja őket. Theophilus kesereg két bátyja holtteste felett és szemrehányást tesz magának gonosz életéért, végül keservében átdöfi szívét.

A negyedik darab címe: *Exaltatio Sanctae Crucis* a Fre. Vito Ferentzi in *Pervigilio Pentecostes* per *Scenas Anno 1776 deducta*.

Thema: *Exaltavi lignum humile*.

A hét közül ez és az utána következő ötödik a legrövidebb darab. Prologusból és 3 actusból áll, a két első actus 4—4, az utolsó 2 scenából. Az első és harmadik actus végén a chorus intései foglaltatnak.

A teljesen magyar darab tartalmát, a prologus így adja elő:

Heraclius Romai Császár idejében a keresztények igen sok rút vétkekkel (amint gyakorta a zsidó nemzetis) gerjesztik vala haragra az Ur Istent; honnan meg engedé ő szent felsége, hogy ellenek Cosroas Persia királya ostorul menne. Ugy is lön, mert minek utánna Jerusálemet, vérontása után magáénak tévé, a sz. Keresztet, melyen a mi Meg Válto Jézus Krisztusunk kint és halált szenvedet Persiába vivé és a bálványok templomába helyhezteté. Annak okáért, látván Heraclius Császár a magok nyomorúságát, alázatos követséget küldé Cosroashoz a békeségnek felállításáért. De a kevély pogány másképpen nem engede, hanem, ha Heraclius meg tagadván igaz Istenét bálványozni kezdene. Heraclius Császár tehát észre vévén Cosroasnak fel puffatt káromkodását és gonosz kívánságát, akarván meg oltalmazni az Igaz Isten tiszteletét, mint jó keresztény fejedelem Proces-

siokat hirdetvén egész birodalmában, Cosroast három béli erős ütközete után nagyon meggyőzé. Mit tselekszik Cosroás?¹⁾ Medarzesnek a küsőbb fiának királyi hatalmát által adván, Persiának legerősebb Varossában méne maga életének meg tartásáért. De Siroes a nagyobb fia, kit illet vala a korona, meg haraguván, és Heracliussal egyet értvén, a maga Atyát minden testvéreivel együtt meg ölé, a Jerusalemi Patriarchát, ki kemény fogságba vala meg szabadittá, a Sz. Keresztet, és a mik Heracliust illeték, ígérete szerint vissza botsáttá. Heraclius drága öltözetekben lévén és a Sz. Keresztet vállaira vénnén, fel akará vinni Kálvária hegyére, de mind az által Istennek ereje által meg gátoltaték mind addig, miglen fényes köntöséből le vetkezvén alatonba öltözők, mezitláb, hajjon fejen, mint a mű meg Váltonk is hordozta, igen könnyen felvivé, és azon helyre, mely(re) vala a Kristus feszítettve fel emelé.

A prologus végén megjegyzi, hogy Heraclius később tett gonoszságait és Isten büntetését nem adják elé. Igéri, hogy játékok minden tréfaság nélküli lesz, s kéri a hallgatókat, hogy csendesesen legyenek.

Az ötödik darab címe: *Actio Pentecostalis, qua Regis Iuda Ioachim in Captivitatem Babilonicam ducti, atque post 36 Annos Liberati vicissitudo, et Simul Mundi astutia a Nob. Iuventute Csik Somlyoviensi adumbrabatur Die 18va Maji 1777.*

A tárgyat a darabhoz a Királyok 4-ik könyvének 25. fejezetéből veszi a szerző.²⁾

A teljesen magyar nyelvű darab prologusból, 3 actusból és cantus epilogeticusból áll. Az első actus 4,

¹⁾ Maj K.-val, majd C.-vel írva.

Szentírás 398 s. köv. l.

a második 5, a harmadik 3 scenából. A darab külalakja próza, a prologus és a cantus epilogeticus azonban vers.

Az első actus elején magyarul adja az egész actus tartalmát s minden scena elején a scénáét. A II. és III. actus scénái előtt a scena tartalmát vagy magyar (II. 1. 2.) vagy latin nyelven (II. 4. 5. III. 1.) mondja el, némely helyt el is marad (II. 3. III. 2. 3.)

A darab szerzője Kézdi Gratian, amit ez a darab végén lévő megjegyzés mutat: Ita est Fr. Gratianus Kézdi p. t. Professor Reth. Kézdi Gratian az 1774—1776. évben a II. és III. nyelvtani osztály (media Grammatica és Syntaxis), az 1777—1778. évben pedig a szónoklati és költészeti osztály (Rhetorika és Poësis) tanára volt.

A prologust, amely a tartalmat, és a cantus epilogeticust, amely az erkölcsi intelmet tartalmazza, a maga egészében közlöm.

Prologus.

Vesszük nagy örömmel, és háládo szível, hogy itt ma meg
[jelenni,

Nem sajnállottátok, s ide fáradtatok játékunkat szemlélni,
A melyből úgy vélem, nem is kételkedem tanuságot hogy
[venni

Kiki szándékozot, nem is mást czélozot, ide ez nap sietni.
Hogy tehát tüis ma fel tett czélotokba meg ne csalatkozzatok
És valami példát vagy lelki tanulmánt e helyen láthassatok,
Előre ki kérjük, s tudom elis vesszük, hogy jól rá hal-
gassatok,

Mert egy szép példával s egy kis tanusággal jáczodozunk
[hozzátok,

Melyet kedvetekért, s érdemességtekért úgy fogunk kormá-
[nyozni,

Hogy buzgoságtokat szives voltatokat ügyekezzük nevelni
Valamiben lehet, es töllünk ki telhet háládo szível lenni,

Ez mái munkánkkal és fáradságunkkal néktek példát mutatni.
 Azértis munkánknak, s mai actionknak lészen utolsó célja
 Miként e' világnak, s nagyra vágyodásnak folyon az ő fortélyja
 Melyel igazakat, és ártatlanokat sokszor nagyon tréfálja
 Es olykor a földig csak nem koporsoig egészszen leis nyomja.
 A melyet hogy jobban és világossabban kiki észre vehessen,
 Judának királya, Joachim rabsága eleven példa lészen,
 Kinekis rabsága és siralmas sorsa szép bizonysgot téssen,
 Mert szabadságáért, s kedves hazájáért sok szenvedést fel
 [vészen.

Harmincz hét¹⁾ esztendőök el folyása alatt, rabságban lészen
 [sorsa.

Utoljára mégis, midőn vélne nemis vigasztalását látja,
 Mert Assyriának s Babillon várának engedelmes királya
 Evilmer lánczait, és sulyos békoit lábairól le vonja.
 Régi szabadságra, s királyi Tronusra ugyan csak vissza téski,
 Fia könyörgésit, s maga kegyességit utoljára tekenti
 Joachimot ujra a birodalomra szépen vissza ereszti.
 De jaj Joachimnak, és jo barátinak szaporodnak veszélyi.
 A ki árulásba, és ujra rabságba ártatlan kevertetik.
 Sok gonosz fortélyal és hamisságokkal oly nagyon el nyo-
 modik,

Hogy szegénynek sorsa s boldogtalansága halálra itiltetik,
 Mégis utoljára szép világosságra dolga nyilatkoztatik.
 Hárman ohajtozzák, és szüntelen várják Babylon koronáját,
 Evilmerodoknak mind kegyis királynak szomjuhozzák halálát.
 Sőt még édes Fia tulajdon magzatya Attya ellen a kardgyát
 Forditya, s azomba de csak alattomba lesi Atya halálát.
 Ezen három cincus, és mindenben Reus magokat úgy for-
 [gatyák,

Hogy csak Joachimra igaz ártatlanra a párt ütést hárintyák,
 Hogy ő mindeneknek feje, es kezdője király előtt vádolyák.
 Addig nyomorgatyák hogy tömleczbe zárják halálra is el
 [vonyák.

Evilmer nem érti, s eszébe sem vészi Joachim igazságát,
 Szüntelen kénozza s nagyon sonyorgattya maga oltalmazóját.
 De ugyan csak végre, hosszára későre meg tudgya igazságát,
 Magais meg bánya, és nagyon sajnálja igaz ártatlanságát.

¹⁾ Címben 36.

Meg halyátok it ma, mit igaz példába a világ fiainak.
 Sok fondorkodását, hamis tsalárdságát az hivságos manírnak.
 Mert fejedelmeknek, s gondviselőjöknek szembe szépet mon-
 [danak,

De azonban titkon és nagy palástoson fejekre jáczodoznak.
 A szép ártatlanság, s az erős igazság mindenűt csak ki teczik.
 Ámbár néha látzik, hogy el temettetik s homályba borittatik
 Mégis olykor midőn nem is gondolhatni tsak ki nyilatkoztatik
 Mert Isten oltalma s erős pártfogyója azért el nem enyésződik.
 Sokkal többet látiok mind sem én mondhatok ez mai akcióban
 A dologis magát, s ki adgya mi voltát rend szerent játé-
 [kunkkan

Csak legyen szívetek és csendes elmétek a serény vigyázásban.
 Azonban indítjuk, s munkánkot folytatjuk, legyetek halga-
 [tásban.

Cantus Epilogeticus.

E mulandó Világ sorsa füst és merő semmiség.

Nincsen benne csak egy morsa vagy egy csöp gyönyörűség
 Mézetis vegyít méreggel
 Örömet végez Ürömmel.

Tele vagyon hivsággal, és álhatatlansággal.

Jaj mely szörnyen nyomorgatya szerencsétlen fiait,

Mely motskoson jáczottya, mint egy saját rabjait,

Fel emeli mé'toságra

Fel veszi nagy magosságra

Hogy meg szelidithesse, s nagyobbban meg ejthesse.

Méltóságit fitogatya, és így ront el sokakat

Lépes mézét kostoltatya s ezzel éltet másokat

De a kit már fel fordítot

Es m magához bolondított

Fizeti hitetlenül, el hadgya böstelenül.

Bár minyájon meg ismérnék a világ mestersegít

Csuf ajándekit nevetnek, s minden tündérsegít

Oh mely sok veszedelmektől

Lelki testi győtrelmektől

Majd meg menekednének s jobb ösvenyre térnének.

Köszönyük már faradságtok, kik itt mulatosztatok

Az üdötis ne szányátok melyet fel áldoztatok

Már ennek hasznát vették
 Hogy ha jól meg ismérték
 Mint az erkölts szépségét, mint világ tünderségét.

Az eddig ismertetett daraboknál érdekesebb az utolsó kettő. Az első, mivel hazai tárgyat dolgoz fel, a második pedig, mivel hangjánál és tartalmánál fogva minden eddigi darabtól elüt. Mindkét darabnak azonban megvan a maga erkölcsi célzata, amin nem is csodálkozhatunk, mivel minden ilyen színelőadásnak, akár miszteriumot, akár iskoladrámát adtak elő, az volt az egyedüli célja, hogy a hívőket hitükben megerősítsék s a vallásos érzületet fejlesszék.

Az elsőnek a címe: Zapolya János és Bebek Imre Magyar Lajos király Fővezéreinek az irigy háborúk közepette is ki tetzett ártatlanságok, és Oroszországon nem igaz jusson uralkodó Pogány Tuardius-Vezér ellen tett győzedelmek. Melyet Pütkösdi Bucsú alkalmatosságával folytatott egy néhány játékokban a Csiki Gymnasiumban Tanuló Nemess Iffiuság. 1780-ban.

A darab prologusból, 3 actusból és epilogusból; az első és a harmadik actus 6, a második 7 scenából áll. Az első két actus után chorus van. A teljesen magyar nyelvű darab a prologus, epilogus és chorusok kivételével prozában van írva.

A darab végén ez a jegyzés van: Ita est Fr. Reginaldus Szentes Pr. Rhet. Anno 1780. Az aláírás írása egyező a darabéval. Tehát maga a szerző másolta úgy ezen, mint a következő darabját is, amint az egyező írás bizonyítja. Szentes Regináld az 1780. és 1781. évben a szónoklati és költészeti osztály tanára volt.

A prologusban röviden jelzi a darab tárgyát és felhívja a hallgatóság figyelmét a darabra.

Prologus.

Nagyon örvendek alsó s köz rendek
Urak is Minyájon!

Kik eljöttetek, s meg jelentetek
Mái játékunkon.

Ha uri kedveteket tanályuk
Csekély munkánkot bátron ajánlyuk
Csendes szível vig örömmel meg halgassátok.
Kevés üdöt erre ne szánnyatok.
Russia Vára, Lészen határa

Mái játékun(knak)
Itt fegyverével nagy erejével
Magyar Zapolyának
Meg rontatik a Pogány Tuardius
Kinek az Országhoz volt semmi Jus
Első Magyar Lajos király ős öröksége
Visza térítették nagy helyesége.

Ebből látátok kedves halgatok
Az egész summáját
Hanem utáltok meg halgassátok
Immár el folyását
Ha hibazunk nekünk engedgyetek
Ifjúságunkra tekincsetek
Czélyát igyekezetünknek már el értétek
Hozzá kezdünk csendesek legyetek.

Minden scéna előtt az illető scéna summáját adja a III. 5. és 6. kivételével magyar nyelven. Így pl. az I. 1. summáját így adja: Lajos király Tuardiushoz küld; hogy adja fel a várost. Bebecusra és Zápolyára bizza a dolgot, igirvén hogy ha meg nyerik, Orosz országban Gubernatorokká teszi őket; de ezt alattomba meg irigylik Szétsius és Giletus vezérek.

I. actus. Lajos király kifakad Tuardius ellen. „Ennek előtte kellett volna Pokolnak áldoznom ez hazámmal ellenkező telhetetlen nadályal pepeskedő

Pogány fővel“ Lajos nem akar vérontással szerezni magának „örökös nevet“, de mivel Tuadius nem akarja elismerni az ő jussát a trónhoz, nem akarja meghajtani a király előtt „kevély szarvait“, azért kénytelen volt ellene indulni. Bebek kijelenti, hogy a király haragja méltó, mert „nem mindenkor illik zabolyára szorítani a haragot“ Jelenti, hogy a fegyveres nép várja a király parancsát, hogy megrohanja a várost és azt elfoglalva megbüntesse Tuadiust „pártolkodásáért“. Örömmel fogott fegyvert királyáért s örömmel halna is érte. A király dicséri Bebek hűségét és jutalmat ígér neki, „de előbb halyon meg Tuadius cinkus társaival“. A város elfoglalását Bebekre és Zápolyára bizza.

Zápolya a kegyességet ajánlja urának s azt tanácsolja, hogy próbálják meg a népet, amely nem szereti Tuadiust, a maguk pártjára hódítani, s így nyitva az út vérontás nélkül a városba. Együttal kéri, hogy Tuadiust is szólítsa fel hódolatra. Szétsi és Gileti ellenzik e tervet. Lajos a tanácsot megfogadja és Konkolit követül küldi, hogy parancsolja meg Tuadiusnak és népének, hogy „a békeségre édesegyen“. Adja át országát békésen, mert ha nem „készülhet a mézsárszékre“ s „le törletti a föld hátáról mindenestül hogy se hire se hamva ne maradgyon a Pogánynak“. S ha a város hajlandó a békére, megenged neki. A követ eltávozása után meghagyja Zápolyának és Bebeknek, hogy szólítsák fegyverre a vitézeket (sc. 1.). Szétsi és Gileti panaszkodnak a sorsra, amely mostohán bánik velük. Irigykednek Zápolyára és Bebekre és Szétsi esküszik a „mendergő csattogo pattogo egekre“, hogy rossz hirbe keríti mind a kettőt. Gileti óvatosságra inti, nehogy valami bajuk történjék. Elhatározzák, hogy Lajos királlyal s a sereggel elhitetik, hogy a

két vezér Tuardiuszal cimborál, s így tönkretehetik őket. Pénzzel ráveszik Bendegust, hogy titokban terjessze el a táborban, hogy Zapolya és Bebek pártütő, s hogy a két vezér pecsétgyűrűjét valamiképen szerezzze meg (sc. 2.). Tuardiusnak Radostus és Postrokovius vezérek jelentik, hogy serege harcra készen áll. Megérkezik Konkoli Lajos király követe s felszólítja Tuardiuszt, hogy hajtson fejet Lajos király előtt és adja vissza a jog nélkül bitorolt országát, ha békét és életének kegyelmet akar. Kijelenti végül Tuardiusnak Lajos király üzenetét: „kedvedre engedi, hogy válasz magadnak két zászló közül. Vagy uradnak valyad a magyarok királyát Isten után. Vagy most általam tisztességes Pompával ad által a' tábornak fejedet; mind sem ez után a holiérnak markába“. Tuardius gögösen kiutasítja a követet azzal, hogy „nem láttya meg Leopolisban tartando győzedelmi pompáját Lajos király“. (sc. 3.). Bebek parádéra készíti a sereget, melyet Lajos vitézségre buzdít. Megjelenik a tanács követe és kéri Lajos királyt, hogy kegyelmezzon meg a város polgárainak, mivel azok készek a magyarokkal szövetkezni, hogy lerázzák Tuardius igáját. Lajos kegyesen bocsátja el a követet és meghagyja, hogy „mikor a rogyogo nap le hanyatlik a hegyek tetejére“ legyenek készen a harcra (sc. 4.). Tuardius nem bizik szerencséjében s a tanácstól is fél, hogy árulója lesz. Maga elé hivatja Dymost az ördögöst, hogy jósolja meg a sorsát. Dymos előidézi az alvilági szellemeket s megjósolja, hogy a magyar sereg fog győzni, amiért Tuardius megöli őt (sc. 5.). A követ jelenti Lajos királynak Tuardius üzenetét. A király megharagudván a felelet miatt megparancsolja a két vezérnek, hogy vonuljanak a város ellen és fogják el Tuardiuszt (sc. 6.).

Chorus.

Hajonkot vigyétek	Eole szeleknek,
Szépen repdeső szelek.	Istene mind ezeknek,
Háboruk szűnnyetek,	Ki a déli szeleknek
Hab vizek el tűnnyetek.	És a nap keletieknek
Siessünk ne késsünk	Poroncsolsz, uralkocz,
Szándékunk rév partyára,	Szabadítsd fogságokból.
Kegyetlen Tuardiusra	Lajos menköveitől,
Kietlen Tyrannusra	Boszuálló kezétől,
és pogány hadára.	Rettegjen népétől.

Actus 2-dus. Tuardius kétségbeesve gondol sorára, de másrészt erősen fenyegetőzik a magyarok ellen. Radostus és Postrokovius jelentik, hogy a sereget rendbe szedték. Megbeszéli a harcban követendő tervet. Eközben elfogják és Tuardius elé viszik a városi tanácsnak Lajos királyhoz küldött követét, aki mindent kivall, mire a tömlöczbe vetik. Tuardius keményen akar elbánni a tanácssal, de Postrokovius tanácsára szeliden fogadja az épen megjelenő tanácstagokat és mindent ígér nekik győzelem esetére, ha hűek maradnak hozzá (sc. 1.). A magyar katonák elfognak egy parasztot, akinél egy Tuardiushoz címzett levelet kapnak, amelyen rajta van a Zapolya és a Bebek pecsétje. A paraszt azt vallja, hogy a levelet elvitel végett egy katona adta át neki, akit nem ismer. Szétsi és Gileti örvendenek, hogy tervük ily szépen sikerült (sc. 2.). Lajos is értesült arról a hírről, hogy Zapolya és Bebek el akarnak tőle pártolni, de nem akar hitelt adni a mende-mondának. Ekkor az elfogott levelet hozzá viszik. Elrendeli, hogy minden utat szigorúan őrizzenek, nehogy a két vezér elszökjék, míg jobban „kikeresi a dolognak végét s' kezdetét”. (sc. 3.). Bendegus egy más hamisított levelet egy almáit áruló paraszt almái közé lop. Más katonák felfedezik a levelet s felismerik, hogy azt Tuardius

irta. A parasztot elfogják s a levelet Lajos királyhoz viszik (sc. 4.). Postrokovius kifakad Tuardius ellen, akinek uralkodása idejében minden rossz erkölcs elterjedt az országban. Postrokovius magánbeszédét Radostus kihallgatja, rátámad és meg akarja ölni, de elesik Postrokovius kardjától. Postrokovius elhatározza, hogy Lajos királyhoz szökik s átadja azt a levelet, amelyet Tuardius irt a lithvánokhoz segítségért, s ő maga is küzdeni fog a magyarok mellett (sc. 5.) Lajos királynak jelentik, hogy az ellenség táborá elindult. Szétsi a király parancsára az ellenség ellen indul, amin Zapolya és Bebek elcsodálkozik, mivel előbb őket bizta meg a király a fővezérséggel. Lajos király szemökre lobbantja hűtlenségüket s pártütőknek nevezi őket. Kérdi, hogy mivel érdemelte meg, hogy őt, aki csak szeretettel viseltetett mindenkor irántuk és minden jóval elhalmozta őket, el akarták árulni az ellenségnek. A két vezér tagadja, hogy pártütő volna, mire Lajos király előmutatja az elfogott levelet. Ezután is erősítik ártatlanságukat, de a király nem hisz nekik s a tömlöcbe vetteti őket (sc. 6.). Az ellenség elszaladt Szétsi serege elől. Szétsi és a centurio a táborba jönnek, akiknek Gileti elbeszéli a királyi sátorban történeteket, Zapolya és Bebek árulását és elfogatását. Szétsi sajnálkozik rajtuk; a centurio nem hisz bűnöségükben s megfogadja, hogy kideríti az ártatlanságukat s megbünteti a cselszövőket (sc. 7.).

Chorus.

Oh nagyra vágyodás	hát így rontod más betsületét
irigy fondorkodás	életét és mindenét
ez-é az út a fényességre?	más romlásával,
Betsület vadászás	gyalázattyával,
és fennebb horgászás	nagy csalfasággal
dicsőség Tetejére,	és álnoksággal
	magosságra evezel?

Igazság Istene,	Artatlanok segítségére,
azoknak ellenne,	Fegyverkezz mentségére,
kik udvari czifra fortályal	nehad ezeket
mások jó hírére	a vezéreket.
fényes nevére	Az Irigyeket,
hitetlen tollaszkodnak.	Sótt mirigyeket
	Torkon fogva gátold meg.

Szerencsétlen Vezér
 hívségedért ez Bér,
 hogy az vason meg próbáltassál.

Ez az irigy kenyér
 nagyobb örömet nyer,
 kostold hadd próbáltassál.

De fel derül az a dicső nap
 örömdre még holnap,
 a vas bilincsen
 arany perezzen
 mint drága kintsen
 és ezen tömleczen
 örökkös név származik.

Actus 3-ius. Lajos király Szétsivel és Giletivel tanácskozik a pártütők büntetéséről. Halált mond fejükre. Gileti a büntetés gyors végrehajtására inti a királyt, mivel a nép zendülésben törhet ki, mert azt hiszi, hogy mások vétke miatt bűnhődnek. Postrokovius megjelenik Lajos király előtt, kegyelemért esd és felajánlja jövőre a szolgálatát. Lajos király kegyelmébe fogadja és kérdezősködik a Tuardius dolgai felől. Postrokovius átadja Tuardiusnak a lithvánokhoz írt levelét, amely feltárja Tuardius reménytelen helyzetét. Lajos király meglátván a Tuardius irását elcsodálkozik s felmutatja a nála levő levelet, amelyről Postrokovius kijelenti, hogy azt nem Tuardius írta s hogy Tuardius soha sem szövetkezett Zapolyával és Bebekkel Lajos király ellen. Szétsi és Gileti megijednek, hogy cselvetésük napfényre kerül. Egy centurio

jelenti, hogy Bendegus részeg állapotában elárulta, hogy cselt szöttek a két vezér ellen, de társait nem árulta még el. Láncra verve tömlőcbe vetették, míg kijózanodik. Lajos király búsul, hogy a két vezért ártatlanul tömlőcbe vettette. Megfogadja, hogy a csel-szövéket szigoruan megbünteti. A két vezért maga elé hivatja (sc. 1.). Szétsi és Gileti Tuardiushoz menekülnek (sc. 2.). Lajos király a cselvetéssel Szétsit és Giletit gyanúsítja. Gyanúját megerősítik a Bendegus vallomása és a két vezér szökése. Lajos király Zapolyt és Bebeket felvilágosítja az ellenük szőtt cselről, arany láncsal ajándékozza meg őket, megerősíti fővezérségükben és az ellenség ellen küldi (sc. 3.). Tuardius Postrokoviust keresteti, de sehol sem találják. Megfogadja, hogy szörnyű boszút fog rajta állani a gyilkosságért és árulásért. Tuardius Szétsitől a magyar táborban történekről kérdezősködik, aki azt feleli, hogy a király összekülönbözött a vezéreivel. Tuardius népét a magyarok ellen vezeti. A magyarok is megérkeznek s a két sereg megütközik (sc. 4.). A magyarok elfogják Tuardiust, Szétsit és Giletit s a király elé vezetik (sc. 5.). A király Tuardiust halálra szánja. Konkolival a tömlőcbe viteti s meghagyja neki, hogy parancsára azonnal vétesse fejét a hóhérral. Ezután Szétsit és Giletit is, akik kegyelemért esdenek, halálra itéli. Zapolya és Bebek kérésére megkegyelmez ugyan nekik, de száműzi őket a hazából. Szétsi és Gileti keseregve eltávoznak. Lajos király Oroszország kormányzását Zapolyra és Bebekre bizza (sc. ultima).

Epilogus.

Véget vetünk már játékunknak
Köszönnyük szépen az Halgatoknak
Ila tetzettünk. Mulatságunknak
már tessünk végén minnyájotoknak,

az igaz erkölcs szépségét,
 az irigyek tündérségét
 Meg látatok annak érdemét,
 az irigy álnokok veszedelmét.

Igy jár akinek irigysége
 Nem szűnik kedve míg telik benne.
 Igy e metzset kép reménysége
 gödröt ás hogy nyakát szegje benne ;

O! te világ álnoksága,
 telhetetlen csalfasága,
 Vagyon ki a király pálczáját
 usztitya s másra fujja fulánkját.

Mert ha hires vagy és érdemes
 ha szerencsés nagy oknál kedves
 nevedet világ előtt gyalázza
 majd csalárdul ezt is meg alázza
 álnokságát el takarja,
 szerencsédet felzavarja ;
 Csak kendőzöt külső szint mutat,
 tisztednek ha lehet ás mély kutat.

Azért kiknek irigy szemeket
 álmokat rontyák és kedveket,
 jo hiretek nevetek szurkályák,
 fonnyat irigy sziveket rongályák,
 távoztassátok mint kigyot,
 a sik ösvent mel meg fagyot ;
 Intünk már hív tisztelőitek,
 maradunk békével el mehettek.

Tartalmánál fogva legérdekesebb az utolsó darab,
 amely igazi komédia s amely miatt nyerhette a kötet
 az *Actiones Comicae* címet. Címe: *Rusticus Imperans*
a Spectabili Praenobili Nobili ac Docili Iuventute
Scholastica Gymnasy Csik Somlyoviensis Sub Cura
R. P. Scenice exhibitus. Anno 1780 S. Antonio
Sacro, Professore Fre Reginaldo Szentes.

A darab prologusból, 4 actusból és epilogusból áll ;
 az első két actus 4, a harmadik 6 s a negyedik 5 scenás.

A prologus, amely verses formájú, röviden ismer-teti e darab meséjét:

1. Álgyon Isten,
akik itten
Megjelentetek.
Mulatságra
Vigaságra
talán jöttetek;
hát ez játékunkra
és csekély munkánkra
Csendes, csendes elmével
[ügyejetek.
2. Nem hozunk ma
néktek ama
felséges dolgokat.
Szívetekhez
Kedvetekhez
férkező dolgot.
egy némely parasztnak
csak András kovátsnak
rendes, rendes esetét
[előtökbe.
3. Ez naponként
és óránként
korcsomán vala,
Kit szolgálja
Gretulája
nem szenved vala,
de vas pörölyével
kemény verőjével
Ezek ellen ő magát vé-
[delmezi.
4. Nagy részegen
Szédelegvén
el dől az utzán,
kit legénnye
és reménye
hagy a sár hátán,
azonban a király
midőn otton sétál,
porban, sárban elmerül-
[ve tanálya.
5. Azon módon
és álmason
palotájában
a kovátsot
mint egy bocst
nyoszolyájában
viteti s királynak
kit fel magasztalnak,
mindenek mint egy ki-
[rályt úgy urálnak.
6. Ezt meg hívén
hogy ő lévén
már igaz király,
az ostoba
az udvarba
kényesen sétál.
De újra tartatván,
mélyen el aluván
előbbeni sorsára vette-
[tik.
7. Erről léssen nagyobb részen
játékunk rendi
Példát végyen miként hidgyen
valaki földi
Ez álnok világnak mulandóságának,
már hará figyelmeztek, hozzá kezdünk.

Congrio panaszkodik az urára, András kovácsra, aki folyton a korcsmában ül, ahonnan neki kell napról-napra hazaszállítania s ilyenkor mindig bántalmazás a jutalma. „Most is elig huzám ki a korcsoma házból a torkig töltözöt részegest, bömböl, dudol, morgolodik, méreggel gőzőlb részegségit földig hánnya.... de itt van a kegyetlen részeges kancso... Uram.

Faber. Te akasztó fára való! ravasz szolga, fekete hollok eledele.

Congrio. Uram mit parancsolsz.

Faber. Azt hogy akaszd fel magadot holnap délbe mindenek láttára.

Congrio. S osztán?

Faber. Nem fárasztod a hohért, meg mented kötelességétől.

Congrio. De mi gonoszt cselekedtem?

Faber. Miért széditeted meg a fejemet egybe rontván, lábaimot meg tántorítottad; mért s e nem láthatok.

Congrio. (Igyál többet).

Faber. Se nem álhatok, amint illenék egy városi hires kovátshoz.

Congrio. A megüresített poharaknak seregét vádold, jo Uram, melyeket egész nap emelgettél, nem engemet.

Faber. Én neked által akarom furni az agyad velejét... minden felől, hogy száz szemed lévén láthassad, melyik uton vezetted haza uradot ennekutánna.

Congrio. E féléket elége tapasztaltam ennek előtte is, mikor egy ütéssel majt ki ütted mind a két szememet.

Faber (ducitur vacilans). Te hitetlen, csalárd szolga, most is el akarsz ejteni!

Congrio. Ne kegyetlenkedgyék kérem, gyengébben eszetlenkedgyék uram keed.

Faber. Szaporán hol a csonak, most mingyárt el merülök; már nevededik a tenger.

Congrio. Az agyad veleje uszkál amint látom a mustban; a jozan okosság merül el benne.

Faber. Már torkomig ér amint érzem.

Congrio. Inkább hiszem a gyomrod bozdult fel a torkadra, s félek ne talán még itt az utzába kiáradgyon.

Faber. (Prolabitur in terram). Ah már egészen el merülök.

Congrio tünődik magában, mit csináljon gazdájával. Megpróbálja felkelteni, de nem sikerül. Panaszkodik keserű sorsára s elbeszéli, mennyit kell szenvednie gazdája kegyetlenkedésétől, aki alig ad valamit ennie, de azért folyton veri és dolgoztatja. Elhatározza, hogy feljelenti gazdáját a királynál, aki városukban lakik s kegyes ember hírében áll. S ime alig végzi magánbeszédét, maga a király közeledik udvari embe-reivel, mire Congrio félreáll az utból.

A király s kísérete meglátja András kovácsot a sárban, aki hatalmasan horkol. Próbálják felköltetni, de nem lehet, mert „mélyebben aluszik a meg aggot egérnélis“. Erre a király megparancsolja, hogy vigyék „ezt a kívánatos erdei nyulat“ a királyi palotába, mosdassák meg s fektessék a saját ágyába.

Az udvari emberek (Cleobulus, Democles, Demilus) nem tudják felemelni a részeg kovácsot, segítségül hívják Stasimust is. Végül egy palástra hengerítik s nagy nehezen haza viszik, s itt átöltöztetve a király nyoszolyájába fektetik.

A megjelenő királynak jelentik, hogy parancsát teljesítették. A király meghagyja, hogy lessék meg a

kovács ébredését, üdvözöljék őt mint királyukat s öltöztessék a királyi ruhákba. Az emberek vonakodnak ezt megtenni, de a király felvilágosítja őket, hogy „mulatságos játékot akar rajta űzni“. (Actus I.)

Stasimus türelmetlenül várja András kovács ébredését, miközben megjelenik Congrio, hogy panaszt tegyen gazdája ellen a királynál. Stasimus megígéri neki, hogy mihelyt a király felébred, eléje fogja vezetni.

Végül felébred András kovács. „Fel serkent, vigyázkodik... Néz minden felé, csudálkozik, el bámult magában (törli csipás szemeit), a tollas párnára támasztotta fejét jobb kezével.... vissza hanyatlik újra a paplanyra.... hosszasan fekszik“. Stasimus elhívja a királyt.

Herus (faber). Vég uram! egek, mi dolog ez? (aspicit hinc inde) hol vagyok én? Ez e az én nyugovó helyem, melybe dőlöttem volt? ez e az én kender szalma derekajam? oh ujság, arany, selyem és tollas paplanyban heverek! mitsoda szörnyű csoda ez? valyon én vagyok-e, aki eddig voltam András kovács? hol vadnak mulato társaim? hol van Gretula feleségem? hol van Stompháx fiam? Congrio szolgám?

Igy tűnődik magában András kovács. Nem akar hinni szemének. A tükörben megnézi, valjon ő-e András kovács. Ekkor megjelennek az udvari emberek, üdvözlik és felöltöztetik. Megjelenik a borbély is, hogy megborotválja.

Cleobulus. Füsöld; de gyengén bányál e nagy felséggel.

Tonsor. Igen rendbe szedem a fel borzatt pilis tollakat.

Herus. Jaj!

Cleob. Gyengén bányál amint mondám te ostoba! nem tudod-e, hogy királyodot füsüllöd.

Tonsor. Egybe bomlott hajainak akadozása az oka, egész labirintus, majd belé vesztem a füsűt is.

Cleob. Légy Theseus, barátom, meg kel lenni.

Tonsor. Hát már a szakálát? igen erdősödik, szükség ennek is a beretva.

Cleob. Te tudod kötelességedet, kövesd.

Tonsor. De kérem felséges uramat, miképpen kíván borotválkozni; orosz, francia vagy magyar modra?

Cleobulus. Tudod a mostani manert, láss dolgozhoz.

Tonsor. A bajuszán vészem eredetét, ez a fundamentum; hogy a szakálra onnan le érkezvén hegyére jussak.... ki kemény serték ezek! állanak mind a kender a mezőben.... Igen szélyesen nőtt ez a szakál, elvágom csepűstől, tövűstől.

András kovács megkérdi az udvari emberektől, hogy kinek tartják őt. Ezek erősítik, hogy ő a királyuk. Cleobulus kiadja a parancsot a szakácsnak, hogy ebédet készítsen.

A magára maradt András kovács tűnűdik sorsa változásán s nem tudja felfogni, hogyan történt a dolog. Nagynehezen mégis elhiszi, hogy ő a király, s elhatározza, hogy királyilag fog viselkedni. Behivatja Sosát, a szolgát, akinek megparancsolja, hogy siettesse az ebédet, mert „belső részei már kiűresedtek“.

Az udvari emberek megbeszélnek egymás közt, hogy mit fognak az ebédnél feltálaltatni: holt malatznak fűstűs baltagját, melyen egy arasznyszerű kövűrség ittis, amottis — fogoly madár helyett; a föld gyomrában senyvet ludnak oldalát, borju, roka és nyul lábokot szarvas gyanánt; répát, tormát, pityokát stb. (Actus II.)

Cleobulus fél, hogy az udvari bolond, Salpa, el fogja rontani a dolgot András kovácsal, azért maga

elő hívatja és szigorúan megparancsolja neki, hogy komolyan viselkedjék s nehogy elnevesse magát.

Salpa. Hát ha meg indul bennem a kacagás?

Cleob. Azért vagy hogy meg tartoztasd.

Salpa. Hát ha meg szakadok miatta?

Cleob. Hát ha meg szakad a vesző a hátadon?

Salpa. Jó volna ha szájam nem volna; de ezen ha nem akarom is a kacagás ki üti magát.

Cleob. Nékem is van öklöm a melyel bé dugom a szájadot.

Salpa. De legén ha a kik itt ma nevetnek mindennek be akarod dugni a száját, csak legyen leg aláb vagy száz öklöd.

Végül azt tanácsolja Cleobulus Salpának, hogy jó csomó szénát tömjön a torkába, mert ez meg fogja akadályozni a nevetést.

Salpa. Ennye hol tanálok én annyi szénát, hogy kívül, belől, alól, felyül minden ki menő utzákot bé dugjak, nehogy valahol ki törjön nevetésem. Bártsak most ugy ki kaczaghatnám magamot, hogy az után a király előtt ne háborgattatnám tőle. Szegény fejem, ezzel kerestem becsületemet az urak előtt, s mégis ez tiltatik nékem.... jaj most ki ugrik.... Egek ne hadgyatok.... ki ugrik! Széna, héj széna hol vagy?

Az udvaroncok magasztalják a császár személyét és vitézségét. Hirnök jön, aki jelenti, hogy seregei elfoglalták Brándiburgiát, Afrikát meg Amerikát pedig „kezeken tartják“. Ekkor belép

Salpa. Üdvöz légy Iupiter! énis itt vagyok, mind a ketten elég ékesek, gyönyörűek vagyunk, két szemmel s füllel.

Herus. Mit beszélsz?

Salpa. Azt mondom annyi füled, annyi szemed vagyon a mennyin itten vadnak, és annyi nyelved,

mert helyetted mindenik lát, hall és szól, sőt annyi kezed, mert éretted készek, mingyárt kardra, fegyverre kapnak, ha meg kell lenni.

Cleob. Meny dolgodra innen.... Felséges király ne vegye fel ennek esztelenségét.

Salpa. Esztelennebbek vadtok bizony tū, és inkább helytelenkedtek ez előtt a nagy hercek előtt (movet risum).

Cleob. Meg némultál?

Salpa. Széna hé! Hol vagy széna?

Herus. Már látni való, hogy esztelenkedik ez az ember.

Sosa. Ugy van, mert szénával tápláltatik. Valaha lo lehetet, mint magad ennek előtte András kovás.

Herus. Örvendek, hogy találkoznak hozzám hasonlóknak.

Megjelennek az angol király követei, akik a királynak uruk leányát felajánlják feleségül. Ily tartalmu levelet is hoztak az angol királytól. András kovács elfogadná az ajánlatot, de fél, hogy felesége, Gretula, megakadályozza az egybekelést. Az udvaroncok meggyőzik ennek lehetetlenségéről. Salpa bort hoz a királynak, aki az egészséget megissza.

Ekkor jelentik, hogy egy szegény kovácslegény akar a király elé járulni. A király trónusán ülve fogadja a legényt, aki előadja, hogy gazdája, András kovács, folyton részegeskedik és őt, mikor haza akarja vinni a korcsmából, mindig megveri. A tegnap is homlokát betörte a pörölllyel, most is látszik a seb helye. Kéri a királyt, hogy büntesse meg gazdáját. A király tanácsot kér a büntetésre nézve, mire Cleobulus így szól: „Ha szemért szemet kíván a törvény, meg most én azt ítélem, hogy ez a szolga ez után gazdája személyét viselje, és a gazda a szolgálát, hogy ugy

neki szolgálván tanulja meg miben álván a szolgálat, és gyengébben bánnyék ez után szolgájával“.

A király elfogadja a tanácsot és ítéletét Congrio kérésére írásban is kiadja.

Congrio találkozik Gretulával, aki urát keresi. Congrio mint új urát mutatja be magát neki, mire Gretula bolondnak nevezi.

A király udvarával ebédnél ül. Folyton iszik s az ebéd végén teljesen részeg lesz, amit megjelente-nek az igazi királynak.

Salpa maga is király szeretne lenni látván, hogy a részeges kovácsból mily könnyen lett király. Felveszi a kovács ruháit és részegnek tétetve magát lefekszik a sárba. Cleobulus és Stasimus megráfálják a bolondot. Megkötözik és egy félreeső helyre viszik. Eltávozásuk után veszi észre Salpa, hogy csúful rá-szedték. (Actus III.).

A király megparancsolja, hogy András kovácsot öltöztessék a maga ruhájába és tegyék ki az utcára, ahonnan felszedték. A szolgák eltávoznak, hogy a parancsot teljesítsék. A király magában maradván arról elmélkedik, hogy minden mulandó a földön. „Haszontalan gazdagságokat gyűjtünk, jó híreket keresünk, melyek hamarabb mint a füst elenyésztenek. A hol a jolakásoknak, gyönyörűségeknek, részegeskedéseknek adgyuk magunkot; a hol e féle torkos-ságokban töltjük az egész napot; azomba szomorúságra, fordulnak mindenek polczrol porba, a dicsőségek ezen meredek tetejéről kéntelen üggettünk váratlan siralomra; ez a világnak csalfa hivsága, változó dicsősége“. A parancs teljesítése után meghagyja a szolgáknak, hogy ügyeljenek, mi történik András kováccsal.

Congrio kényszeríteni akarja Gretulát, hogy enge-

delmeskedjék neki és szolgálója legyen. Gretula kifakad Congrio ellen, de végül is kénytelen engedelmeskedni. Ekkor Congrio még András kováccsal akarja elintézni a dolgot, azért arra a helyre megy, ahol elhagyta. Volt gazdája épen felébred és csodálkozik, hogyan került az utcára, amikor ő király. Congrionak állítja, hogy ő a király s elmondja, hogy ő maga ítélte el András kovácsot szolgaságra. Congrio bolondnak tartja volt urát.

Megjelennek az udvari emberek, akik semmit sem akarnak tudni András kovácsról mint királyról, aki végül is kénytelen elhinni, hogy egész királyságát álmodta. Megjelenik a király is és megerősíti az ítéletet. András kovács kénytelen szolgáját követni és neki engedelmeskedni. (Actus IV.).

Epilogus.

Ályatok meg kevésbé, kik eddik nézettek, a tréfaságot már mire magyarázzuk? lelki hasznokra, midőn befejezzük, ezzel játékunkot mingyárt el végezzük.

Egy napi királyságát, e paraszt embernek, látatok a szerencse mint jádék ő velle, ilyen a világnak álhatatlansága, fénylik, de azomban el tűnik arannya.

Ma a kik fényeskednek világi kincsekkel; holnap setét homály borította setét; kik ma örvendeznek, holnap sirba mennek; s így mint ez kovácsnak füstbe mult szépségek.

Már vége játékunknak, kegyelmes vendégek, a mit várjátok itt, nincs egyéb már hátra; feltet szándékunknak lépénk határára; Innen békeségben oszolyatok haza.

* *

Tartalmilag ismertetett iskola-drámáink tárgyuk szerint elég változatosságot tüntetnek fel: három bibliai eseményeket dramatizál, egy a szentek életéből, egy a magyar historiából, kettő pedig a társadalmi életből meríti tárgyát, amennyiben a részség veszedelmes voltát és káros következményeit és a szülők-

nek kötelességeit gyermekeik iránt dolgozza fel. Az utóbbi kettőben a társadalmi viszonyok nem illenek bele az írók korába. Idegen nevű emberek idegen viszonyok közt szerepelnek, de oly hibákat, illetve bűnöket ostoroznak, amelyek akkoriban is szokásosak voltak. Az írók szeme előtt mindig csak egy cél lebegett: a hívőket a hitben megerősíteni, a bűnt, amely mindig elveszi büntetését, velük megutáltatni és az erények gyakorlására buzdítani. A részeges kovácsban, aki a sárban fetreng és akinélk mindene az ital, a részegség rút voltát tünteti fel, amely az eszes emberből, Isten képmásából ronda, ész nélküli állatot csinál.

Ezen darab azért is érdekes, mivel vidámabb hangjánál és némi helyzetkomikumánál fogva, amely az alakváltozásból ered, bátran komédiának nevezhető. S hogy a vigjátékirás terén más alkalommal is próbálkozhattak egyesek, nemcsak a Rusticus Imperans bizonyítja, hanem egy másik töredék is, amelyből csak a befejezésnek csekély része maradt meg több latin nyelvű darab közé fűzve. A szereplők, akik Kolozsvárra mentek farsangolni, valami ok miatt elmenekültek a vendégségből és Turzó uramat okolják a bajért, aki fiaival és társaival együtt a tömlöcbe került. Elhatározzák, hogy ők is bemennek a tömlöcbe és ételt meg italt vive ott ünneplik meg a farsang utolsó napját.

A darab szerzője az epilógusban mentegetőzik a darab szelleme és hangja miatt s a következő szavakkal okodatozza eljárását: „Szükséges néhánykor még a bölcs férfiúnak is tréfás bolondságot, játékokat indítani, nem pedig mindenkor a terhes és munkás dolgokról gondolkodni, sőt inkább azokat férre téven képpen könyebíteni, a fárat elméket vidámitani, igás dolgokra alkalmasabbá tenni, műis részsze

aztat tekintvén, jól lehet világi modra ki nem terjeszkedvén, senkit sem sértő játékokkal kívántuk magunkat, és titeket csekély multságunkal a lankatságból sergenketni“.

Összes fennmaradt iskola-drámáink között egyetlen-egy veszi tárgyát a magyar történelemből. Nagy Lajos király harcát Tuardius, a bitorló orosz fejedelem ellen dramatizálja az ismertetett darab. Kétségtelen azonban, hogy nem történeti tényt dramatizál. Nagy Lajos viselt ugyan háborút mint a lengyelek szövetségese a lithvánok, de nem az oroszok ellen. Zapolya János, Bebek Imre, Gileti, Szétsi — ámbár később ismert és híres családok neve, főleg a Zapolyaé — nem lehettek vezérei Nagy Lajosnak, legalább a történelem semmit sem tud róla, mert pl. a Zapolya család csak a XV. században tűnik elő a homályból Szapolyay Balázsszal, már pedig Nagy Lajos a XIV. században 1342—1382-ig uralkodott. Tuardius neve költött név lehet. Egyébként ebben a darabban is az író a fősúlyt annak a bebizonyítására helyezi, hogy az, aki másnak a vesztét óhajtja és irigységből becsülete s élete ellen tör, elveszi a maga méltó jutalmát. A történeti hűség mellékes, csak a maga elé kitűzött célt: az erény diadalát a bűn felett bebizonyítsa.

Érdekesnek tartom még megemlíteni, hogy van egy iskola-dráma töredék (az első felvonás egészen s a másodiknak az eleje hiányzik), amelynek tárgya Brutus és társainak összeesküvése Caesar ellen s ez utóbbinak megöletése. Eredeti felfogása az írónak, hogy Brutus Caesarnak Serviliától, Cato testvérétől való gyermeke, akit Caesar titokban vett nőül, de akit Cato elragadott tőle s máshoz kényszerített nőül. Hogy eredeti-e vagy fordítás, előadták-e s mikor s hogy ki írta, arról semmi adatunk sincs.

Az előadások napja, mint láttuk, leginkább pünkösd szombatja és egy alkalommal Szent Antal napja. Azonban más alkalommal is tartottak ily előadásokat. Így Bándi Vazul idézett munkájában említi, hogy 1782. január 6-án játszottak az új gimnázium felszentelése alkalmából. S valószínűleg más alkalmakkor is tartottak előadásokat, még pedig Bándi szerint egészen 1784-ig, amikor II. József absolutistikus és németesítő intézkedései következtében beszüntették s a felszereléseket a kincstár részben eladatta, részben elkoboztatta.

Adatunk van azonban arra nézve, hogy később is tartottak előadásokat. Egy szomorújáték maradt fenn, amelyet 1821-ben adtak elő. Szerzője P. Ignatius Göde, aki 1820—1824-ig a szónoklati és költészeti osztály tanára volt. A darabnak címe: Veszedelmes a felettébb gyermekekhez való szeretet. Szereplő személyei: Stiliko, Eucherus, a Stiliko fia, Honorius császár, Termantia, Honorius felesége, Stiliko leánya, Attalus Alerikus követe és több vezér.

A legutolsó előadás, amelyről adatunk van, 1841-ben volt valószínűleg karácsonykor, amikor „Krisztus születéséről való Imitatio. Mely Bethlehemi módon mondatik” című karácsonyi misztériumot adtak elő. A kézirat végén ez áll: Irta Bándi Péter. Bizonyos azonban, hogy a misztériumnak Bándi nem az írója, hanem csak a másolója.

Ily pásztorjáték mai napság is él a nép száján egész Csikmegyében s a legtöbb községben évenként elő is adják. Pásztorjátékunk több tekintetben különbözik az Orbán Balázstól közölt csikszégi¹⁾ misztériumtól. A legfőbb eltérés, hogy ebben a kéziratban hiányoz-

¹⁾ Orbán Balázs, A székelyföld leírása és Magyar Népköltési Gyűjtemény. I. k. 109—127 l.

nak azok a tudákos monologok, amelyek Orbánnál megvannak. A mai nap is előadatni szokott pásztorjáték kéziratunktól nagyon csekély eltérést mutat. Ez bizonyítja, hogy Bándi P. a pásztorjátéknak nem írója, hanem másolója volt.

Az előadások színhelye az iskola mellé 1733-ban épített színház volt, amely azonban többször leégett. Legutoljára 1780. október 18-án égett le, de már Bándi V. szerint 1781. június 3-án az újra felépült színházban egy Sámsonról szóló darabot adtak elő. Ily tárgyú darabot azonban nem találtam. Hogy Bándi adatát honnan vette, nem tudom, mert a forrást nem nevezi meg. Van azonban egy adat, amely ezen állítást kétségessé teszi. Az *Actiones Tragicæ* c. gyűjtemény végén ez a megjegyzés áll: *Annus 1781 vacat ob defectum Theatri*. Kétségtelen tény, hogy a színház felépült, de hogy játszottak is benne már 1781-ben, az nem egészen bizonyos. De nemcsak a színházban tartottak előadásokat, hanem a szabadban is, különösen pünkösdkor és nagypénteken.

A darabok előadói a deákok voltak, még pedig nemcsak a rhetorok és poeták, hanem a principisták, grammatisták és syntaxisták is, sőt a parvista maiorok is szerepeltek, amint azt hat szindarab végén felsorolt szereplők névsora mutatja. A rendező bizonyosan a darab írója és betanítója volt.

Ilyen színielőadásokat azonban nemcsak Csiksomlyón, hanem Csikmegye több községében is tartottak, mit bizonyít Péterffi Márton provinciálisnak az *Actiones Tragicæ* elé írt és 1776. június 1-ről keltezett *Admonitio*ja *Ad Professores*. A többi közt ezeket mondja: *Quamquam gravate non feramus, Actiones per vos producendas, etsi trivialibus Ludimagistris donaveritis, quibus, coram plebe suae parochiae denuo*

productis, sese nostris plumis (tamquam cornices pavoniis) ornarent; id tamen aequo animo pati non possumus, si huiusmodi Actionis nullum exemplar in Conventu relinquatur; quapropter stb. szigorúan meghagyja, hogy darabjukat egy arra rendelt könyvbe írják be. Ezen s az Actiones Comicae elé irt s egy időben kelt Admonitio szavai bizonyítják, hogy egyes darabokat más községekben is előadtak a tanítók. Kérdés azonban, hogy kik voltak a darabok előadói. Valószínűnek látszik, hogy vagy tanulóikat taníttatták be, vagy pedig a Csiksomlyón tanuló ifjúság ment ki az illető községbe, hogy előadja a darabot. Az is lehetséges, hogy falusi emberek adták elé, akik egy-két osztályt végezhettek és meg volt bennük a játszókedv. Mindez azonban csak sejtés.

Láthattuk tehát, hogy derék szerzetes tanáraink nemcsak misztériumokat irtak és adattak elő tanulóikkal, hanem tekintélyes számú iskola-drámát is hagytak ránk, amelyek aesthetikai szempontból nem nagy értékűek ugyan, de művelődés- és irodalomtörténeti értékük megvan.

Végül hálás köszönetemet fejezem ki Pál K. János helybeli zárdafőnök úrnak, aki szíves volt a kéziratokat rendelkezésemre bocsátani.

ADATOK A FŐGIMNÁZIUM
ÉS A VELE KAPCSOLATOS
KETTŐS FINEVELŐ-INTÉZET
(SZEMINÁRIUM ÉS INTERNÁTUS)
1906—1907. TANÉVI TÖRTÉNETÉHEZ.

I.

Tanári testület.

A) Rendes tantárgyak tanárai.

Pál Gábor, világi, a mennyiségtan- és természettanból képesített r. tanár, kir. tanácsos, a főgimnázium igazgatója, Csikmegye törvényhatósági és közigazgatási bizottságának, a csiksomlyói r. k. iskolák pénzalapját kezelő püspöki nagybizottmánynak és számvizsgáló bizottságnak tagja, tanította a természettant a VII. osztályban, heti 4 órában. Tanit 1876 óta.

Dr. Balló István, világi, a magyar és latin nyelvből képesített r. tanár, az Önképzőkör vezetője, az ifjusági könyvtár őre, Csikvármegye törvényhatósági és közigazgatási bizottságának tagja, a csiksomlyói róm. kath. iskolák pénzalapját kezelő püspöki nagybizottmány előadó jegyzője, a IV. oszt. főnöke, tanította a magyar nyelvet a IV. és VIII., a latin nyelvet a IV., a görögpoétát az V. osztályban, heti 16 órában, vezette a céllövést a VII. és VIII. osztályban heti 2 órában. Tanit 1895 óta.

Csató János, egyházi, a földrajz- és természetrajzból képesített r. tanár, a természetrajzi szertár őre, az internátus felügyelője, tanította a természetrajzot az I—II. B. és IV—VI. és a földrajzot a III. osztályban, heti 17 órában. Tanit 1892 óta.

Dr. Dobos Ferenc, világi, a történelemből és földrajzból képesített r. tanár, a földrajzi és történelmi szertár, és az érem- és régiségtár őre, a Kiránduló Egyesület elnöke, tanította a földrajzot az I—II. B. és a történelmet a IV., VI. és VII. osztályban, heti 18 órában. Tanit 1895 óta.

Eröss József, egyházi, a történelemből és latin nyelvből képesített r. tanár, szemináriumi aligazgató, exhortator,

a VIII. o. főnöke, tanította a történelmet a III., V. és VIII., a latin nyelvet a VIII. és a görög-pótló irodalmat a VII. osztályban, heti 16 órában. Tanít 1894 óta.

Ferencz Gyula, világi, a magyar és latin nyelvből képesített ideigl. r. tanár, az V. o. főnöke, tanította a latin nyelvet az V., a görög nyelvet az V. és VIII. és a görög-pótló irodalmat a VI. osztályban, heti 18 órában. Tanít 1904 óta.

Iványi Antal, világi, a latin és görög nyelvből képesített r. tanár, a VI. o. főnöke, egy játék-csoport vezetője, tanította a latin nyelvet a VI., a görög nyelvet a VI. és VII. és a görög-pótló irodalmat a VIII. osztályban, heti 17 órában. Tanít 1902 óta.

Jakab Antal, világi, a mennyiségtan- és természettanból képesített r. tanár, tanította a számtant a II. B) és III. és a mennyiségtant a IV., VI. és VIII. osztályban, heti 16 órában. Tanít 1879 óta.

Kassai Lajos, egyházi, a magyar és latin nyelvből képesített r. tanár, a szeminárium és internátus igazgatója, a III. o. főnöke, tanította a magyar nyelvet a III. és V., a latin nyelvet az V. és a filozófiai propaedeutikát a VIII. osztályban, heti 16 órában. Tanít 1886 óta.

Dr. Király Henrik, világi, a mennyiségtan- és természettanból képesített h. tanár, tartalékos m. kir. honvéd kezelőtiszt, a kölcsönkönyvtár kezelője, a természettani szer-tár őre, a VII. o. főnöke, tanította a számtant az I. és II. A), a mennyiségtant az V. és VII. és a természettant a VII. osztályban, heti 18 órában. Tanít 1903 óta.

Mayer János, világi, a magyar és német nyelvből képesített r. tanár, tanította a német nyelvet a III., V., VI., VII. és VIII. és a szépirást a II. A) osztályban, heti 17 órában. Tanít 1902 óta.

Stoiber Ottó, világi, a magyar és latin nyelvből képesített ideigl. r. tanár, egy játék-csoport vezetője, a II. A) o. főnöke, tanította a magyar nyelvet a II. A) és VI. osztályban, a latin nyelvet a II. A) és a német nyelvet a IV. osztályban, heti 17 órában. Tanít 1902 óta.

Szabó János, egyházi, h. vallás tanár, a Mária-Társulat elnöke, exhortator, szemináriumi aligazgató, tanította a

vallástant az I–VIII. osztályban, heti 18 órában. Tanít 1906 óta.

Szlávik Ferenc, világi, a magyar és latin nyelvből képesített r. tanár, tanártestületi és módszeres értekezleti jegyző, a tanári könyvtár és a tornaszertár őre, egy játékcsoport vezetője, az I. o. főnöke, tanította a magyar nyelvet az I. és VII., a latin nyelvet az I. és a szépirást az I. osztályban, heti 15 órában. Tanít 1899. óta.

Veszprémi Dezső, világi, a magyar és latin nyelvből képesített r. tanár, a II. B) oszt. főnöke, tanította a magyar nyelvet a II. B), a latin nyelvet a II. B) és VII. és a szépirást a II. B) osztályban, heti 17 órában. Tanít 1902 óta.

Wolf Károly, világi, a rajzoló geometriából és a művészi rajzból okleveles r. tanár, a rajzszertár őre, egy játékcsoport vezetője, tanította a mértant a I–IV. és a görög-pótló rajzot az V–VIII. osztályban heti 17 órában. Tanít 1900 óta.

B) Rendkívüli tantárgyak tanárai.

Dr. Balló István, tanította a francia nyelvet heti 4 órában.

Dományáncz Péter, világi, tanítóképző-intézeti r. tanár, képesített középiskolai zenetanár, tanította a zenét heti 5 és az éneket heti 4 órában. Tanít ezen intézetnél 1902 óta.

Dr. Kolonics Dénes, világi, egyetemes orvostudor, körorvos és államvasuti orvos, m. kir. honvéd-főorvos, okleveles középiskolai egészségtantanár és intézeti orvos, tanította az egészségtant a VII. osztályban, heti 2 órában. Tanít 1901 óta.

Veszprémi Dezső, tanította a gyorsírást heti 1 órában.

Wolf Károly, tanította a szabadkézi rajzot heti 2 órában.

II.

Előadott tananyag.

A) Rendes tantárgyak.

I. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: *Szlávik Ferenc.*

Vallástan., heti 2 óra. Tankönyv: Kis Katekizmus. — Az ember végcélja. A hit. A parancsok. A szentségek. Tanította: *Szabó János.*

Magyar nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Szinnyi József: Iskolai magyar nyelvtan és Magyar olvasókönyv. I. r. — A hangok. A mondat és fajtái. Beszédrészek. Mondatrészek. A helyesírás főszabályai. Olvasmányok: a) Prózaiak: Népmesék. Tanító mesék. Leírások. Népélet. A magyar föld. Elbeszélések a hunn és a magyar történelemből. b) Költőiek: Az olvasókönyvben lévő összes költemények, amelyek közül hatot könyv nélkül is betanultak. Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat a helyesírás és nyelvtan begyakorlására. Tanította: *Szlávik Ferenc.*

Latin nyelv, heti 6 óra. Tankönyv: Szamosi János: Latin nyelvtan és Latin olvasókönyv. — A hangok. Névragozás. Melléknevek fokozása. Számnevek. Névadások. Igeragozás a cselekvő alakban. Olvasmányok: A tankönyvben előforduló olvasmányok egy részének fordítása (latinból magyarra és magyarról latinra). Egy pár közmondás könyv nélkül is. Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat: fordítás magyarról latinra a nyelvtan begyakorlására. Tanította: *Szlávik Ferenc.*

Földrajz, heti 3 óra. Tankönyv: Körösi Albin: Földrajz. Lange—Cherven: Iskolai atlasz. — Az alapismeretek megszerzése után Magyarország hegy- és vízrajza, éghajlata, terményei, lakossága és nevezetesebb helységei. Térkép-vázlatok készítése. Tanította: *Dr. Dobos Ferenc.*

Természetrajz, heti 2 óra. Tankönyv: Ormándy Miklós: *Természetrajz*. — Bevezetés a természeti tárgyak szemlélésébe és az egyszerű szemlélet útján levezethető törvényszerűségek felismerésébe. A négy évszak, különösen a növényeken mutatkozó jelenségekben feltüntetve. Az őszi: közönségesebb gyümölcsformák taglalása és csoportosítása. Házi állatok. A téli közönségesebb fenyők. Az ember lakása közelében, a mezőn és az erdőn élő emlős állatok. Tavasz: egyes könnyen szemlélhető virító növények megjelenésük szerint. A növények részeinek megismertetése. Házi szárnyasok. Tanította: *Csató János*.

Számtan, heti 4 óra. Tankönyv: Mocnik — Schmidt: *Számtan*. — Számlálás, a négy művelet egész számokkal és törtekkel. Időszámítás, mértékek, pénzek. Közönséges tört átalakítása. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Dr. Király Henrik*.

Rajzoló geometria, heti 3 óra. Tankönyv: Huszka József: *Rajzoló geometria I. r.* — Az egyenes és szög, a négy-, három- és sokszögek ismertetése. A kör- és csillagidomok. Kerületei és területei a tanult síkidomoknak. A tanult idomokból síkidisztmények rajzolása és színezése. Jellemző formával bíró fa- és növénylevelek vázolása, rajzolása és színezése természet után egyszerűen, ugyancsak egyszerű virágok rajzolása és színezése természet után. Tanította: *Wolf Károly*.

*Szépírá*s, heti 1 óra. Magyar folyóírási gyakorlása vonatkozó füzetben, később papíron sorvezetővel és anélkül. Tanította: *Szlávik Ferenc*.

II. A) ÉS B) OSZTÁLY.

Osztályfőnök: II. A) *Stoiber Ottó*, II. B) *Veszprémi Dezső*.

*Vallás*tan, heti 2 óra. Tankönyv: Ó-szövetségi bibliai történetek. Kis Katekizmus. — A hitről és parancsokról szóló rész átismétlése. Oltáriszentség. Az ó-szövetség története. Tanította: *Szabó János*.

Magyar nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Szinnyi József: *Magyar nyelvtan és Magyar olvasókönyv II. r.* — Az egyszerű mondatok folytatása. Állandó határozók. A mellé- és alárendelt mondatok. A szórend. A szóalkotás. Olvasmányok:

1. Prózaik: Rövid rajzok és elbeszélések. Tanító mesék. A magyar föld. Mondai és történeti elbeszélések a vegyes házakból való magyar királyok korából s a görög és római világból. 2. Költőiek: Lévay: Szüretünk. Gyulai: Éji látogatás. Petőfi: A jó öreg korcsmáros. Vörösmarty: A szegény aszszony könyve. Garay: Obsitos. Arany: Az ó-torony. Tompa: Kenyérkő. Diósgyőr. A vámosujfalusi jegyző. A keresztúttról. Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat. Tárgyuk: mondat-szerkesztések az olvasmányok alapján a nyelvtani anyag begyakorlására. Könnyebb versek átalakítása prózává. Tanította: *Stoiber Ottó és Veszprémi Dezső*.

Latin nyelv, heti 6 óra. Tankönyv: Szamosi János: Latin nyelvtan és Latin olvasókönyv. — Az első osztály tananyagának átisméltése és a II. oszt. tananyaga. Olvasmányok: Szemelvények: De erroribus Ulixi. De bello Troiano. De origine urbis Romae. De septem Romanorum regibus. De rebus gestis Romanorum libera republica. De rebus gestis Hungarorum. De vita Sancti Stephani. Válogatott mondások. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Stoiber Ottó és Veszprémi Dezső*.

Földrajz, heti 3 óra. Tankönyv: Körösi Albin: Földrajz. Lange—Cherven: Iskolai atlasz. — Európa fekvése, határai, éghajlata, hegy- és vízrajza, népei és országai. Kevésbbé részletesen ugyanigy Ázsia és Afrika, kiváló tekintettel az európai államok gyarmataira. Térkép-vázlatok készítése. Tanította: *Dr. Dobos Ferenc*.

Természettan, heti 2 óra. Tankönyv: Ormándy Miklós: Természettan. — Majmok. Tengeri emlősök. Erszényes emlősök. Az ember lakása közelében, mezőn, erdőn és vizen tartózkodó madarak. Teknősbéka, krokodil, gyík, kígyó (csuszómászók). Vizi béka, szalamandra, göte (kételtűek). Halak, rovarok, pókok, százlábuak, rákok, férgek. (A helyi viszonyok tekintetbe vételével). Ősszel viritó néhány növény. Feltűnőbb gyümölcstermő erdei fa és bokor s az embert közelebből érdeklő természetű és vadon termő növények ismertetése. Kirándulások rovar- és növénygyűjtésre. Tanította: *Csató János*.

Számítan, heti 4 óra. Tankönyv: U. az, mint az I. osztályban. — Az első osztály tananyagának ismételése. Számolási

rövidítések. Rövidített szorzás és osztás. Arányok. Arány-párok és ezek alkalmazása. Százalék számítás. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Dr. Király Henrik és Jakab Antal*.

Rajzoló geometria, heti 3 óra. Tankönyv: Fodor—Wagner. Rajzoló stereometria. — Szögletes és gömbölyű testek ismertetése, felszine, köbtartalma, hasonlósága, egybevágósága, szimetriája, ábrázolása és modelljeinek elkészítése. A térelemekről. Diszitményi rajzok készítése és színezése. Fa, növény, levél, virág vázolása, színezése lehetőleg hücn természet után. Tanította: *Wolf Károly*.

*Szépírá*s, heti 1 óra. Első félévben a magyar, a második félévben a német folyóírás gyakorlása. Tanította: *Mayer János és Veszprémi Dezső*.

III. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: Kussai Lajos.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv: Pokorny Emanuel: Uj-szövetségi bibliai történetek. Kis Katekizmus. — A parancsokról és szentségekről szóló rész átisméltése. Az új-szövetség története. Tanította: *Szabó János*.

Magyar nyelv, heti 4 óra. Tankönyv: Szinnyei József: Rendszeres magyar nyelvtan és Magyar olvasókönyv. III. r. — Olvasmányok: a) Prózaik: Elbeszélések a magyar történelemnek a mohácsi vész utáni korából s a görög és római világból. Leírások és elbeszélések Gyulai Pál, Jókai Mór, Beöthy Zs. és Kisfaludy Károly műveiből. b) Költőiek: szemelvények a vallásos és hazafias líra köréből. Könyv nélkül 7 költemény. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tárgya: Leírások közvetlen szemlélet és megbeszélés alapján; az olvasott kisebb elbeszélések tartalma feladott kérdések szerint. Tanította: *Kassai Lajos*.

Német nyelv, heti 4 óra. Tankönyv: Endrei Ákos: Német nyelvkönyv. I. r. — A hangtan és alaktan ismertetése és ezek alapján megfelelő olvasmányok és beszélgetések. Olvasmányok: a) Prózaik: Die Schule. Die Familie. Was die Menschen arbeiten. Die Teile des Körpers. Das Haus. Die Jahreszeiten. Der Morgen. Der Abend. Die Sterntaler. Der Garten. Das Vogelnest. Der Wald. Das Essen. Die

Getränke. Das Hirtenbüblein. Das Tränenkrüglein. Der Fuchs und der Bock. Das Spielzeug der Riesen. Seltsamer Spazierritt. Der wohlthätige Graf. Das blinde Ross. Die Sonnenstrahlen. Die Geschöpfe der Erde. Die Zeit. Der Wolf und der Mensch. Die Elster und ihre Kinder. *b) Költöiek*: Abendlied. Waldlied. Könyv nélkül a két vers. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Mayer János*.

Latin nyelv. heti 6 óra. Tankönyv: Szamosi János: Latin nyelvtan. Pirchala Imre: Latin gyakorlókönyv és Elisher I.: Latin olvasókönyv. — Az első és második osztály tananyagának ismételése után az egyszerű mondat, a mondat részei, egyeztetés, az egyszerű mondat nemei, a beszédrészek, esetek, igemódok és idők használata a gyakorlókönyv megfelelő fejezeteinek fordítása alapján. Olvasmányok: *a) Próza*iak: Róma történetéből a köztársaság kezdete, a plebeiusok és patriciusok egyenetlenkedése és a decemvirek. *b) Költöiek*: 12 mese Phaedrustól. Könyv nélkül 6 mese. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tárnya: a tárgyalt olvasmányokból szerkesztett magyar mondatok fordítása latinra a mondattan begyakorlására. Tanította: *Kassai Lajos*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv: Ujházy László: A magyar nemzet történelme. I. r. — Történelmi előismeretek. Hazánk története a honfoglalásig. A magyar nemzet története a mohácsi vészig, tekintettel művelődési viszonyaira. Tanította: *Erőss József*.

Földrajz, heti 2 óra. Tankönyv: Körösi Albin: Földrajz és Vörös Cyrill: A fizikai és matematikai földrajz elemei. — Földünk alakja, főbb mozgásai, az ezekből származó tümenények és az időszámítás. A hold alakja, járása, fényváltzásai, hold- és napfogyatkozás. Naprendszer, bolygórendszer, központi mozgás, nehézkedés és az ár alaptümenényei. Tanította: *Csató János*.

Számítás, heti 3 óra. Tankönyv: U. az, mint az I. o.-ban. — Összetett arányok s aránypárok. Összetett hármasszabály. Kamat számolás. Arányos osztás. Középhatáridő számolás. Lerovat számolás. Vegyítés- és láncszabály s a kamatoskamat számítás. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Jakab Antal*.

Rajzoló geometria, heti 2 óra. Tankönyv: Fodor—Wagner: Szerkesztő planimetria. — Az első osztályos tananyag tüzetes tárgyalása és szerkesztése adatok alapján. Görög, arabs és más síkdiszitmények vázolása, rajzolása és színezése. Bogarak és lepkék vázolása és színezése természet után. Tanította: *Wolf Károly*.

IV. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: *Dr. Balló István*.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv: Pokorny Emanuel: Katholikus szertartástan. — Szenthelyek, egyházi készletek. Az istentisztelet szent cselekményei. Szent idők. Tanította: *Szabó János*.

Magyar nyelv, heti 4 óra. Tankönyv: Bartha—Prónai: Stilisztika. — A stilus érthetőségének és szépségének feltételei, a verstan elemei, a nemzeti, görög és nyugat-európai versformák, a polgári ügyiratok. Olvasmányok: a) Prózaik: leírások, elbeszélések, jellemzések és levelek, továbbá Kisfaludy Károly »Mátyás deák« című vigjátéka. b) Költőiek: Toldi és kisebb költemények a verstannal kapcsolatban. Magánolvasmányul szolgáltak Faludi Ferenc: Három elbeszélés és a Téli éjszakákból, Heltai Gáspár meséi és Mikes Kelemen törökországi levelei. Havonként két írásbeli dolgozat (iskolai és házi). Könyv nélkül Toldi I., IV. és VI. éneke, továbbá még három költemény. Tanította: *Dr. Balló István*.

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Endrei—Szele: Német nyelvkönyv. I. r. — Az alaktan tüzetes ismertetése és a szórend egyszerűbb alakjainak begyakorlása olvasmány és beszélgetés alapján. Olvasmányok: 1. Prózaik: Frau Hütt. Die Sage vom Balaton. Frau Holle. Das blinde Ross. Kanit verstan. Der Rattenfänger zu Hanecke. Dorf und Stadt. Antigone. Die Einnahme Trojas. Magyar szöveg fordítása németre. 2. Költőiek: In der Heimat ist es schön. Der Bauer und sein Sohn. Könyv nélkül egy vers. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat: az olvasmányok alapján készített magyar szöveg fordítása németre az alaktan és szórend gyakorlására. Tanította: *Stoiber Ottó*.

Latin nyelv, heti 6 óra. Tankönyv: Szamosi János: Latin nyelvtan, C. Iulius Caesar: Commentarii de bello Gal-

lico, magyarázta Kempf József. Szemelvények P. Ovidius Naso műveiből, magyarázta Cserép József és Pirchala Imre: Latin gyakorlókönyv. — Az igék és igei névszók használata, az összetett mondatok, a szórend, alakzatok és szóképek, prozódia és metrika, a római mértékek és pénzek, a naptár. Olvasmányok C. Julius Caesartól: A gallok és germanok erkölcsi és szokásai (VI. 11—28), Gallia földrajza és a helvétek elleni háború (I. 29); P. Ovidius Naso Metamorphosisaiból: Az emberi nem négy korszaka, Phaëthon, Philemon és Baucis. Könyv nélküli. Írásbeli dolgozat kéthetenként a mondattani szabályok begyakorlására. Tanította: *Dr. Bulló István*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv: Ujházi László: A magyar nemzet történelme. II. r. — A magyar nemzet történelme 1526—1867-ig, tekintettel a műveltségi viszonyokra. Befejezésül Magyarország és Ausztria politikai földrajza s egymáshoz való viszonyuk. Tanította: *Dr. Dobos Ferenc*.

Természettudomány, heti 3 óra. Tankönyv: Pintér Pál: Növénytan. — A virágos növények belső tagjai néhány élő példány leírása alapján. A biológiai anyag megértésére szükséges kémiai ismeretek. A növények belső szerkezete, táplálkozása. A szövetek élettani szerepe. A növények szaporodása; a termés és mag alakulása a terjedésre való berendezéssel. A csírázás. A növekedés és a mozgás tüneteinek. Az osztályozás elvei. Linné rendszere és a természetes rendszer ismertetése. A virágatlan növények ismertetése kiválóbb jellemvonásai alapján. A virágos növények csoportjai kiváló tekintettel a helyi fajokra és elterjedésükre. Növénygyűjtő kirándulások. Tanította: *Csató János*.

Algebra, heti 3 óra. Tankönyv: Borosay Dávid: Algebra. — Alapfogalmak. A négy alpművelet egész algebrai számokkal. Több tagnak négyzete és köbe. Tényezőkre bontás, legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös. Alpműveletek törtekkel. Elsőfokú egy ismeretlenű egyenlet. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Jakab Antal*.

Rajzoló geometria, heti 2 óra. Tankönyv: Fodor—Wagner: Constructiv planimetria. — A különféle görbék származása, szerkesztése és tételei. Egyenes, szögletes és forgó testek egyszerű helyzeteinek ábrázolása az I. tér negyedében. Re-

naissance és magyar sikdiszitmény vázolása és színezése fali minta után. Renaissance ornament tervezés. Tanította: *Wolf Károly*.

V. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: *Ferencz Gyula*.

Vallásstan, heti 2 óra. Tankönyv: Pokorny Emánuel: Keresztény katolikus hittan. — A vallás és a vallás tan fogalma. Az első isteni személyről és a teremtés művéről. A második isteni személyről és a megváltás művéről. A harmadik isteni személyről és a megszentelés művéről. Utolsó dolgok. Tanította: *Szabó János*.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Bartha—Prónai: Retorika. — A prózai műfajok és azok elmélete olvasmányok alapján. Olvasmányok: *a)* Prózaiak: leírások, jellemzések, elbeszélések, szónoki beszédek, értekezések és levelek. Jókai, Hermann Ottó, Kemény Zsigmond, Csengery Antal, Fraknói Vilmos, Istvánffy, Pauler Gyula, Pázmány Péter, Kölcsey, Eötvös József, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Gyulai Pál, Faludi Ferenc, Kazinczy Ferenc, Széchenyi István és Bartha Miklós műveiből. *b)* Költőiek: Czuczor Gergely: Hunyadi; Petőfi Sándor: A király esküje; Arany János: V. László, Mátyás anyja; Vörösmarty: Jóslat, Élıszobor. Magánolvasmányok: Pázmány Kalauzából szemelvények; Kazinczy Ferenc levelei; Gyulai Pál emlékbeszédei. Könyv nélkül tanultak 3 költeményt és részleteket Kölcsey, Deák és Kossuth beszédeiből. Írásbeli dolgozat volt 9; 3 iskolai és 6 házi. Tanította: *Kassai Lajos*.

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Endrei Ákos: Német nyelvkönyv. II. r. — Az alaktan teljes átismétlése; szóképzés, szórend, alany és állítmány viszonya, jelző, tárgy, határozó ismertetése beszélgetések és olvasmányok alapján. Olvasmányok: *a)* Prózaiak: Die Bremer Stadtmusikanten. Der brave Mann. Der Glockenguss zu Breslau. Die Heinzelmannchen. Die gute Mutter. Die Sage von Coriolanus. Attilasagen. Das Ende des Polykrates. Der Verwalter. Das Mittagessen im Hofe. Der kluge Richter. König Bauer. Mut über Gut. Der Kyffhäuser. Die Schlacht bei Salamis. *b)* Költőiek: Einkehr. Johanna Sebus. Das Erkennen. Klein

Roland. Der Alpenjäger. Der Fischer. Der Mönch zu Heisterbach. Der Ring des Polykrates. Erbkönig. Der Cid. Könyv nélkül: Einkehr. Das Erkennen. Der Fischer. Erbkönig. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Mayer János*.

Latin nyelv, heti 6 óra. Tankönyv: Cserép József: Szemelvény P. Ovidius Naso műveiből. Köpesdi Sándor: Ciceronis De imperio Cn. Pompei és Pro A. Licinio Archia. Segédkönyv: Wagner—Horváth: Római régiségek. — Szemelvények Ovidius Fasti-jából. Ciceronis De imperio Cn. Pompei és Pro A. Licinio Archia teljesen. Az olvasmányokkal kapcsolatban állami és hitéleti régiségek. Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat az olvasmányok alapján, időszakonként egy dolgozat latinból magyarra való fordítás. Tanította: *Ferencz Gyula*.

Görög nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Szamosi János: Görög nyelvtan és Görög gyakorlókönyv. — Hangtan. Az alaktan a mi végű igék ragozásáig. Egyes mondatok fordítása a névragozás begyakorlására. Összefüggő olvasmányok: Az anya-oroszlán. A medve és a róka. A két tarisnya. A nád és a tölgy. A hangyák és a tücsök. A kos és a farkas. A hálátlan utasok. Az atya és leányai. Adomák a szkolasztikoszról. Művészek önérzete. Anakhsarsis. Szokratész. Diogenész. Adomák a lacedaemonokról. Ibykosz. Niobe. Kleobis és Bitó. Akhilleus mint gyermek. Szolon törvényei. A gyermeki szeretet. Szamosz nevezetességei. A polgári kötelességről. Az aggastyán és a halál. A farkas és a gém. Az oroszlán és a nyul. A szamár árnyéka. A három fejsze. Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Ferencz Gyula*.

Görögpótló irodalom, heti 3 óra. Tankönyv: Homeros Iliasa, ford. Csengeri János. Homeros Odysseiája, ford. Gyomlay Gyula. Jancsó Benedek: Görögpótló magyar irodalmi olvasmányok. I. k. Szemelvények Herodotos történeti művéből, magyarázta Geréb József. — Szemelvények: a) Homeros- és Herodotosból. b) Tinódiból, a kuruc kor költészetéből, Gyöngyösi (Murányi Venus), Mindszenthai Gábor, Szalárdi, Keinény János, gróf Bethlen Miklós, Cserei Mihály és báró Apor Péter műveiből. Félévenként egy házi dolgozat. Tanította: *Dr. Balló István*.

Görögpótló rajz, heti 2 óra. Mértani testek és mértani testformákkal bíró tárgyak vázolása és árnyalása természet után különböző technikákban. Egy néhány órán át vázolás a szabadban. Ó-kori műemlékek ismertetése 6 órában. Tanította: *Wolf Károly*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv: Vaszary Kolos: Világtörténelem. I. r. — Az ó-kor történelme a nyugat-római császárság bukásáig, tekintettel a földrajzi viszonyokra. Tanította: *Erőss József*.

Mennyiségtan, heti 3 óra. Tankönyv: Borosay Dávid: Algebra és Geometria. — A több ismeretlenű határozott egyenletek megfejtési módjai. Gyökmennyiségek, négyzetgyökök, köbgyökök. Másodfoku egyenlet. Egyenesek, szögek, összeillőség, hasonlóság és az ezen alapuló tételek. Havonkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Dr. Király Henrik*.

Természetrész, heti 3 óra. Tankönyv: Krisch I. Állattan. — Az állati test fejlődése és szervei élettani vonatkozásokkal. Az emberi test egyes részeinek ismertetése. Az állattípusok, osztályok, rendek és családok ismertetése, nemek és fajok felemlítése. Rovargyűjtő kirándulások. Tanította: *Csató János*.

VI. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: *Iványi Antal*.

Vallásstan, heti 2 óra. Tankönyv: Matuszka Mihály: Kath. keresztény erkölcsstan. — Az erkölcs és az erkölcsi törvények általában. Erények és bűnök. Erkölcsi kötelességek Isten, önmagunk és felebarátunk iránt. Tanította: *Szabó János*.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Bartha--Prónai: Poétika. — Az epikai, lírai és drámai műfajok elmélete és története, kapcsolatban az esztetikai és művészettani alapfogalmak rövid fejtegetésével. Iskolai olvasmányok a kisebb epikai és lírai költeményeken kívül: Zrinyi: Szigeti veszedelem. Vörösmarty: Zalán futása. Shakspere: Coriolanus. Szofoclesz: Elektra. Kisfaludy Károly: A kérők. Ilázi olvasmányok: Vörösmarty: A két szomszédvár. Katona: Bánk bán. Kisfaludy Károly: Iréne. Szigligeti: Liliomfi. Tóth Ede: A falu rossza. Havonkint egy írásbeli dolgozat, összesen 9, (6 házi és 3 iskolai). Tanította: *Stoiber Ottó*.

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Endrei Ákos: Német

nyelvkönyv. II. r. — Az alaktan ismételése, különös tekintettel a két nyelv eltérő sajátosságára, szóképzés, szórend, mondat. Olvasmányok: *a)* Prózaik: Der Notpfennig. Die Posaune des Gerichts. Der treue Knecht. Attila. Die Schlacht bei Nicopolis. Die Erfindung des Schiesspulvers, des Buchdruckes und der Uhren. Die Alpen. Heinrich der Finkler. Der Seiler von Fürfeld. Der Sängerkrieg auf der Wartburg. Das deutsche Volk befreit sich von der Herrschaft der Römer. Die heilige Elisabeth. Herrmann Billings Berufung. Der dritte Kreuzzug. Der Dom zu Köln. Die Oberfläche der Erde. *b)* Költöiek: Die Sonne bringt es an den Tag. Der Zaubrerlehrling. Attilas Schwert. Das Grab im Busento. Der Graf von Habsburg. Der Säng'er. Gelimer. Die Bürgschaft. Wo wohnt der liebe Gott? Der Taucher. Könyv nélkül 5 vers. Kéthetenként egy iskola. írásbeli dolgozat. Tanította: *Mayer János.*

Latin nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Szemelvények Titus Livius római történetéből, magyarázta Kálmár Elek. Szemelvények Publius Vergilius Maro Aeneiséből, magyarázta Cserép József. — Olvasmányok: Liviusból: tartalmilag összetartozó szemelvények a pún háborúk történetéből (XXI. és XXII. k.). Szemelvények Vergilius Aeneisének I., II. és IV. énekéből. Az olvasmány alapján vallási, hadi és magánrégiségek. A nyelvtanból a fontosabb részek átismételése. Könyv nélkül: Livius XXI. könyvéből egy pár fejezet és az Aeneis II. énekéből 50 sor. Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat magyarul latinra (kettő latinból magyarra). Tanította: *Iványi Antal.*

Görög nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Szamosi János: Görög nyelvtan. Elischer: Xenophon Anabasisa, Kyropaideiája és Apologiája. Boros Gábor: Szemelvények a görög lantos költészet remekeiből. — Az V. osztály nyelvtani anyagának ismételése. A *mi* végű igék ragozása. A rendhagyó igék. A mondatban fontosabb részei. A görög történetírás és a görög philosophia ismertetése. Olvasmányok: 1. Xenophon Anabasisából: Készülődés a háborúhoz. Vonulás a király ellen. A küanaxai csata. Xenophon a hadsereg élére lép. 2. Hyropaidciából: Kyros származása. Kyros és Astyages. Az első vadászat. 3. Apologiából: Sokrates védelme vádlóival szemben. Az istenek lényegéről és a világ rendére

való hatásáról. 4. A lantos költészetből: Szemelvények Kalinostól, Tyrtaiostól, Mimnermostól, Solontól, Xenophanestől és Theognistól. Időszakonként egy-egy szakasz könyv nélkül. Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Iványi Antal*.

Görögpótló irodalom, heti 3 óra. Tankönyv: Kincs Gyula: Szemelvények a görög líra és a vele kapcsolatos magyar klasszikus költészet termékeiből. Szofoclesz Antigónéja, ford. Csiky Gergely. Schill Salamon: Görög irodalomtörténet. — A Kincs-féle szemelvények. Szofoclesz Antigónéja. Aiszkhylasz, Szofoclesz és Euripidesz fennmaradt tragédiáinak tartalmi ismertetése. Időszakonként egy házi írásbeli dolgozat. Tanította: *Ferencz Gyula*.

Görögpótló rajz, heti 2 óra. Használati tárgyak vázolása, árnyalása és színezése természet után. Egynehány órán át vázolás a szabadban. Árnyalás gipsz-minták után a különböző technikák felhasználásával. Középkori műemlékek ismertetése 6 órában. Tanította: *Wolf Károly*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv: Vaszary Kolos: Világtörténelem. II. r. — Egyetemes történet a nyugat-római császárság bukásától a harminc éves háborút befejező westfaleni békéig (476—1648), tekintettel a műveltségi viszonyokra és a földrajzi helyzetre. Tanította: *Dr. Dobos Ferenc*.

Mennyiségtan, heti 4 óra. Tankönyv: Borosay Dávid: Algebra és Geometria. — Hatványozás általánosítása, negatív és tört kitevők. Számrendszerek. Logarithmus és alkalmazása. Véges arithmetikai és geometriai haladvány. A kör-tan és a trigonometria. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Jakab Antal*.

Természetrajz, heti 3 óra. Tankönyv: Szerényi Hugó: Ásványtan és kémia. — Az ásványok alakí, fizikai és kémiai tulajdonságai. Kristályrendszerek. Vegyület, keverék, basisok, savak és sók. A szerves vegyületek. A föld felszínének változásait előidéző tényezők. Kővületek és jelentőségük. Földtani kirándulások. Tanította: *Csató János*.

VII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: *Dr. Király Henrik*.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv: Titz Antal: Egyház-történelem. — A kath. egyház története annak alapításától napjainkig. Tanította: *Szabó János*.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Váczi József: A magyar irodalom története. I. r. — A magyar irodalom történeti ismertetése Kisfaludy Károlyig. Olvasmányok: A tankönyvben levő összes prózai és költői olvasmányok. Magánolvasmányok: Tinódi S.: Válogatott historiai énekei. Pázmány P.: Szemelvények prédikációiból. Gyöngyösi: Murányi Vénus és Kemény János. Mikes K.: Válogatott törökországi levelei. Faludi: Téli éjtszakák. Gvadányi: Peleskei nótárius. Fazekas: Ludas Matyi. Kármán: Fanni hagyományai. Kisfaludy S.: Regék. Berzsenyi: Ódák. Havonként egy házi írásbeli dolgozat. Tanította: *Szlávik Ferenc*.

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Miklós Ferenc: Német olvasókönyv, és Goethe: »Hermann und Dorothea«-ja, magyarázta Wéber Rudolf. Olvasmányok: Glauben und Dichten der alten Germanen. Der deutsche Heldengesang. Das Volksepos. Das Nibelungenlied. Die Gralsage. Das Rolandslied. Aus »Laokoon«. Der Geist in Voltaires Semiramis. Goetz von Berlichingen. Die Leiden des Jungen Werther. Euripides und Goethes Iphigenie. Torquato Tasso. Aus der »Italienischen Reise«. Lessings Sinngedichte. Heidenröslein. Mignon. Goethes: Hermann und Dorothea. Könyv nélkül: Heidenröslein. Mignon. Magánolvasmány: Minna von Barnhelm. Erste Begegnung mit Herder. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Mayer János*.

Latin nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Vergilii Aeneidos I. I—XII., ed. Bartal—Malmosi. M. Tullii Ciceronis Orationes selectae, ed. Dávid. Segédkönyv: Wagner—Horváth: Római régiségek. — Olvasmányok: a) Költőiek: Szemelvények P. Vergilius Maro Aeneisének VI., VIII., IX. énekeiből. b) Prózaiak: Szemelvények C. Sallustius Crispus De bello lugurthino c. művéből; M. Tullius Cicero: In L. Catilinam oratio I. Könyv nélkül Aeneisből 50 sor, a De bello lugurthinóból a 85. fejezet. A régiségtani ismeretek összefoglalása. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat, fordítás latinból magyarra és viszont. Tanította: *Veszprémi Dezső*.

Görög nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Csengeri János: Homeros Odysseiája és Dávid István: Szemelvények Herodotusból. — Olvasmányok: 1. Odysseiából: I. 1—376., V. 1—125., VI. 1—197., IX. 105—460., XI. 1—259., XIII. 187—440.,

XVI. 1—320. 2. Herodotosból: De Arione citharoëdo. De moribus Persarum. Babylonis descriptio. De Graecorum deorum et oraculorum origine Aegyptia. De moribus Aegyptiorum. De Scytharum religione et moribus. De pugna Marathonia. De pugna apud Termopylas. De pugna Salaminia. Könyv nélkül: Odysseia I. 1—50. A görög epika. Homérosi kérdés és homérosi világ. Régiségi adatok. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat magyarról görögre és viszont. Tanította: *Iványi Antal*.

Görögpótló irodalom, heti 3 óra. Tankönyv Szilasi Móric Szemelvények Thukydidesből. Incze József: Demosthenes válogatott beszédei. Jancsó Benedek: Magyar irodalmi olvasmányok. III. r. — 1. Történeti rész: A peloponnésosi háború lefolyása szemelvényekben. Hunyadi János harcai a törökök ellen (Budai E.). Lajos király nápolyi hadjáratai (Virág). Fráter György meggyilkoltatása (Horváth M.). Mátyás király végnapjai (Teleky gr.). Zrinyi Miklós (Pauler Gyula). 2. Beszédok: Konon ellen testi sértés miatt. Leptinészszel szemben a kiváltságról. A koszoru ügyében (Demosthenes). Az örökváltság (Felsőbükki Nagy Pál, Széchenyi István gróf, Kölcsey F.). József nádor felett. A magyar hadseregről (Kossuth L.) A husvétii cikk. A felirati javaslatról (Deák F.). Tanította: *Erőss József*.

Görögpótló rajz, heti 2 óra. Építészeti részek, használati tárgyak és kisebb csendélet vázolása, árnyalása és színezése természet után. Gipsz-minták után való árnyalás. Egynehány órán át vázolás a szabadban. Újabbkori műemlékek ismertetése 6 órában. Tanította: *Wolf Károly*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv: Vaszary Kolos: Világtörténelem. III. r. Brózik Károly: Politikai földrajz. — Egyetemes történelem 1648-tól napjainkig, tekintettel a műveltségi állapotokra és a földrajzi helyzetre. Európának és a nevezetesebb amerikai államoknak politikai földrajza s azoknak gyarmatai. Tanította: *Dr. Dobos Ferenc*.

Mennyiségtan, heti 3 óra. Tankönyv: Borosay Dávid: Algebra és Geometria. — Másodfoku egyenlet, másodfoku függvény. Végtelen geometriai haladvány. Kamatoskamat, járadék. A pont koordinátái, az egyenes egyenlete. Két pont távolsága. Algebrai kifejezések ábrázolása és szer-

kesztése. Testmértan. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Dr. Király Henrik*.

Természettan, heti 4 óra. Tankönyv: Vörös Cyrill: *Természettan*. — *Mozgás. Erő. Mechanika. Hangtan. Fénytan*. Tanította: *Király Henrik*.

Egészségtan, heti 2 óra. Tankönyv: Fodor József: *Egészségtan*. — Az egészségtan feladata. A táplálkozás és a lakás. A munka és foglalkozás befolyása az egészségre. A test ápolása, a fertőző betegségek és fertőtlenítés. Az élet véletlen veszedelme és az életmentés. Tanította: *Dr. Kolonics Dénes*.

VIII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök *Bróss József*.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv: Titz Antal: *Egyháztörténelem*. — A kath. egyház története alapításától napjainkig. Tanította: *Szabó János*.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Váczy János: *A magyar irodalom története*. II. r. A nemzeti költészet kora és a szabadságharc utáni irodalom. Iskolai olvasmányok a tárgyalt írók és költők műveiből vett jellemző szemelvények. Magánolvasmányok: Gyulai Pál: *Vörösmarty életrajza*, Jósika Miklós: *Abafi*, Arany: *Toldi szerelme és Toldi estéje*, Eötvös: *A falu jegyzője*, Madách: *Az ember tragédiájának az iskolában nem olvasott részei*, Jókai: *Egy magyar nábob és Kárpáthy Zoltán*. Havonként egy házi írásbeli dolgozat. Tanította: *Dr. Balló István*.

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Heinrich G.: *Német tan- és olvasókönyv*. III. r. és Schiller: »*Wilhelm Tell*«, magyarázta Heinrich G. — Olvasmányok: Aus dem »*Laokoon*«. Aus Wielands *Oberon*. Lenore von Bürger. Schillers und Goethes *Leben und Wirken*. Aus dem *Messias*. Aus Freidanks *Bescheidenheit*. Aus dem *Simplicissimus*. *Eingang des Frühling*. Aus Lessings *Sinngedichten*. Schillers: *Wilhelm Tell*. Könyv nélkül: »*Wilhelm Tell*«-ből *Tell monologja*. Magánolvasmány: Lessing: *Nathan der Weise*. *Der Ewige Jude*. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Mayer János*.

Latin nyelv. heti 4 óra. Tankönyv: Pozder Károly: Horatius költeményei. Boros G.: Szemelvények Cicero bölcséleti műveiből. Segédkönyv: Wagner—Horváth: Római régiségek és irodalomtörténet. — Olvasmányok: *a)* Költői: Horatius I. 1, 2, 3, 4, 9, 12, 15, 22, 24. II. 3, 18. III. 1, 3, 6, 30. IV. 7. Carmen saeculare. 2. és 16. epodosa, I. 1, 3. II. 4. satirája, I. 1, 2. epistolája és Ars poetica; *b)* Próza: Cicero: De officiis. Könyv nélkül Horatius III. k. 3. ódája. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Irodalomtörténeti adatok csoportosítása. Stílusgyakorlatok. Tanította: *Eröss József.*

Görög nyelv, heti 4 óra. Tankönyv: Csengery János: Hemeros Iliása. Szamosy János: Platon Kritonja. Iliásból: Achilles haragja. Agamemnon álma. Népgyűlés. Patroklos harca és halála. Achilles pajzsa. Platon Kritonja egészen. A Homérosi kérdés. A görög filozofia korszakainak áttekintése. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat: fordítás görögül és viszont. Tanította: *Ferencz Gyula.*

Görögpótló irodalom, heti 2 óra. Tankönyv: Alexander Bernát: Platon és Aristoteles. Schill Salamon: Görög régiségek és a görög művészetek története. — Olvasmányok: Platon Apológiája és Kritonja. Államából szemelvények. A görög művészet remekeinek ismertetése. Tanította: *Iványi Antal.*

Görögpótló rajz, heti 2 óra. Koponya-csontok vázolása. Preparált rovarok és állatok vázolása és színezése természet után. Csendélet festés. Egy néhány órán át vázolás a szabadban. Magyar műemlékek ismertetése pár órában. Tanította: *Wolf Károly.*

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv: Jászai Rezső: Magyarország oknyomozó története. — Magyarország története a magyarok bejövetelétől napjainkig tekintettel a magyar intézmények és műveltségi állapotok történeti fejlődésére. Tanította: *Eröss József.*

Mennyiségtan, heti 2 óra. Tankönyv: Mocnik—Klamarik—Wagner: Algebra és Geometria. — Kapcsolástan. Newton binominális képletének előállítása és alkalmazása. Gömbháromszögtani cosinus tétel levezetése és alkalmazása geográfiai helyek távolságának és a nappali iv hosszának kiszámítására. Ezek után az egész algebrai és geometriai tan-

anyag ismételése. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Jakab Antal*.

Természettan, heti 4 óra. Tankönyv: Vörös Cyrill: *Természettan*. — *Hőtan*. Mágnesség és elektromosság tana. A kosmografia elemei. Tanította: *Pál Gábor*.

Filozófiai propaedeutika, heti 3 óra. Tankönyv. Szitnyai Elek: *Lélektan és Logika*. — a) *Lélektan*: A lélektani ismeretek forrásai, a lelki tünetmények elemzése. A kedélymozgalmak és az akarat. A lelki betegségek. b.) *Logika*: Fogalmak, ítéletek, következtetések. A rendszeres gondolkodás formái és a tudományos kutatás módszerei. A helyes gondolkodás elvei és az elme tévedései. Tanította: *Kassai Lajos*.

Testgyakorlat.

1. Torna

I. osztály, heti 2 óra. *Rendgyakorlatok*: Arc- és oldal-sor alakítás, fejlődés. Járás, kanyarodás, szakasz, rendek és kettős rendek alakítása helyből. *Szabadgyakorlatok*: a különböző állások, végtaglendítések és lökések, törzsforgatások és hajlítások, fekvőtámasz. Birkózás, kötélhúzás, futás. *Szergyakorlatok*: Magas és távol ugrás, alacsony nyújtó, korlát, pózna, vízszintes létra, lebegőfa, gyűrűhinta. Tanította: *Szlávik Ferenc*.

II. A. és B. osztály, heti 2 óra. Ugyanaz, mint az I. o.-ban. Tanította: *Veszprémi Dezső*.

III. osztály, heti 2 óra. Ugyanaz, mint az I. o.-ban. Tanította: *Ferencz Gyula*.

IV. osztály, heti 2 óra, Ugyanaz, mint az I. o.-ban. Tanította: *Wolf Károly*.

V—VI. osztály, heti 2 óra. A rendgyakorlatokból és szabadgyakorlatokból ugyanaz, mint az I—IV. o.-ban, kibővítvé meneteléssel arc-sorban és ellenvonulással. Szabadgyakorlatok szerekekkel, mű-szabadgyakorlatok. Szergyakorlatok mint az I—IV. o.-ban, hozzávéve: bakk és diszkoszvetés. Tanította: *Dr. Király Henrik*,

VII—VIII. osztály, heti 2 óra. Ugyanaz, mint az V—VI. o.-ban. Súlydobás. Tanította: *Mayer János*.

2. Játék.

I. csoport (I. o.), hetenként egy délután. Futó játékok; labdajátékok kis és középnagyságú labdával. Tréfás játékok. Vezette: *Szlávik Ferenc*.

II. csoport (II. A. és B. o.), hetenként egy délután. Ugyanaz, mint az első csoportban. Vezette: *Stoiber Ottó*.

III. csoport (III—IV. o.), hetenként egy délután. Szabadjátékok és futó játékok. Labdajátékok közép nagyságu, tömött és futbal labdával. Tréfás és hadakozási játékok. Vezette: *Wolf Károly*.

IV. csoport (V—VI. o.), hetenként egy délután. Ugyanaz, mint a III. csoportban. Vezette: *Iványi Antal*.

3. A céllövés

1. *A céllövés megkezdése.* Püspök úr ő excellenciája, mielőtt az erdélyi róm. kath. status tanárai kongresszusának a céllövés behozatalára vonatkozó kérésére határozott, az egyes tanári testületek véleményes megállapodását kívánta a helyre, a fegyverek beszerzésére, őrzetére s arra nézve, hogy a céllövés az ifjúságot a komoly tanulmányoktól nem vonja-e el. A tanári testület a 2900—906 sz. püspöki leiratra 1906. június 30-án tartott tanári értekezletében a gyutacslövés helyéül a Kissomlyó oldalát, a gyakorlólövés helyéül pedig a csikszeredai honvéd zászlóalj löterét jelölte meg, mely az intézettől 6—7 km. távolságra fekszik. A fegyverek gondozása és őrzése a vezető feladata. Egyben a testület a külföldi példák után rámutatott arra, hogy a céllövés a komoly tanulmányokat nem veszélyezteti. E megállapodás után püspök úr ő excellenciája 1906. aug. 27-én 3929. sz. alatt a céllövést a VII. és VIII. o. tanulók részére a játékdélutánokon elrendelte úgy, hogy felváltva játék és céllövés legyen.

2. *A céllövés gyakorlása.* A főtanhatóság rendelete alapján a céllövés gyakorlása 1906. szeptemberében kezdetét vette. Balogh István úr szívesen kölcsönzött ide egy 1880. évi mintájú puskát, mellyel a gyutacslólap egyes sorozatait lötték a tanulók az intézet udvarán. Decemberben Török Ferenc orsz. képviselő úr két db. 1895. évi mintájú puskát engedett át használatra s így a három puskával már gyorsabban haladt a kiképzés. Még október 13-án megtörtént az első gyakorló lövés, melyen a feltételhez nem kötött találatok száma 70 százalék volt. A téli idő beálltával a gyutacslövés szünetelt, a kiszabott időben (szombaton d. u. 2—4-ig), az elméleti oktatás tartott, mely a lövés elméletén

kivül a fegyvertan megfelelő részét, a töltés és tüzelés fogásait s a fegyverforgató gyakorlatokat foglalta magában. Április hóban ismét kezdetét vette a gyutacslövés s bár kedvezőtlen volt az időjárás és csak 3 puská állott rendelkezésre, sikerült mégis négy sorozatot elvégezni. Időközben leérkezett a honvédelmi miniszter urnak 122421. sz. leirata, melyben a miniszter úr örömének adván kifejezést, hogy a céllövés iránt megvan a kellő érdeklődés az erdélyi róm. kath. status főgimnáziumában, egy részletes kimutatásban közölte azoknak a cikkeknek jegyzékét, melyeket megküldeni szándékozik; fenntartotta a jogot, hogy a puskákat egy arra kirendelt tiszttel bármikor megvizsgáltassa s a céllövés eredményét figyelemmel kísértesse. Kikötötte, hogy a kölcsönzött puskákat a fegyvermester havonként egyszer vizsgálja meg s azokat ugyanő vegye át a nyári szüniidőre. Hajlandónak mutatkozott egyuttal azoknak az ifjaknak, kik a gyutacslövésben megfelelő eredményt mutatnak fel, bizonyos számú éles töltényt adni. Kíváncsnak tartotta továbbá hogy az ifjuság a tanév végén ügyességét egy záró vizsgán mutassa be, melyre az állomás-parancsnokot és az állomás tiszti karát is meg kell hívni.

A honvédelmi miniszter úr e rendelet kapcsán *idő és munka beosztást* kívánt, melyet a céllövés vezetője a következőleg készített el.

Szept. 1 (óra). Oktatás a puskáról és lőszerről.

2. A lövés elmélete: csőtengely, röppálya, irányzó-készülék, irányvonal, csapott célgömbbel való célzás. Tölteni, Tölts, Töltényt rejts fogások.
3. Oktatás a célzásban: a bal szem behunyásának s egy célfeketére való célzásnak gyakorlása iránygépbe szorított puskával, célzási szabályok és a célzásnál leggyakrabban előforduló hibák magyarázata. Célratartási gyakorlatok.

Okt. 4. Gyakorlatok a csapott célgömb ismételt megkapásában (hibaháromszög). Előgyakorlatok a billentyű elcsattantásában. Gyutacslövés.

5. Gyutacslövés. Készbe-helyezkedés gyakorlása minden testhelyzetben, puska nélkül és puskával.

6. Gyutacslövés. Töltés- és tüzelés fogásai.

7. Gyakorló lövés. Távbecslés.
- Nov.* 8. Gyutacslövés. A fegyveres erő fogalma és hivatása. A fegyveres erő szervezete. A fegyvernemek.
9. Előgyakorlatok az eltérés felismerésében. A célpont áttételének oktatása. Fegyverforgató gyakorlatok.
10. A katonai kiképzés hatása a nép szellemi és erkölcsi nevelésére. Töltés, tüzelés fogásai. Fegyverforgató gyakorlatok.
- Dec.* 11. A lövés elmélete. A töltés és tüzelés fogásai. Fegyverforgató gyakorlatok.
12. A lövés elmélete. Töltés és tüzelés fogásai. Fegyverforgató gyakorlatok.
13. A lövés elmélete. Gyakorlatok a célratartásban, célzásban és a billentyű elcsattantásában.
14. A lövés elmélete. A löszabályok általában. Hadseregszervezet: A gyalogság. Fegyverforgató gyakorlatok
- Jan.* 15. Hadseregszervezet: A gyalogság. Löszabályok: egyes katona lövése. A töltés és tüzelés fogásai.
16. Hadseregszervezet: A lovasság. Fegyverforgató gyakorlatok.
17. Hadseregszervezet: A tüzérség. Töltés és tüzelés fogásai.
- Febr.* 18. Oktatás a célzásban. A hadi tengerészet. A töltés és tüzelés fogásai.
19. Oktatás a célzásban. A honvédség. A töltés és tüzelés fogásai.
20. Oktatás a célzásban és a billentyű elcsattantásában. Népfelkelés. Fegyverforgató gyakorlatok.
21. Csendőrség. A töltés és tüzelés fogásai.
- Márc.* 22. A védtörvény-utasítás. Az önkéntesség. Fegyverforgató gyakorlatok.
- 23) A hadseregszervezet ismételése. Gyakorlatok a készbevetelben, a célratartásban, célzásban és a
- 24) billentyű elcsattantásában.
- 25) A hadseregszervezet ismételése. Gyutacslövés. A
- 26) fedezékek felhasználása. Távbecslés.
- 27)
- 28) Gyakorló lövés.
- 29)
- 30)
- 31)
- Máj.*
- Jun.* 32. Díjlövés. (A gyutacslőlapot és a lőlapot mellékeljük).

A lö- gyakor- lat száma	Távol- ság lé- pések- ben	Testhelyzet és célratartás	Cél	Az ellé- zende- dő tölté- nyek száma	Találati eredmény						A lövések A feltételek- hez számító találatok összege	Feltételek	A feltéte- leknek meg- felelt-e	Jelt
					1	2	3	4	5	6				
					l ö v é s n é l									
1	20	asztalnál ülve vagy fekve feltámasztva	Tancéltábla	6								3 találat 4-es körön belül		
2	20	fekve szabad kézzel	Alaktancéltábla	3-6-ig										
3	20	asztalnál ülve vagy térdelve, feltámasztva	Tancéltábla	" "										
4	30	fekve szabad- kézzel	Alaktancéltábla	" "								3 találat		
5	30	fekve feltá- maszt, puskával	Keretcéltábla	" "										
6	30	fekve szabad- kézzel	Leeső szembe- tűző alak	" "								6 lövésből a leg- több találat		

A lö- gyakor- la- s-áma	Távol- ság lé- pések- ben	Testhelyzet és célrattartás	Cél	Az elül- zelendő tölté- nyek ssáma	Találati eredmény						A lövések összege	A feltételek- hez számító találatok	Feltételek	A felté- teleknek meg- felelt-e	Kelt
					1	2	3	4	5	6					
					l ö v é s n é l										
1	200	asztalnál ülve vagy fekve feltámasztva	Tancéltábla	6											
2	200	fekve szabad kézzel	Alaktancéltábla	3-6-ig									3 találat 4-es körön belül		
3	200	asztalnál ülve vagy térdelve feltámasztva	Tancéltábla	" "											
4	300	fekve szabad kézzel	Alaktancéltábla	" "											
5	300	fekve feltámasz- tott puskával	Keretcéltábla	" "									3 találat		
6	300	fekve szabad- kézzel	Leeső szembe- futó alak	" "											
Dij lövés	300		" "	6									6 lövésből a leg- több találat		

Ez idő- és munkabeosztás alapján a honvédelmi miniszter úr a csikszeredai honvéd zászlóaljnál kiutalta a következő tárgyakat: 1.) kölcsönképen 1 drb. 895. évi mintájú és 4 drb. 1888–90. évi mintájú puskát, 2.) átengedett egyszersmindenkorra: 5 puskaszíjat, 5 derékszíjat fémkapoccsal és paizzsal, 5 szuronyhüvelytáskát, 10 drb. tölténytáskát, 20 töltényhüvelyt, 1 szerelőfogót, 1 gyutacskilőköt, 1 tancéltáblát, 5 drb. 3. számú, 3 drb. 4. számú, 5 drb. 5. számú, 2 drb. 6. számú, 3 drb. 7. számú alakcéltablát, 5 támadó lovas-, 2 ügető lovascéltablát, 2000 drb. 2. mintájú gyutacsot, 2000 drb. ólomlövedéket, 100 drb. oktató (fadugós) töltényt tárukban.

A m. kir. brassói 24. honvéd gyalogezred csikszeredai (4.) zászlóaljának parancsnoka, nyárádgálfalvi Kádár József alezredes meleg érdeklődéssel viseltetett a céllovás gyakorlása iránt, melynek felügyeletével Türk Ferenc főhadnagyot bízta meg, ki személyesen többször győződött meg az oktatás menetéről és hasznos utasításokkal szolgált. Jóakaratu támogatásukért mindketten megérdemlik hálás köszönetünket.

Azok, kik a gyutacslövésben 35 százalék találatot értek el, résztvettek a gyakorló lövésben. A VII. és VIII. osztály 45 tanulója közül 20 felelt meg, még pedig a VII. osztályból Csátó István, Fazekas Ferenc, Jirka József, Rácz József, Spleisz Mihály, Sterszky Kázmér, Székely Lajos, Szántó Árpád, Váradí Sándor, Záreczky Pál, a VIII. osztályból: Csiszer Vilmos, Csutak Béla, Erdős Kálmán, Fejér György, Ferenczy Zoltán, Karácson Antal, Kristó József, Kopatz Albert, Minier Gábor és Sándor Balázs, kik a honvédelmi miniszter urtól kiutalt 30—30 drb. élés tölténnyel 5 sorozatot lőttek.

3. *Anyagi eszközök.* A céllováshez puská és pénz nélkül fogtunk, de Isten megsegített. Mig az egy puskával gyakoroltunk, folyt a gyűjtés is a céllovás szükségleteire. Egy nemes tanügybarát, Dr. Fejér Antal csikszeredai ügyvéd, volt orsz. képviselő gyűjtő ívet indított meg, melyen adakoztak: Kállay Ubul 20 kor., dr. Fejér Antal ügyvéd 10 kor., Fejér Sándor alispán 5 K, Szántó József megyei aljegyző 2 kor., Dr. Csiky József ügyvéd 5 kor., Dajbukát Jakab számvevő 2 kor., BIRTHA József árvaszéki ülnök 2 kor., Csi-

szer Imre árvaszéki ülnök 2 kor., Gecző Béla kir. törv. bíró 4 kor., Pap Domokos műszaki tanácsos 5 kor., dr. Fodor Antal kir. közjegyző 5 kor., Gál József takarékpénztári igazgató 5 kor., Helvig G. János fürdőtulajdonos 1 k., Nagy Gyula kereskedő 2 kor., dr. Szántó Samu ügyvéd 4 kor., Kritsa Izidor telekkönyvvezető 1 kor., Kozma István telekkönyvvezető 1 kor., Balázs Dénes körjegyző 2 kor., dr. Tauber József ügyvéd 4 kor., dr. Györgypál Domokos ügyvéd, orsz. képviselő 10 kor., Fekete Izidor kir. törv. bíró 2 kor., dr. Daradics Félix ügyvéd 4 kor., N. N. 2 kor., László Géza kir. törv. bíró 2 kor., Szabó Géza kir. tanfelügyelő 5 kor., Gál Sándor adótsízt 2 kor., dr. Erős Vilmos ügyvéd 4 kor., dr. Ady Endre ügyvéd 4 kor., Pototzky Márton kereskedő 2 kor., Merza Rezső kereskedő 2 kor., Pototzky Pál kereskedő 2 kor., Gál Ferenc sörgyáros 2 kor., Szvoboda József könyvkereskedő 2 kor., dr. Csedő András ügyvéddjelölt 2 kor., dr. Czikó István ügyvéd 2 kor., Gözsy Árpád gyógyszerész 2 kor., Keresztes Antal állatorvos 2 kor., Becze Imre főszolgabíró 2 kor., Lázár Miklós megyei aljegyző 2 kor., dr. Zakariás Manó ügyvéd 2 kor., Zakariás K. Lukács birtokos 2 kor., Zakariás L. Antal birtokos 2 kor., Fejér Jakab 1 kor., Fejér Miklós 1 kor., Rácz Lajosné 2 k., Szász Istvánné 1 kor., Zakariás Jakab birtokos 2 kor., Dajbukát D. Antal 1 kor., összesen 155 kor. Fogadják a nemes szívü adakozók hálás köszönetünket, mert lehetővé tették a céllövés megindítását. A begyűlt pénzből ugyanis mindjárt megrendeltük a gyutacslövéshez szükséges kellékeket s a gyakorlat fennakadás nélkül folyhatott.

Ezenkívül az önképzőkör a főtanhatóság engedélyével 1906. december 16-án Csikszeredában a céllövés szükségleteinek jendezésére matineét rendezett a következő műsorral : I. Felolvasás a kuruc költészetről, tartotta dr. Balló István II. A felolvasással kapcsolatban szavالاتok: 1. Rákóczy Ferenc könyörgése, szavaltta Blénesy János VIII. o. t. 2. Kuruc tábori dal, szavaltta Sándor Balázs VIII. o. t. 3. Rákóczy-nóta, szavaltta Erdős Kálmán VIII. o. t. 4. Esztergom megvétele, szavaltta László Antal VI. o. t. 5. Nagy Bercsényi Miklós, szavaltta Sterszky Kázmér VII. o. t. 6. Bujdosó éneke, szavaltta György Elek VIII. o. t. 7. Rákóczy kesergője, sza-

valta Dobos Imre VIII. o. t. 8. Egy bujdosó szegény legény, szavalta Váradi Sándor VII. o. t. 9. Bujdosó Rákóczy, szavalta Kopatz Albert VIII. o. t. 10. Mint gerlice madár, szavalta Ráduly Árpád VII. o. t. A matinée, melyre Laczina Károly vendéglős ingyen engedte át a nagytermet, 86 kor. tiszta jövedelmet hozott, s így a céllovás szükségleteire összesen 239 K. folyt be. Ebből az összegből gyutacstöltényekre, lölapokra, a Katonás Nevelés c. folyó iratra (10 K. 10 fill.) s más apróbb szükségletekre összesen: 90 K. 66 fil. volt a kiadás, tehát maradt készpénzben 148 K. 34 fillér.

4. *Eredmény.* A céllovás gyakorlását kevés eszközzel kezdtünk meg ugyan, de azért sikerült eredményt elérnünk. A tanulók állandóan nagy érdeklődést tanusítottak, ők maguk készítettek kéregpapírból tizszeres kisebbitéssel a gyutacslövéshez szükséges céltáblákat, felügyelet mellett maguk végezték a puskák takarítását. Hogy mily eredmény-nyel lőttek, érdekesen mutatja pl. a május 11-i gyakorló lövés. Összesen 18-an lőttek a lölap 2. és 3. sorozatán 200 lépésről fekvő szabadkézzel alaktancéltáblára, a 3. sorozaton 200 lépésről asztalnál ülve feltámasztva tancéltáblára, a feltétel: találat a 4-es körön belül. A két sorozaton eltűzelt 211 lövésből a 2. számun megfelelt 41, a 3. számun 38, összesen 79, tehát 37 százalék volt a találat. Elég szép eredmény mutatkozott a gyutacslövésnél is, mert 45 tanuló közül 20 talált 35 százalékot.

Az oktatás egész ideje alatt meglátszott a hatás, melyet a puska kezelése gyakorol, nevelvén a férfias önértetet, a nemes nagyravágyást, mely tulajdonságok a fogékony ifju szívre sohasem tévesztik el maradandó hatásukat. Vezette: *Dr. Bulló Istrán.*

B.) Rendkívüli tárgyak.

I. Ének.

Az I-ső osztály tanulói kivétel nélkül zeneelméleti oktatásban részesültek; a tanultak kapcsán gyakorolták magukat a hangjegyolvasásban és hangtalálásban; heti 1 óra.

A II-ik, III-ik és IV-ik osztály tanulói külön csoportban gyakorolták a szükséges egyházi népénekeket s ezek kapcsán elemzés alapján zenei ismereteiket bővítették és hangjukat fejlesztették; heti 1 óra.

A II—VIII. oszt. tanulók közül kiválasztottak a legjobb hangu és elegendő zenei ismerettel bíró tanulók s vegyes valamint férfikarba csoportosulva gyakorolták a műcéket s így ellátták az összes iskolai ünnepélyeket; vasárnapokon felváltva a kóruson különféle népecéket énekeltek négyes szólamban; egyes kiváló egyházi ünnepeken vegyes karban énekeltek a szentmise váltakozó részeit s így a liturgikus éneklésbe is bevezették; heti 1 óra. Tanította: *Dományócz Péter*.

II. Zene

a) *Kezdők*. A vonalrendszer, a kulcs, a hangjegyek, a szünjelek, az ütem és a hangjegyközök tüzetesebb ismertetése énekgyakorlatokkal. A hegedű és a vonó kezelése és helyes tartása. Hegedűgyakorlatok egész, fél, negyed és nyolcad hangjegyekkel; egyszerűbb dalalakok. Heti óraszám: 2.

b) *Haladó*. A hangnemek tüzetesebb ismertetése és gyakorlása. A különféle legato- és staccatogyakorlatok; a trylla és a syncopa; nehezebb dalformák művésziesebb előadása. Heti óraszám 2.

c) *Zenekar*. Az előhaladottabb tanulók külön zenekart alakítottak, mely heti egy órában az ensemble-játékot gyakorolta. Anyagul szolgáltak a klasszikus zenéből egyes, az ifjuság felfogásához mért zenedarabok, különös tekintettel a magyar klasszikusok remekeire. A zenekar az összes iskolai ünnepélyeken és az önképzőkori gyűléseken tevékeny részt vett. Tanította: *Dományócz Péter*.

III. Francia nyelv.

1. *Kezdők*, heti 2 óra. Tankönyv: Bartos Fülöp és Chovánscák István: Francia nyelvtan és olvasókönyv. I. rész. Az être és avoir segédigék állító, kérdő és tagadó alakban, a főnevek, melléknevek és részelő névelő, a névmások, az »er« végű igék ragozása, kapcsolatban a megfelelő francia és magyar mondatok fordításával.

2. *Haladó*, heti 2 óra. Tankönyv, mint a kezdőknél. A múlt évi tananyag átismétlése után az »ir« és »re« végű igék ragozása, a szenvedő alak, a határozók, a számnevek, névmások és viszonzyszók megfelelő gyakorlatokkal. Olvas-

mányok : L'ange gardien, Berces par la nuit, Conseils d'une abeille, Les deux Charrues, Le pauvre et son chien, Chien et chat, L'ane vetu de la peau du lion, La cigale et la fourmi, La patrie française, Division administrative, Le gouvernement, La population, Paris, L'ame et le corps, Le pain quotidien, Avec quoi fait-on le pain ? L'épi de blé, Comment on fait le pain ? Ce que l'on boit, Le français et l'anglais, Legon domnée á un ambitieux, L'oeuf de Cristophe Colomb. Chacun a son faible, Un jeune homme galant, L'avarice punie, Comment Fréderie le Grand aimait á étre servi. Tanította: *dr. Bulló István.*

4. Gyorsírásszat.

Heti 1 óra. Tankönyv: A magyar gyorsírás tankönyve a Gabelsberger—Markovits rendszer szerint. Írta Forrai Soma. Levelező rész. Anyag: A betűk begyakorlása az »e« hangzóval; az »e« és »é« hangzók rendhangzóságai; a mássalhangzók kettőzése; az »a«, az »i«, az »ő«, az »ö«, az »u« és az »ü« hangzó; szójelek. Tanította: Veszprémi Dezső.

5. Szabadkézi rajz.

Heti 2 óra. (III—VIII. o.) Heti díj 1 korona. Tananyag: Lapininta, gipsz, természet, csendélet, élő állat és ember utáni vázolás, árnyalás és színezés. Tájékszínezés természet után. Tanította: *Wolf Károly.*

III.

Írásbeli dolgozatok tételei.

1. A magyar nyelvből a négy felső osztályban.

V. osztály.

1. Egy szabadon választott székelyföldi tájkép leírása.
2. Az írásmű szerkezete és a bizonyítás módja Pázmány Péternek az íge hallgatásáról szóló beszédében. (Iskolai).
3. Szent Imre képe a magyar ifjuság zászlóján. 4. Szondi Györgyről szóló olvasmányaink összehasonlítása. (Iskolai).
5. Magyar hősök a török időkből. 6. A Kazinczy Ferencről mondott emlékbeszédnek retorikai elemzése. 7. A főpásztor üdvözlése. Szónoki beszéd. 8. A könyvsajtó jelentősége. 9. Visszapillantás a lefolyt tanévre. Levél a szülőkhöz. (Iskolai).

VI. Osztály.

1. Szegénynek drága kincs a hit, Tünni és remélni megtanít (Arany). 2. A monda és népmese (Párhuzam, iskolai). 3. A Zrínyiász ismertetése. 4. Minő sajátosságokat találunk Arany balladáiban? (Iskolai). 5. A költői leírás (Petőfi e nemű költeményei alapján). 6. Az óda elmélete Arany: Széchenyi emlékezete alapján. 7. Az eszményítés a költészetben. (Iskolai). 8. Az antik és modern tragédia (összehasonlítás). 9. A népszinműről (Tóth Ede: A falu rossza alapján).

VII. osztály.

1. Pogánykori költészetünk. 2. A régi magyar nyelv nyelvtani sajátosságai. 3. A drámai költészet első termékei. 4. Gyöngyösi és Tinódi. (Párhuzam). 5. A csodás elem a Zrínyiászbán és a Murányi Vénusban, vagy Mikes egyénisége levelei alapján. (Tetszés szerint). 6. A francia forradalom következményei. 7. Fazekas M. Ludas Matyijának

ismertetése és méltatása. 8. A magyar nyelvújítás. 9. Adtak-e kifejezést költeményeikben a nemzet hangulatának a megújulás korának költői?

VIII. osztály.

1. Kisfaludy Károly mint vigjátékiró. 2. Vörösmarty eposzai. 3. Jósika írói tulajdonságai. 4. A Toldi trilogia. 5. Eötvös irányregényei. 6. A nő szerepe Az ember tragédiájában. 7. Jókai regényei. 8. Az irodalom szerepe a XIX. század nemzeti küzdelmeiben.

2. A görögépítő irodalomból.

V. osztály.

1. Az Odysseia főbb jellemei. 2. Herodotos jelentősége.

VI. osztály.

1. A görög lírikusok hatása a magyar klasszikus iskola lírikusaira. 2. Antigone szerkezete és jellemei.

VII. osztály.

1. Perikles jelleme. 2. Demosthenes mint szónok.

VIII. osztály.

1. A Platon államában kifejtett államrendszerek ismertetése.

3. Az érettségi vizsgálat tételei.

A magyar nyelvből: A líra fejlődése Petőfi Sándorig bezárólag.

A latin nyelvből M. Tulli Ciceronis Tusculanarum Disputationum I. I. c. 27.

A mennyiségtanból: 1. Valamely pénzösszeg 5 személy között akként osztandó szét, hogy a részek mértani sort alkossanak. E sorban az első és 3-ik rész összege: 18100, a 2-ik és 3-ik rész összege: 17100. Mennyi jut mindegyikre és mennyi az elosztandó összeg? 2. Egy építendő AB alagút mindkét vége egy bizonyos C helyről látható, mely C helytől az egyik vége 5453 m., a másik 4560 m. s a két egyenes által bezárt szög $88^{\circ} 21' 10''$, kérdés mily hosszú lesz az alagút s ha az alagút furását A-nál kezdik meg, hogy egyenesen B-nél lyukadjon ki, mekkora szöget alkot az alagút AC egyenessel?

IV.

Tanszerek gyarapodása.

1. Könyvtárak.

A). Tanári könyvtár.

A könyvtár az 1906—7. iskolai évben a következő művekkel gyarapodott:

a) Ajándék: Dr. Lászlófalvi Velics Antal: Keresztényszociális irányeszmék. — Bilcevszki József: Az élet értéke és jelentősége. Ford. Szporni János. (Gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök úr önnagyméltóságának ajándéka.) — Magyarország közoktatásügye az 1904. évben. — Z. Mikes Kelemen: Törökországi levelei. — Déri Gyula: A magyar University Extension Évkönyve az 1904—5. évről. — Dr. Havas Rezső: Dal-mácia. — Mészáros-D'Isor: A filharmoniai társaság multja és jelene. (A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium ajándéka.) — Az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsának évi jelentése az 1906. nov. 15-re összehívott státusgyűlés alkalmából. (Az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsának ajándéka.) — Barna Endre: Magyar tanulságok a bukaresti kiállításról. (Az E. M. K. E. ajándéka.) — Czárán Gyula: A révi Zichy-csepkő-barlang. (Az E. K. E. ajándéka.) — Benedek Elek: Képes Naptár az 1907. évre. (A Székely Egyesület ajándéka.) — Az Alkoholelleses Szövetség Értesítője. (Az A. Sz. ajándéka.) — Jelentés a Székely Nemzeti Múzeum 1906. évi állapotáról. (A Sz. N. M. ajándéka.) — Szépirodalmi és népműtani közlemények. Szerk. Szentkláray—Szabolcska. — Dr. Sztura Szilárd: Elmélkedések és tanulmányok. Az Arany János Társaság emlékirata az országgyűlés képviselőházához és a magyar kormányhoz a Temesvároitt állítandó egyetem tárgyában. (Az A. J. T. ajándéka.) — Gödri Ferenc: Sepsiszentgyörgy r. t. város 1905. évi közigazgatási állapota. (Sepsiszentgyörgy város ajándéka.) — Zempléni Árpád:

Washington óda. (A Budapesti Washington Egyesület ajándéka). — Dr. Schneller István A kolozsvári tanárképzőintézet feladatáról. (Pál Gábor kir. tanácsos, igazgató ajándéka). — Dr. Esterházy Sándor: Társadalmi kiválás és kiválasztás. (Szerző ajándéka). — Szemere Miklós A delegációban tartott beszéde a Balkánról. — Szemere Miklós Sürgős interpellációja sajtóügyben a miniszterelnökhöz. (Szerző ajándéka). — Konopi Kálmán: Az ember és szerelme. (Szerző ajándéka). — Antonius (Oudin: Dictionarium von dreien Sprache. III. r. (német—francia—olasz). — Szivképző regék. Verbóczi: Tripartitum. — M. Ludovici Abelly: Sacerdos Christianus. — Alphonse de Lamartine Recueils poétiques. — Elegiac supplices. (Sóbert Frigyes VI. o. t. ajándéka). — A tanításnak regulamentuma a magyar felkelő nemesség lovasságának számára. (Id. Gál Sándor IV. o. t. ajándéka). — Diószegi—Fazekas: Magyar fűvész-könyv. (Madár Imre III. o. t. ajándéka.)

b) Vétel: Sipos István: A szemléltető módszer a kath. hitoktatásban. — Zubriczky Aladár: Régi és új utak a hitvédelemben. — Bleyer Jakab: A magyar hún-monda germán elemei. — Császár Elemér: A deákiskola. — Dézsi Lajos Mikes fordításairól. — Dézsi Lajos Mankóczy István viselt dolgai. — Dézsi Lajos: Egy magyar nyelvű történeti iskola-dráma töredéke a XVII. századból. Gagyly Dénes A Rákóczi kor elbeszélő költészete. — Kiss István: Adalékok a Rákóczi kor irodalomtörténetéhez. — Falágyi Menyhért: Madách Imre élete és költészete. — Prónai Antal: Dugonics András életrajza. — Szinnyi Ferenc: Arany Toldi szerelmének forrásai. — Szily Kálmán: Adalékok a magyar nyelv és irodalom történetéhez. — Tócs Gusztáv: Mikes Kelemen élete. — Gróf Apponyi Albert: Beszédei. — Bárány Eötvös József: A talu jegyzője. — A Kisfaludy Társaság Évkönyvei. 39. k. — Magyar Népköltési gyűjtemény. Szerk. Vargha Gyula. VI—VIII. k. — Remekírók Képes Könyvtára. Szerk. Radó Antal. 6. sorozat. — Szily Kálmán: A magyar nyelvújítás szótára. — Ariosto Örjöngő Lórántja. Ford. Radó Antal. — Tacitus: Fennmaradt összes művei. Ford. Csiky Kálmán. — Gróf Andrássy Gyula: Az 1867-iki kiegyezésről. — Szabó Adorján: II. Rákóczi Ferenc Kassa multjában. — Dr. Szádeczky Lajos: Halmágyi István naplói és iratai. — Varga Ottó: Magyarország története. — Vértessy Jenő: Külcsey Ferenc. — Mommsen Tivadar: A ró-

maiak története. Ford. Toldy István. — Schwarcz Gyula: Görög történelem. — Szana Tamás: Városról városra. — Brehm Alfréd: Az állatok világa. IX—X. k. — H. Kraemer: Weltall u. Menschheit. II—III. k. — Than Károly: A kísérleti kémia elemei. II. k. — Zappner Mór: Elektromos ellenállás mérések. — Várhelyi Ferenc: 600 új matematikai példa. — Böhm Károly: Az ember és világa. III. r. — Békefi Remig: A népoktatás története Magyarországon 1540-ig. — Fináczy Ernő: Az ó-kori nevelés története. — Beöthy Ákos: A magyar államiság fejlődése, küzdelmei. — Beöthy Zolt: A művészetek története. I. k. — A műveltség könyvtára. II—III. k. — Farkas (Wolfner) Pál: A szocialismus története és tanításai. — Emlékkönyv a körmöcbányai áll. főreáliskola 50 éves fennállásának jubileuma alkalmából. — Biró Lajos: Emlékkönyv a kézdivásárhelyi róm. kath. főgimn. új épületének felszentelése alkalmából. — Eötvös Károly Lajos: Utmutatás az alkoholizmus elleni oktatáshoz. — Magyarország tisztii cím- és névtára az 1907. évre.

c) Tagsági átalány és könyvkiadó vállalati díj fejében: Escott T. H. S.: A mai Anglia. II. k. Ford. György E. — Haraszi Gyula: Corneille és kora. — Mahler Ede: Babylonia és Assyria. — Vámbéry Ármin: Nyugot kulturája keleten. Carillo Alfonz jezsuita atya: Levelezése és iratai. Közrebocsátja Dr. Veress Endre. — Thallóczy—Áldásy: Magyarország melléktartományainak oklevéltára. II. k. — Békefi Remig: Emlékbeszéd, melyet a budapesti kir. tud. egyetem Rákóczi ünnepélyén 1906. okt. 29-én mondott. — Akadémiai Almanach az 1907. évre. — Abafi—Aigner: Magyarország lepkéi. — Az Erdélyi Múzeum Egyesület Évkönyve az 1906. évre. — Az E. M. E. ügyrendje. — Az E. M. E. első vándorgyűlésének Évkönyve. — Az E. M. E. második vándorgyűlésének Évkönyve. — A Szent István Társulat naptára az 1907. évre.

d) Folyóiratok: Szent Gellért. VIII. — Katholikus Szemle. XX. — Budapesti Szemle. 349—360. sz. — Erdélyi Múzeum. XXIII. — Irodalomtörténeti közlemények. XVI. — Magyar Írók Élete és Munkái. XI. — Magyar nyelv. II. — Magyar Nyelvőr. XXXV. — Nyelvtudományi közlemények. XXXVI. — Egyetemes Philológiai Közlöny. XXX. — Bölcséleti Folyóirat. XXI. — Gyakorlati Paedagógia. II. — Katholikus Paedagógia. VII. — Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlöny. XXXIX. — Századok. XI. — Történelmi Tár. VII. — Földrajzi Közlemények. XXXIII. —

Ethnographia. XVII. — Növénytani Közlemények. V. — Állattani Közlemények V. — Magyar Chémiai Folyóirat. XII. — Archeologiai Értesítő. XXVI. — Középiskolai Matematikai Lapok. XIII. — Matematikai és Természettudományi Értesítő. XXIV. — Matematikai és Fizikai Lapok. XV. — Természettudományi Közöny és Pótfüzetek. XXXVIII. — Akadémiai Értesítő. XVII. — Művészet. V. — Az Alkoholizmus. II. — Jó Egészség V. — Közművelődés. 1906. évf.

Mult évi átalány: 2979 drb, 4695 k., 1364 f. 21783·28 K. értékben
 Gyarapodás az
 1906—7. tanévben: 123 drb, 128 k., 20 f. 1015·10 K. értékben
 Összes állomány 3102 drb, 4823 k., 1384 f. 22798·38 K. értékben

B) Ifjusági könyvtár.

a) *Ajándék* Püspök ur ő excellenciájától Erdősi Károly: Boldogorszá, értéke 2 korona.

b) *Vétel*: Gauss Viktor: Hegyen-völgyön, Lőrinczy György: Kis falum, Sebők Zsigmond: Erzsébet királyné, A kis mérnökök, Margittay Dezső: Tilos a páda, Gauss Viktor: Piros köpönyeg, Madarassy László: Az amerikai őserdőben, Bodonyi N.: Szegény ember dolga, Lampérth Géza: Elmult időkől, Sebők Zsigmond: Petőfi Sándor, Lőrinczy György: A becsület útján, Tábori Róbert: A jégtündér, Kövér Ilma: A Jánoska koronája, Gaal Mózes: A három székelly fia, Gauss Viktor: Sárga violák, Lőrinczy György: Igaz történetek, Gaal Mózes: A vasember, Benedek Elek: Édes kicsi gazdám, Gauss Viktor: Adria gyöngye, Gaal Mózes: A koldusvezető, Krudy Gyula: Hortobágy, Havas István: Koncz Márton, Gaal Mózes: Bem apó, Tábori Róbert: Mátyás ifjúsága, Krudy Gyula: Utazás a Szepességben, Sebők Zsigmond: Két árvizes gyerek, Garády Viktor: Hol a Vitéz, A Tisza, Földes Géza: Porból lettünk, Verne Gyula: Tizenöt éves kapitány, Két évi vakáció, — Sebők Zsigmond: Kosuth Lajos, Gaal Mózes: Bem apó és a székellyek, Herczeg Ferencz: Az új nevelő, Madarassy László: A kis hadsereg, Krudy Gyula: Hortobágy, Sas Ede: Biharország, Egri György: Mátyás király, Sas Ede: Kurucok csillaga, Lőrinczy György: A bizófalvi harang szava, Perényi Lajos: A hazáért, Krudy Gyula: Túl a Királyhágón, A dévényi fazekas, Abonyi Árpád: A havasok ura, Bartus: Az elefántok hazájában, Sági: Balaton írásban és képben, Rákosi Jenő: A kis Kelemen története, Ambro-

zovics—Meszlényi Ilona: A meghallgatott ima, Garády Viktor: Amit a tenger mesél, Sas Ede: A felkelő nap hősei, Gauss Viktor: A néger királyok kincse, Benedek Elek: Nagy magyarok élete I., II., III., VI. k., Gaal Mózes: A kegyelemkenyér, Rákosi Viktor: Egy tutaj története, Gyulai Ágost: Legendák könyve, Böngérfi János: Harc a szabadságért, Tóth Sándor: A kuruc király, Kuruckrónikák, Lampérth Géza: Kuruc hősök, Lőrinczy György: Hűség és szívek, Sas Ede: Legendás idők legendás hőse, Kossuth Lajos 1848. júl. 11-i beszéde 5 p., Kölcsey válogatott beszédei 5 p., Verne Gyula: A bundák hazája, A zöld sugár, Pázmány Kalauza, kiadta Bellaagh 5 p., Széchenyi: Hitel 5 p., Simons Tivadar: Az ősrómai időkben, Eckstein Ernő: A Claudiusok I., II. k., Ebers György: Narda I., II. k., Arany balladái, magy. Greguss 5 p., Tóth Ede: A falu rossza 5 p., Berzsenyi ódái, magy. Versényi 5 p., Verne Gyula: A Begum öt-száz milliója, Dr. Zlinszky Aladár: Szemelvények a magyar nemzeti lírából 2 p., Kincs István: Rajzok a kuruc világból, Herczeg Ferencz: Honszerző, Lampérth Géza: Kurucok csillaga, Gaal Mózes: Kenyér és becsület, Aranyos köd, Dr. Jászai Rezső: Úti rajzok és tanulmányok, Dr. Vajda Gyula: Ünnepi versek 2 p., Kovács Antal: Poncianus históriája, Dr. Bartha József: Szent Katalin legendája, Dr. Vincze József: Szent Barlam és Jozafát, Magyar szentek legendái, Dr. Bartha József: Szent Margit legendája, Kölcsey szónoki művei 5 p., Kistaludgy Sándor összes regéi I., II. k. 2 p., Zrínyi: Szigeti veszedelem, magy. Endrei 5 p., Katona: Bánk bán, magy. Péterffy, Fraknói Vilmos: II. Rákóczy Ferenc élete és munkái, Pálincás Béla: Egyetemes pályamutató I., II. k., Jósika Miklós: Abafi 5 p., Eötvös: A falu jegyzője I., II. k. 2 p., Kisfaludy Károly: Csalódások 10 p., Szigligeti Ede: Liliomfi 5 p., Csikós 5 p., Madách: Az ember tragédiája, magy. Alexander 5 p., Tóth Ede: A falu rossza 5 p., Gyulai Ágost: Legendák könyve, Gyulai Pál: Vörösmarty életrajza 5 p., Gauss Viktor: A burok földjén, Péterffy Tamás: Székely mesék 2 p., Endrei Zoltán: Tulipánkert, dr. Huttkay Lipót: Mikes Kelemen törökországi levelei, Mészöly Géza: Tinódi Sebestyén, gróf Kreith Béla: II. Rákóczy Ferenc és kora története, Hegedűs Pál: Rákóczi könyve, Tábori Róbert: Délbábok, Kölcsey válogatott szónoki művei 5 p., Összesen 198 db 317 K. értékben. Összes állomány 3394 db 7417 K. 87 fillér értékben.

A könyvtár használatát az alábbi táblázat mutatja:

Osztály	A tanulók száma	A kivett könyvek száma	
		darab	kötet
I.	68	267	267
II.A)	40	137	139
II.B)	39	154	154
III.	59	245	246
IV.	42	346	346
V.	25	287	319
VI.	29	344	411
VII.	19	175	196
VIII.	26	289	423
Összesen	347	2244	2501

C) Kölcseönkönyvtár.

Az 1905—6. tanév végén a következő könyvvállomány volt a könyvtárban:

1. Tankönyv és szótár	1090 darab	2592 K.	35 f.
2. Idei gyarapodás . .	45 darab	133 K.	45 f.
Összesen:		1135 darab	2725 K. 80 f.
3. Készpénz		4313 K.	96 f.
Az összes vagyon:		7039 K.	76 f.

2. Szertárak.

A) Történelmi és földrajzi szertár.

A múlt tanév végén volt 116 drb térkép, 7 földgömb s 130 darab szemléltető kép a magyar történelem tanításához 1528 K. 82 f. értékben.

Idei gyarapodás: *a) Ajándék:* Oroszország, 26 K. (A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium ajándéka) *b) Vétel:* 1. Magyarország Szent István korában, 24 K. 2. A római birodalom legnagyobb kiterjedése korában, 26 K. 3. Afrika leiró földrajzi térképe, 16 K.

B) Érem- és régiségtár.

A múlt év végén volt: 2 arany, 1117 ezüst, 1208 réz, 4 bronz, 25 nikkel és 84 papírpénz, — 9 ezüst, 62 réz, 45 bronz, 24 nikkelérem 1774 K. 90 f. értékben.

Az állományt a jelen tanévben a következők gyarapították ajándékaikkal Dr. Fejér Antal ügyvéd úr: 1 kr.-os 1800, 1816,

1851, 1883, $\frac{5}{16}$ kr. 1858, 3 kr. 1800, poltura 1763, Libertas 1705, ezüst huszas 1846, husz krajczár 1880, 10 bani 1867, 5 bani 1882, 2 bani 1867, 1880, 1 bani 1900, német 2 pfennig 1875, olasz 10 centesimi 1867, 5 centesimi 1863, lombard-velencei 1 centesimi 1843, szardiniai ezüstpénz 1823, ezüst 10 kr-os 1868, ezüst 3 kr-os 1694, orosz 3 kopek 1841, 55 drb 10 forintos Kossuth-bankó, 14 darab 5 forintos Kossuth-bankó, 4 darab 2 forintos Kossuth-bankó, egy forintos Kossuth-bankó, 30 kr-os, 15 kr-os Kossuth-féle papírpénz. — Bálint Ferenc VI. o. t.: 1 kr. 1764, 1800, 3 kr. 1800. 10 kr. 1870, 2 bani 1900, 1 bani 1900, német 2 pfennig 1875, török piaszter. — Mayer J. tanár úr: 1 kr. 1800. — Dr. Dobos F. tanár: érem Kossuth Lajos születésének 100-ik évfordulójára, milleniumi érem, érem Jókai 50 éves írói jubileumára, német 10 pfennig 1899. — Szilávik F. tanár: 4 kr. 1860. — Vallás- és közoktatásügyi kormány: emlékérem gróf Andrássy Gyula szobrának leleplezésére. — Gecző Béla törvénybíró úr: lengyel 3 garasos ezüst 1601. — Dományáncz P. tanár úr: Libertas 1705. — Kassay L. tanár úr: svájci 10 centimes 1881, olasz 2 centesimi 1867, velencei ideiglenes kormány 1 centesimije 1849. — Csutak B. VIII. $\frac{1}{2}$ kr. 1764. 1780, 1 kr. 1762, 1800, poltura 1765, 3 kr. 1851, 10 kr. 1870, 10 bani 1867. — György J. VI. 30 kr. 1807. — Borzsoy J. IV.: 1 kr. 1782. — Gál V. IV.: 30 kr. 1807, 6 kr. 1805. — ifj. Gál S. IV.: érem a bécsi világkiállításról 1873-ból. — Balázs A. IV. 1 kr. 1800, 3 kr. 1800. — id. Gál S. IV.: 4 kr. 1860. 1861, 1 kr. 1882, érem I. Ferencz József 50 éves uralkodásának emlékére. — Bakk L. IV.: 1 kr. 1800. — György Á. IV.: 1 kr. 1885, 2 forintos Kossuth-bankó, 30 kr-os Kossuth-bankó. — Varga J. IV.: 15 kr. 1807. — Bene J. III.: 20. kr. 1869. Imets Á. III.: 4 kr. 1860. — Bene J. III., ezüst 3 kr-os I. Leopold korából, oláh keresztelési érem. — Gál V. III.: 3 kr. 1812. — Kelemen B. IV. 1 kr. 1780. — Schlett G. III.: 30 kr. 1807, 1 kr. 1800. — Vaszi J. III.: 1 kr. 1858, 1860, 1861, 3 kr. 1800, 10 kr. 1872, 2 bani 1879. — Blénessy Sándor II. Á.: 1 bani 1900, 5 bani 1883, 1900, 10 bani 1867. — Gegő I. II. Á.: 10 kr. 1869. — Bauer J. II. Á. 10 kr. 1871. 5 forintos Kossuth-bankó. — Rác Z. II. Á.: 1 kr. 1859. — Rác L. II. Á.: ~~bulgár~~ 20 sztotinka 1888. — Bencze B. II. Á.: 20 bani 1900, $\frac{1}{4}$ forintos 1858.

— Domokos S. II. Á.: 1 kr. 1812, 20 kr. 1869, 30 kr. 1807. 2 bani 1900, 5 bani 1867. — Kozma K. II. Á.: 1 kr. 1863, 1883, 1891. — Péli Gy. II. Á. 20 kr. 1869, 1 pfennig 1889, 1 kr. 1781. — Bartalis I. II. Á. 1 kr. 1883. — Csiki I. II. Á.: 1 pfennig 1875. — Bartalis L. II. Á.: $\frac{1}{2}$ kr. 1858. — Csiszer J. II. Á.: érem I. Ferencz József 50 éves uralkodásának emlékére. — Szőcs A. II. B. 2 bani 1879. — Helvig V. II. B.: 10 kr. 1869. — Karácsony J. II. B. 1 pfennig 1875, 15 banis játékpénz, bolgár 10 sztotinka 1888. — Koncz N. II. B.: római rézpénz Valerianus császár korából (253—260) 1 kr. 1800, 15 kr. 1807. — Ambrus E. II. B. 1 kr. 1812. — Nedelka I. II. B.: 1 kr. 1800. — Xantus D. II. B. 10 kr. 1870, 1886. — Albert I. II. B. 10 kr. 1869, 1 kr. 1883, 1891. — Allertini J. II. B.: 4 kr. 1861, 1 kr. 1800, 1851. — Berecz J. II. B.: 5 forintos Kossuth-bankó, — Eröss I. II. B. 5 bani 1884. — Kovács J. II. B.: 2 kr. 1851. — Ambrus É. II. B. 4 kr. 1861, 3 kr. 1800. — Farkas Gy. II. B.: 1 kr. 1812, 1858, 1861, 1861, 1891, egy garasos 1764. — Holló F. II. B.: 1 kr. 1812, 1800, 1886, érem a negyedik egyetemes német dalinnep-ről, Wien, 1890. — Ferenczy B. II. B.: $\frac{6}{10}$ kr. 1860. — Balázs J. II. B.: 3 kr. 1800. — György J. II. B. 1 kr. 1800, 1885, 1891, 5 forintos Kossuth-bankó, Csiki J. II. B. 1 kr. 1851. — Darvas Á. II. B.: 1 kr. 1859. — Füstös K. II. B. 1 kr. 1859. — Péter I. II. B. 4 kr. 1860, 1 kr. 1790. — Timár S. II. B.: orosz 10 kopekes 1787. — László G. I. olasz 2 centesimi 1861, 1 kr. 1891. Albert meklenburgi herceg 3 garasos ezüstpénze 1630, az 1885-iki országos kiállítás emlékérmé Rudolf trónörökös képével. — Béres M. I.: 1 kr. 1851. — Kovács J. I.: 10 forintos Kossuth-bankó, 1 forintos Kossuth-bankó, 30 krajczáros Kossuth-bankó. — Sárossy A. I.: 1 kr. 1800, 5 bani 1882. — Pap K. I.: 1 kr. 1800. — Dávid S. I. ezüstpénz Kanadából Viktoria angol királynő képével. — Demes A. I.: 5 bani 1900, 1 kr. 1800, 4 kr. 1860. — Keresztes K. I.: 10 kr. 1870. — Domokos L. I. 10 bani 1900. — Becze J. I.: 1 kr. 1892. — Tamás F. I. 10 kr. 1842. — Lajos B. I.: 1 kr. 1812. — György B. I. 15 kr-os Kossuth-bankó. — Albertini Z. I. 4 kr. 1861, 1 kr. 1851. — Gábor I. I. 15 kr. 1807. — Kósa F. I.: 1 pfennig 1900. — Hajós I. I.: 1 kr. 1790. — Császár S. I.: 1 kr. 1851. — Horóczy Á. I.: 2 bani 1880, —

Fekete E. I.: 1 kr. 1886, 1891, 2 bani 1867, — Simon N. I. 1 kr. 1888, — Dávid J. I.: 4 kr. 1860, — Balla S. I. 1 kr. 1800, — Tompos K. I.: 1 kr. 1763, — Nagy Imre I.: 1 kr. 1760, 1812, — Beke G. I. 1 kr. 1816.

Szász Lajos megyei főjegyző úr egy kőkorszakbeli baltát s az 1848—49-iki első honvéd vadászezred 3-ik osztályparancsnokságának pecsétnyomóját ajándékozta régiségtárunknak.

C) Természettudományi szertár.

A múlt tanév végén volt:

1. Állattani gyűjtemény: a) Állat 509 drb. b) Állattani ismertető testrész 393 drb. c) Szemléltető kép 74 drb. d) Mikroszkopi praeparatum 197 drb.

2. Növénytan gyűjtemény a) Száritott növény 1561 drb. b) Mikroszkopi praeparatum 118 drb. c) Szemléltető kép 7 drb.

3. Ásványtan gyűjtemény: a) Ásvány 1869 drb. b) Ásványtan eszköz 13 drb.

4. Műszer 48 drb és apróság 372 drb.

Az összes gyűjtemény értéke 6350 K. 40 f.

Idei szaporodás: Vétel: 1. Mérgező gomba gyűjtemény (papírmaséból) 24 darab 24 K. 2. Ehető gomba-gyűjtemény (papírmaséból) 24 darab 24 K. 3. 38 darab geológiai diapositiv kép 45 K. 60 f.

D) Természettudományi szertár.

A múlt tanév végén volt:

1. Erőműtan eszköz 148 darab 1643 K. — f. értékben.
2. Hangtan 37 650 " " "
3. Fénytan " 142 2045 " " "
4. Hőtani " 73 822 " 60 " "
5. Villamosság és mágnesség körébe tartozó eszköz 158 drb 3237 K. 15 f. értékben.

6. Vegytan szer és eszköz 250 darab 524 K. 48 f. értékben.

Idei szaporodás: Vétel: 1. Breithaupt-féle kis-heodolit 527·40 K.

E) Rajzszeretár.

A múlt év végén volt 680 darab minta és modell 791 K. 84 fillér értékben. Idei gyarapodás: Kisebb tárgyakat a következők ajándékoztak a szeretár részére: Bara Márton II. B., Albertini Jenő II. B., Darvas Albert II. B., Fejér Manó II. B., Lajos Balázs III., Holló Sándor III., Kovács Lajos III., Madár István III., Schlett Géza III., Koncz Nándor III., György Árpád IV., Varga József IV., Szász Imre IV., id. Gál Sándor IV., Zakariás Gyula IV. és Bartha Antal V. o. tanulók.

V.

Egyesületek élete.

1. Mária-Társulat.

A magistratus tagjai a folyó tanévben : Praeses : Szabó János h. hittanár. Praefectus : Zöld József VIII. o. t. Assistentek : Kopacz Albert, György Elek VIII. o. t. Secretarius : Blénassy János VIII. o. t. Consultorok : Dobos Imre, Minier Gábor VIII. o. t. Csató István, Bartalis Márton, Fóris Pál VII. o. t. Veress Péter VI. o. t. Exactor : Boga Ödön VIII. o. t. Janitor : Fodor Gergely V. o. t. Lector : Jirka József VII. o. t. A jelen iskolai év folyamán a rendes tagók száma 23, a jelölteké 12 volt. A kongregációi élet lefolyása — a megelőző évekhez viszonyítva — semmi feltűnő eltérést nem mutat. A heti gyűléseket vasárnaponként d. u. az előirt ájtatosságok buzgó elimádkozásával a Társulat kápolnájában végeztük. Magistrátusi gyűlést 5 ízben tartottunk. Ezen összejöveteleknek célja főleg a legméltóságosabb oltári szentség iránti tisztelet fokozása s a gyakori szent áldozás behozatalára szükséges teendők megbeszélése volt.

Feljegyzésre méltó esemény, hogy az iskolai év folyamán a kongregáció keretein belül hitvitázó iskolát is alapítottunk, mely a vallás-erkölcsi élet fejlesztése mellett főleg a Mária-kultusz föllendülésére gyakorolt jótékony befolyást.

E helyen is sajnálattal kell felemlítenünk, hogy a kegyelmes püspök úr látogatása — huzamos időn át tartó gyöngélkedése miatt — a jelen iskolai évben elmaradt. Azonban erősen hisszük, hogy a következő iskolai év, a legszentebb Szűz közbenjárására, e tekintetben is öröndetes változást fog előidézni.

2. Önképzőkör.

A szemtember 7-i alakuló gyűlésen tisztviselők a következők lettek: elnök: Erdős Kálmán VIII. o. t., főjegyző: Kritsa Győző VIII. o. t., titkár: Sándor Balázs VIII. o. t., bíráló bizottsági tagok: Blénessy János és Ferenczy Zoltán VIII., Váradi Sándor és Csató István VII. o. t., pénztáros: Rácz József VII. o. t., aljegyzők: Spleisz Mihály és Székely Lajos VII. o. t. évközben kisegítő aljegyzők: Sterszky Kázmér és Ráduly Árpád VII. o. t.

Az alakuló gyűlésen kívül volt 2 rendkívüli, 10 rendes, 3 disz-, 2 nyilvános gyűlés és egy ünnepély. A körnek összesen 94 tagja volt, még pedig 45 rendes és 49 rendkívüli. A gyűlések anyaga: bírálat, szavalat, olvasás és szabadelőadás volt.

Beérkezett összesen 98 dolgozat, melyekből 15-öt hibái miatt már a bírálóbizottsági tagok eldobtak. A megmaradt 83 dolgozat közül 46 értekezés, 12 fordítás (németből és latinból), 25 vers. I. fokot nyert 15, II-at 44, III-at 24. A »Haladás« című emlékkönyvbe a következő I. fokot nyert munkák kerültek: 1. Blénessy János VIII. o. t.: A kuruc kor költészete. 2. Csutak Béla VIII. o. t.: Vörösmarty Mihály hazafias lírája. 3. Erdős Kálmán VIII. o. t.: Emlékversek és dalok, Ábránd. 4. Ferenczy Zoltán VIII. o. t.: Tompa lírai költészete. 5. Karácson Antal VIII. o. t.: Szabadság napja (vers). 6. Kopacz Albert VIII. o. t. Thököly Imre és a szabadságharcz II. Rákóczi Ferencz börtönéből való kiszabadulásáig, Mi az emberiség legveszedelmesebb ellensége? 7. Sándor Balázs VIII. o. t.: A széppróza rövid fejlődése különös tekintettel Mikesre és Faludira. 8. Zakariás Lajos VIII. o. t.: Hit, remény, szeretet. 9. Sterszky Kázmér VII. o. t.: A középkori női kolostori élet a Margit-legenda alapján. 10. Zareczky Pál VII. o. t.: A dicsőséges II. Rákóczi Ferenc fejedelem hazahozatala alkalmából fellelkesült képzelet szülte beszéd, melyet Rákóczi Ferencz mond a magyar ifjúságnak. 11. Váradi Sándor VII. o. t. Vergilius Aeneisenek II. énekéből fordítás a 171. sorig (Hexameterben). 12. Ferencz József V. o. t. Verseim.

A rendes gyűléseken elhangzott 124 szavalat, melyek közül I. fokot nyert 52, II-at 47, III-at 25. Első foku szava-

lataikkal kitüntek Blénessy János, Dobos Imre, Erdős Kálmán, György Elek, Kopacz Albert és Sándor Balázs VIII., Fazakas Ferencz, Rácz József, Ráduly Árpád, Váradi Sándor VII., Barabás János, László Antal VI., Kádár Árpád V. o. tanulók.

Olvasás 43 volt, ezek közül I. fok 6, II. 21, III. 14 és IV. 2. Felolvasást tartott Bartalis Márton VII. o. t.: Az alkohol élvezetének káros hatásáról.

Szabad előadást tartottak: Blénessy János VIII. o. t.: Az őslakókról. Ferenczy Zoltán VIII. o. t.: A magyarok őshazájáról és vándorlásáról, A tatárjárásról Magyarországon, A magyarok külföldi kalandozásairól, A szabadságharc költészetéről tekintettel Petőfi és Tompa költészetére. Erdős Kálmán VIII. o. t.: Vörösmarty lélektanáról és világnézetéről. Ambrus László és Váradi Sándor VII. o. t.: A francia forradalomról. Bartalis Márton VII. o. t.: A székelyek származásáról és intézményeiről.

A gyűléseken többször szerepelt az önképzőköri zenekar, melynek tagjai voltak: Jakab Sándor VIII., Spleisz Mihály VII., Jerzsák Béla, László Antal VI., Sántha Imre, Székely Vilmos V., Fulda Pál IV. és Baky József III. o. tanulók. A szép és összhangzó játékért elismerést érdemelnek.

A kör régi hagyományához hiven az október 6-i vértanuk emlékét a következő műsorral ülte meg: 1. Hymnus, unisono. 2. Tizenhárom, írta Váradi Antal, szavalta Sándor Balázs VIII. o. t. 3. Felolvasást tartott Erdős Kálmán elnök. 4. Az aradi Golgothán, írta Szalay Károly, szavalta Váradi Sándor. 5. Szózat, unisono. A márczius 15-iki diszgyűlés műsora a következő volt: 1. Hymnus, unisono. 2. Ünnepi beszédet mondott Erdős Kálmán elnök. 3. Erkel »Hunyadi« c. operájából adott elő részletet a zenekar. 4. Petőfi Nemzeti dalát szavalta Fazakas Ferenc. 5. »Szabad sajtó«, énekelte a férfikar. 6. Blénessy János VIII. o. t. felolvasást tartott az 1848—49-i szabadságharcról. 7. »Szabadságharc«, szövegét írta Zsögön Zoltán, zenéjét Dományáncz Péter, szavalta Sándor Balázs VIII. o. t. 8. »Hej Rákóczy, Bercsényi«, énekelte a férfikar. 9. Apotheosis, írta Bajza József, szavalta Váradi Sándor. 10. Vezető tanár kihirdette a pályázatok eredményét. 11. Szózat, unisono.

Az ünnepélyen kihirdetett eredmény szerint a kitűzött 11 tételre 23 pályamű érkezett be, melyek közül pályadíjat nyert 10, szorgalmi díjat 3, dicséretet 1.

Dr. Dobos Ferenc tanár két tételt tűzött ki, u. m.: A kirándulások szerepe a történelem tanulásában 5 K. A német császárság világuralmi törekvései és Magyarország 5 K. Az elsőre egy dolgozat érkezett be, de elvettetett, a második tétellel is egy dolgozat foglalkozott, melynek szerzője Blénessy János VIII. o. t. pályadíjat nyert.

Eröss József tanár »A keresztény és pogány világnézet bírálata« c. tételére beérkezett 3 dolgozat közül kettő 10—10 K. pályadíjat nyert, szerzőik Blénessy János és Sándor Balázs VIII o. t.

Iványi Antal tanár görög szöveget adott fel zárthelyi fordításra. Az 5 K. pályadíjat László Antal VI. o. t. nyerte meg.

Kassai Lajos tanár 10 K. pályadíját »A vallás Vörösmarty, Arany és Petőfi költészetében« c. tétel kidolgozásával Blénessy János VIII. o. t. nyerte meg.

Stoiber Ottó tanár »Petőfi leíró költészete« c. tételre 5 K. díjat tűzött ki, de a beérkezett egy dolgozat nem volt méltó a jutalomra.

Szlávik Ferencz tanár tétele »Az alvilág Homerosznál és Vergiliusnál«, jutalma 5 K. Két pályázó közül nyertes lett Zöld József VIII. o. t.

Vezető tanár Székely Mózes erdélyi fejedelem halálának fordítását tűzte ki Szamosközi István munkájából. A négy pályázó közül 5- 5 K.-át nyert Kopacz Albert és Péter Sándor VIII. o. t.

Az Önképzőkör tételei a következők voltak: 1. Ünnepi beszéd II. Rákóczi Ferencz hamvainál, jutalma 10 K., három versenyző közül nyertes lett Erdős Kálmán VIII. o. t. 2. Az Archimedes törvényének gyakorlati alkalmazása a cseppfolyós és légnemű testeknél, 10 K. 6 K.-át nyert Kopacz Albert, 4 K.-át Sándor Balázs VIII. o. t. 3. Miben áll Kölcsey Parainesisének jelentősége? 10 K., egy dolgozat érkezett, jutalmat nem nyert. 4. A szabadságharc leverésének hatása költőinkre, jutalma 10 K. Mindkét dolgozat szerzői Blénessy János és Ferenczy Zoltán VIII. o. t. 10—10 K. pályadíjat nyertek. Ebből 5 K.-át Dr. Dobos Ferencz tanár fizetett.

Az Önképzőkör azonkívül 10 K.-át tűzött ki a legjobb szabadelőadásra, 5 K.-át a legjobb szavalatra és 5 K.-át a legjobb bírálatra. A szabadelőadás díját Ferenczy Zoltán VIII. o. t., a szavalatét Sándor Balázs VIII. o. t., a bírálatét Váradi Sándor VII. o. t. nyerte el. Továbbá kiváló munkásságukért a következő tisztviselők nyertek jutalmat: Erdős Kálmán elnök 15 K., Sándor Balázs titkár 5 K. és Kritsa Győző főjegyző 10 K.

A gyűléseken többször megjelentek az igazgató és a tanári kar egyes tagjai.

A kör járatta a Képes Folyóiratot, Magyar Szemlét, Tanulók Lapját és a Zászlónkat (2 péld).

A pénztár állása.

a) Bevétel.

1. A múlt évről maradt	88 K. 00 f.
2. Begyűlt hátralék	24 » 30 »
3. A múlt tanévben végzett VIII. osztályosok ajándéka	18 » 30 »
4. Dr. Szamosi János egyet. tanár úr ajándéka	50 K. 4 »
5. Ez évi bevétel	81 » 80 »
Összesen:	263 K. 4 f.

b) Kiadás.

1. Képes Folyóirat.	14 K. 80 f.
2. Magyar Szemle	6 » 20 »
3. Tanulók Lapja	2 » 50 »
4. Zászlónk 2 péld.	4 10 »
5. Pályadíjakra	35 — »
6. Szabadelőadás, szavalat, bírálat díjai	20 — »
7. Tisztviselők jutalmazása	30 » — »
Összesen:	112 K. 60 f.
Marad készpénzben	150 K. 44 f.

3. Kiránduló Egyesület.

Köztudomásu, hogy az utazás mennyire szélesíti az ember szellemi látókörét. Különösen áll ez az ifjuságra nézve, mely a külső behatásokkal szemben fogékonyabb, mint a meglett koruak. Intézetünk jórészt székely tanulói azonban

szűkös anyagi körülményeik között nem igen gondolhattak utazásokra, kirándulásokra. Az erők tömörítésével e bajon akart segíteni Csató János tanár úr, midőn az 1896—97-ik tanévben sok türelemmel és utánjárással megalakította a Kiránduló Egyesületet. 10 évig állott annak élén, s midőn most időleges lábfájására való tekintettel elnöki állását odahagyta, megelégedéssel tekinthet vissza működésére. A tanügybarátok körében végzett gyűjtéssel, jótékonycélu multságok rendezőinek kapacitálásával, hogy a befolyó jövedelmet legalább részben egyesületünknek juttassák: közel 4000 korona tőkét gyűjtött, melynek kamatai a kirándulások költségeinek részben való fedezésére szolgálnak, lehetővé tévén így szegényebb tanulóknak is az azokban való részvételt. S emellett alig volt év, melyben egyesületünk kisebb-nagyobb kirándulást ne rendezett volna. Így például az 1897—98-ik tanévben Gyimesen át Moldvába; 1901. május 11—15-ig Brassón, Piskin, Vajdahunyadon át Gyulafehérvárra; 1902. június 30-tól július 12-ig Aradon, Szegeden, Budapesten át Fiumébe, (melynek költségeihez Csikmegye 600 koronával járult); 1903. szeptember 14—20-ig Kolozsváron, Debrecenen át Kassára, — hogy csak a legfontosabbakat említsem. Mindenkirándulást Csató János tanár úr vezette, összeállítva azoknak utitervét, programját, költségvetését, eljárva a vasuti kedvezmények ügyét, megkeresve mindazon helyeket, hol a kiránduló ifjak olcsó és jó ellátást nyerhettek. Egyesületünk megalakulása és megerősödése nevétől elválaszthatatlan. A fölötti sajnálatunkat, hogy az elnöki állástól megvált, enyhíti némileg azon ígérete, miszerini tapasztalataival, tanácsával segíteni fog, s amennyiben egészségi állapota megengedi, kirándulásainkban tettelegesen is részt vesz. Adja Isten, hogy számos éven át tehesse ezt.

Egyesületünknek ez évben volt 15 tiszteletbeli, 13 alapító és 45 rendes tagja. Elnököt az alapszabályok értelmében a tanári kar saját kebeléből, titkárt, pénztárnokot ellenőrt a rendes tagok maguk közül választanak. Az idei tiszti kar: Elnök: Dr. Dobos Ferencz tanár. Titkár: Váradi Sándor VII. o. t. Pénztárnok: Csató István VII. o. t. Ellenőr: László Antal VI. o. t.

Jelen tanévben egyesületünk udvarhely—segesvár—bras-

sói útránnyal rendezett egy kirándulást. Dr. Király Henrik és Veszprémi Dezső tanár urak vezetésével október 6-ának reggelén székely szekereken 21 tanuló indult Udvarhely felé a Nagyerdőn keresztül. A táj szépsége feledtette a kissé hűvös időt s a kirándulók délután vidáman döcögtek be Székelyudvarhelyre, hol a testvérintézet szeretettel fogadta őket. A délután hátralevő részét a városnak, különösen pedig kulturintézeteinek megtekintésére fordították. Másnap 7 órakor pedig vonatra ültek s 9 órakor Fehéregyházán szállottak le, hogy megnézzék a helyet, hol az 1849. július 31-iki ütközet folyamán Petőfi eltűnt. Innen gyalog vonultak be az öt kilométernyire levő Segesvárra s ebéd után rögtönzött ünnepség keretében diszes koszorút helyeztek Petőfi szobrára. Az időt délután ötig az iskoláknak, középületeknek s magának a városnak megtekintésére fordították. Ekkor vonatra ültek, mely este fél tizkor Brassóba ért velük, ahol megháltak. Reggel megtekintették a Cenken levő millenáris emléket s ott egy kis hazafias ünnepélyt rögtönöztek. Mig Segesváron Veszprémi Dezső, itt Dr. Király Henrik tanár tartott lelkes beszédet. Lejövet megtekintették a híres fekete templomot az egyházi műipar köréből való értékes gyűjteményével és szép keleti szőnyegeivel, a Honterus gimnázium gyűjteményeit és szertárait s amennyiben az idő megengedte, magát a várost. Délután 3 órakor vonatra ülve este fél kilenckor érkeztek Csikszeredába, kellemesen gondolva vissza a 3 nap változatos képeire, hatásaira.

Hogy a kirándulásban való részvételt többeknek lehetővé tegye, a költségek fedezéséhez egyesületünk is hozzájárult az iskolai alapnál levő tőke kamataiból 50 korona 9 fillérrel, az Imets kanonok féle jutalmi alapítvány kamataiból 29 kor. 89 fillérrel, összesen 79 korona 98 fillérrel.

Itt említem meg, hogy Dr. Balló István osztályfőnök, Veszprémi Dezső és Stoiber Ottó tanár úrak május 12-én a IV. osztály tanulóit kivitték a Kászon és Alcsik közötti Nyergesen levő honvédemlékhez; Iványi Antal osztályfőnök és Csató János tanár urak május 25-én a VI. osztály tanulóit pedig a torjai barlanghoz, a Bálványos várhoz és a Szent-Anna tóhoz geológiai tanulmányaik kibővítése céljából.

Az egyesület vagyoni állapota a következő :

1. Az iskolai alapnál kamatozásra elhelyezve	1935 k. 57 f.
2. A Csikszeredai Takarékpénztár Részvénytársaság alapítványa és ez idei adománya betétképen kezelve	1158 k. 45 f.
3. Az Agrár takarékpénztár adománya betétképen kezelve	100 k. — f.
4. Kirándulási célra szolgáló »Imets kanonok féle jutalmi alapítvány«	583 k. 63 f.
5. Postatakarékpénztárban elhelyezve . . .	216 k. 40 f.
Az egyesület összes vagyona tehát .	3994 k. 05 f.

VIII.

A tanév lefolyása.

A tanév tartama. A tanulók beírása az előző évi Értesítőben előre jelzett napokon, szept. 1–3. napjain folyt le. Ezen határidő után szórványosan jelentkezettek is beszámítva, beiratott a tanév folyamán az I. osztályba 70, a II-ba 86, a III-ba 62, IV-be 44, V-be 25, VI-ba 29, VII-be 20, VIII-ba 26, összesen 362. A II. osztályba jelentkezők száma szükségessé tette, hogy az előző tanévi két első osztály párhuzamos megosztással vitessék tovább. Mire az előleges engedély meglévén, 9 osztállyal szeptember 5-én a »Veni Sancte« ünnepélyes megtartása után a tanítás megkezdődött és a szabályszerű szünnapok kivételével megszakítás nélkül folyt június 12-ig. Ezen hónap többi részét a vizsgák foglalták le.

A VIII-ik osztálybeliek osztályvizsgálója május 10-én, a többi osztályoké a következő rendben folyt le:

Június 13-án d. e. I—III. oszt. hittanvizsga

Június 14-én d. e. IV—VII. oszt. hittanvizsga.

Június 15-én	d. e.	{ I. magyar és latin nyelv.
		{ II. A) számtan, mértan.
	d. u.	{ II. B. számtan, mértan.
		{ III. német- és latin nyelv.
Június 17-én	d. e.	{ IV. számtan, mértan, természetrajz.
		{ V. német, latin, görög és gpótló.
	d. u.	{ VI. magyar nyelv és történelem.
		{ VII. német, latin, görög és gpótló.
	d. e.	{ II. B. földrajz, természetrajz.
		{ III. magyar nyelv és történelem.
Június 18-án	d. u.	{ I. földrajz és természetrajz.
		{ II. A. magyar és latin nyelv.

Junius 19—21-én éretts. szóbeli vizsgálatok.

Junius 22-én	d. e.	{	IV. magyar nyelv és történelem.
	d. u.		V. mennyiségt., természetrajz.
Junius 23-án	d. u.	{	ének, zene, francia, gyorsírás.
	d. e.		5 órakor tornavizsga I—VII.
Junius 24-én	d. e.	{	I. számtan, mértan.
	d. u.		II. A. földrajz, természetrajz.
	d. u.	{	VI. német, latin, görög és göröpótló.
	d. e.		VII. mennyiségt., természett., egészségt.
Junius 25-én	d. e.	{	II. B. magyar- és latin nyelv.
	d. u.		III. számtan, mértan, földrajz.
	d. u.	{	VI. német-, latin nyelv.
	d. e.		V. magyar nyelv és történelem.
Junius 26-án	d. e.	{	VI. mennyiségtan, természetrajz.
	d. u.		VII. magyar nyelv és történelem.

Junius 26-án d. u. az érdemjegyek megállapítása.

Junius 27—28-án bizonyítványok kiállítása.

Junius 29-én évváró, bizonyítványok kiosztása.

A junius 13—14. napjain tartott hittanvizsgákon, valamint a május 14-én megtartott hittani erettség vizsgán püspök úr öna gy méltóságának megbízása folytán Rancz János alesperes, karcfalvi plébános úr elnökölt, mint helyettese az április hó folyamán elhalálozott, már csak néhai Murányi Kálmán főesperes püspöki biztosnak.

Vizsgák a tanév elején. Ajavító vizsgák augusztus 30-ra, a felvételi vizsgák a köv. napra tűzettek ki. Javitóra állott 63, kik közül felsőbb osztályba bocsáthatónak találtatott 49, osztályismétlésre utasított 14.

Felvételi vizsgára jelentkezett az I. osztályra 1, a II. osztályra 3. A vizsgát valamennyien sikerrel állották ki.

Változások a tanári karban. A főtanhatóság Balog József hittanárt a brassói főgimnáziumhoz helyezte át és helyébe Szabó János székelyudvarhelyi segédlelkésszt nevezte ki helyettes tanári minőségben.

Vitéz Árpád kisegítő tanár, aki az I. és II. osztály párhuzamosítása folytán nyert volt az előző tanévre alkalmazást, a löcsei állami főreáliskolához a tanév elején kineveztetvén, az intézet kötelékéből, ahol ideiglenes szerepe megszűnt, kilépett és új állását elfoglalta.

Ezen tanév alatt Veszprémi Dezső és Iványi Antal rendes tanárok állásaikban véglegesítették, dr. Király Henrik pedig tanári vizsgáját sikerrel befejezván, rendes tanárrá neveztetett ki.

Intézetünk régebbi tanári karának két érdemes tagját ezen tanév alatt ragadta el a halál az élők sorából, kikről e helyen illő megemlékeznünk. Az egyik Glósz Miksa nyugalmazott volt tanárunk, aki egész férfikora munkálkodását (1874—1900-ig) szentelte a csiksomlyói főgimnáziumot látogató székelij ifjuság buzgó és sikeres oktatásának. Mint fáradhatatlan tevékenységű munkás, jó tanárnak és mint becsületes jószívű embernek kegyelettel őrzik emlékét egykori tanítványai és számban már megfogyatkozott élő munkatársai azon érdemekkel együtt, melyeket intézetünk annalesai működésének idejéből feljegyeztek az ő emléke javára, mely örökre legyen áldott! A másik Both Ferencz volt szárhegyi plébános, gyergyói főesperes, tiszt. kanonok és pápai praelatus, ki 1848—49-ben mint honvédségedtisztt szolgált a nemzeti ügyet, lehanyatlása után az abszolutizmus sötét időszakára következő pirkadás idejében az 1864—5. tanévben mint intézetünk igazgatója hirdette a tudományt és erősítette az ifjuságban a jobb jövő reményébe helyezett hitet.

Elhalálózásuk alkalmából az igazgató a testület nevében részvétíratot intézett előbbinek a tanári pályán működő fiához, utóbbinak gyergyói paptársaihoz a kerületi főesperes útján.

Ezen szomorú esetekkel kapcsolatban meg kell még emlékeznünk azon veszteségről is, mely intézetünket Murányi Kálmán főesperesnek április hóban történt elhalálózásával érte, aki ugyan nem tartozott testületünk kötelékébe, de püspök úr önagyméltósága bizalma folytán, mint püspöki biztos, egy évtizeden át töltött be ellenőrző hivatást és elnökölt évenként a hittani vizsgákon. Szeretetre méltó modorával, az intézet és ennek tanulóifjusága iránt tanúsított jóindulatával, míg élt, szeretetet és tiszteletet, azután pedig hálás emlékezetet biztosított magának. Nyugodjanak mindhárman békességben!

Tanári értekezletek. A tanári testület az új tanévre vonatkozó szervezkedés céljából augusztus 28-án tartotta

első értekezletét, melyen a tantárgyak, osztályfőnökségek, könyv- és szertárőrök és egyéb állandó teendők beosztásán kívül a javító- és felvételi vizsgákon követendő eljárás rendjét állapította meg. Ezenkívül a tanév folyamán a testület 14 rendes és 2 rendkívüli értekezletet tartott, melyeknek tárgyai csoportosítva következők voltak: Az olvasmányok és írásbeli dolgozatok anyagának kijelölése, tandíjmentességre érdemesek ajánlása, költségelőirányzat összeállítása, az összes tanulók erkölcsi viseletének és tanulmánybeli haladásának ellenőrző elbírálása négyszer a rendtartásban megállapított időben, az értesítő és az évvégi bizonyítvány számára az érdemjegyek megállapítása, a céllovás tanításának gyakorlati beállítása, a következő tanévben használandó tan- és segédkönyvek jegyzékének összeállítása, hivatalos látogatások alkalmával felmerült észrevételek tudomásul vétele, megbeszélése és egy súlyosabb fegyelmi eset elbírálása.

Népszerű felolvasások és előadások. Vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 1906. november 26-án 103,800 sz. a. nemzeti közműveltségünk színvonalának emelésére népszerű előadások és felolvasások rendezése tárgyában kelt felhívását főtanhatóságunk lelkesítő sorok kíséretében hivatalosan közölve, a testület e tárgyban tanácskozást tartott és abban állapodott meg, hogy bár Csiksomlyó társadalma, melyre az ilyen előadások tartásánál számítani lehet, igen kicsiny s ezért szélesebb körre kiható sikert mindaddig nem remélhet, amíg a nagyobb társadalmi réteggel bíró Csikszeredán az új iskola fel nem épül és abba át nem helyezkedünk: a jelenlegi kisebb társadalmi körben is valamint eddig, úgy ezután is készséggel közreműködik a nemzeti közműveltség emelésének munkájában és az intelligens elemeket csaknem kivétel nélkül magába foglaló helybeli Jótékony Nőegyesület társadalmi összejöveteleit ezután még hatékonyabban felhasználja ezen célra. A tanácskozás rendjén megnyilvánult önkéntes vállalkozás alapján tíz alkalomra való húsz előadás, illetőleg felolvasás tárgyának kijelölésével az 1907. évre szóló terv és szereposztás megkészült, melyből a tavaszi időszak rendkívül kedvezőtlen időjárása miatt a kitűzött három helyett csak kettőt lehetett megvalósítani. Ezek egyiken Szabó János a modern babonáról, Csató János az élet-

erő működéséről, a vérkeringés szemléltető bemutatásával; második alkalommal Veszprémi Dezső a francia romantizmus hatásáról irodalmunkra és Csató János a geológiai tényezőkről vetített képek szemléltetésével tartották meg tervbe vett előadásait.

Ezenkívül a brassói 24. honvéd gyalogezred Csikszere-dán állomásozó zászlóalja parancsnokságának a m. kir. honvédelmi miniszter úr rendelkezésén alapuló megkeresése folytán a tanári testület készséggel vállalkozott a zászlóalj altisztjeinek a történelem, földrajz, számtan és természettan köréből a hallgatók ismeretköréhez alkalmazott előadások tartására. A január 21-én érkezett felkeresésre a testület tájékozás szerzése okából kérdést intézett, hogy mennyi időre terjedhetnek az előadások és a kapott felvilágosítás után megkésztette a minden tárgykörből kikerekített egészet nyújtó előadások tervezetét, melynek szem előtt tartásával dr. Balló István a történelemből, dr. Dobos Ferencz a földrajzból hetenkint egy-egy, dr. Király Henrik a számtanból kéthetenként egy és Pál Gábor igazgató kéthetenként két órában tartottak február elejétől május végéig előadásokat; még pedig három előbbi Csikszeredában a laktanya altishti olvasótermében, utóbbi az oktatás szemléltető kivitele okából a főtanhatóságnak 305—1907. számú engedélye alapján a főgimnázium természettudományi előadó termében.

Hivatalos látogatások. A lefolyt tanév alatt Kuncz Elek kir. tankerületi főigazgató úr október 15—19. napjain látogatta meg intézetünket és négy napra terjedő vizsgálat után, mely alatt az egyes osztályokban a tanítás menetét és a tanulók feleleteit hallgatta meg a különböző tantárgyakból és megvizsgálta az írásbeli dolgozatokat, könyvtárakat és szer-tárakat és ezek kezelési módját, október 19-én tartott érte-kezleten közölte észrevételeit a testülettel, melyek jegyző-könyvbe foglalva a főtanhatósághoz és innen a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumba terjesztettek fel.

Intézetünk főtanhatósága képviselőjében Pál István t. kanonok, igazgatótanácsi előadó úr április 26—30. napjain tartott hasonló látogatást az intézet külső állapotának, a tanítás és a hivatalos ügykezelés menetének megvizsgálására.

A látogatásról felvett jegyzőkönyv a főtanhatósághoz szintén felterjesztetett.

Tankerületi főigazgató úr az érettségi vizsgálatok vezetésével más helyen lévén elfoglalva, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr intézetünkben ezen tiszt betöltésével dr. Szamosi János egyetemi tanár urat bizta meg, ki a szóbeli vizsgálatok idejéül június 19—21. napját tűzte ki. Ezen vizsgálatokon intézetünk főtanhatóságát, mint az előző években, úgy most is, Mikó Bálint önegyméltósága, igazgatótanácsos, iskolánk világi gondnoka képviselte.

Irányadó rendeletek és fontosabb mozzanatok. 1. Folyamodványok bélyeggel ellátva és átütve terjesztendők fel. 3664—1906. p. sz.

2. A kézi ösztöndíjas tanulókat az évi Értesítőben fel kell tüntetni. 1372—1906. ig. tan. sz.

3. Miklós Ferenc Német olvasókönyve és Huszka József Rajzoló geometriája fokozatos behozatalra engedélyeztetett. 3809—1906. p. sz.

4. A főtanhatóság két osztály párhuzamosítását feltélesen engedélyezte. 1507—1906. ig. tan. sz.

5. Balog József r. hittanár helyébe a főtanhatóság Szabó Jánost nevezte ki h. hittanárnak. 3890—1906. p. sz.

6. A főtanhatóság a VII. és VIII. osztályosok részére a céllövő gyakorlatot engedélyezte. 3929—1906. p. sz.

A Csikszeredai Takarékpénztár Részvénytársaság a Kिरánduló Egyesületnek 100 koronát adományoz és eddigi adományainak összegéről és kamatairól takarékpénztári be-téti könyvet küld 1158 kor. 45 fillér értékben.

8. A vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1906. évre pótlólág 200 korona államsegélyt utalványoz. 1865—1906. ig. tan. sz.

9. Az. I—III. osztályba a felvétel július 1—5. napjain eszközözlendő. 4573—1906. p. sz.

10. Az egészségtan a státus gimnáziumaiban a VII. osztályban heti 2 órában adandó elő. 5176—1906. p. sz.

11. Szakvizsgás tanárjelöltek gyakorlati kiképzésére szolgáló középiskolák jegyzékét a tankerületi kir. főigazgató megküldi. 1285—1906. főig. sz.

12. Középiskolai egyesületek csak önművelődési, segé-

lyezési, testedzési és szórakozási célokra alakulhatnak. 5983—1906. p. sz.

13. A közműveltség emelése érdekében tartandó felolvasások és előadások ügyét a főtanhatóság a testület figyelmébe ajánlja. 6446—1906. p. sz.

14. Csikvármegye alispánjának értesítése, hogy a zene és francia nyelv tanítói díjában 400—400 és a párhuzamos osztály költségeire 3200 K.-át utalványozott. 34—1907. sz.

15. Dr. Dobos Ferenc h. tanárt a főtanhatóság r. tanárrá kinevezte. 1036—1907. p. sz.

16. Veszprémi Dezső ideigl. r. tanárt a főtanhatóság véglegesítette. 1736—1907. p. sz.

17. Iványi Antal ideigl. r. tanárt a főtanhatóság véglegesítette. 1737—1907. p. sz.

18. Nyilvános mulatságba a tanuló csak a szülőkkel vagy előre bejelentett helytesszel mehet. 1786—1907. p. sz.

19. A V. és K. M. az 1907. évre 24000 K. fenntartási államsegélyt utalványozott. 535—1907. ig. tan. sz.

20. A V. és K. M. a tanárok személyi pótlékait az 1906. év második és az 1907. év első felére kiutalványozta. 1894—1907. p. sz.

21. Tüdőbajosok nyilvános tanulóknak nem vehetők fel. 1658—1907. p. sz.

22. A következő tanévre a VIII. o. számára Uhlyárik Jenő Apologia c. tankönyve iratik elő. 2479—1907. p. sz.

23. Kézi bélyegzők használata mellőzendő, sőt az ilyenek visszaélések kikerüléséből megsemmisítendő. 2687-1907. p. sz.

Iskolai ünnepélyek. Az Önképzőkör rendezte ünnepélyekről eltekintve, háromszor tartott az intézet műsoros estélyt: II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társai hamvainak hazaszállítása alkalmából okt. 29-én. Ezen kívül az ifjusági ének- és zenekar elismerést eredményezett sikerrel működött közre Csikvármegyének ugyanezen alkalomból rendezett ünnepélyén, melyen a tanári kar is testületileg volt jelen. Továbbá iskolánk védőszentje, Szent Imre herceg tiszteletére november 5-én és Ő felsége magyar királyi koronázása 40 éves fordulója alkalmából június 8-án, mely alkalommal az év végén kiosztatni szokott jutalmak a főtanhatóság 2841—1907. számú intézkedése folytán kiadattak.

Ezen ünnepélyek az előzőleg megtartott isteni tisztelet után következő műsor szerint folytak le :

1. Rákóczy Sámuel nótája, tenorszóló férfikar és harmonium kísérettel. 2. Ünnepi beszéd, tartotta Eröss József tanár. 3. Rákóczi Ferencz Rodostón, írta Váradi Antal, szavalta Erdős K. VIII. o. t. 4. Rákóczi kesergője, előadta az ifjuság férfikara. 5. A kuruckor költészetét ismertette Veszprémi Dezső tanár. 6. Cinka Panna, írta Farkas Imre, szavalta Váradi Sándor VII. o. t. 7. Kuruc nóták, előadta az ifjusági zenekar.

1. Ének Szent Imre hercegről, előadta a vegyes kar. 2. Ünnepi beszéd, tartotta Stoiber Ottó főgimn. tanár. 3. Román, Nyizsnyaitól, tenorszó harmonium kísérettel. 4. »Szent Imre herceg«, írta Garay Alajos, szavalta Kopacz Albert VIII. o. t. 5. »Cavatina« a »Kunok«-ból, Császártól, előadta az ifjusági zenekar. 6. »A gerle-pár«, írta Mindszenti Gedeon, szavalta László Antal VI. o. t. 7. Énekkettős : »Hol a tavasznak«, Mátraitól, harmonium kísérettel. 8. »Rákóczi imája«, előadta a férfikar.

1. Ünnepi nyitány, előadta az ifjusági zenekar. 2. Ünnepi beszédet tartott dr. Dobos Ferenc tanár. 3. A kápolna Kreutzer-től, előadta a vegyeskar. 4. Hymnus, írta Vörösmarty M., szavalta Váradi Sándor VII. o. t. 5. Királyhymnus, előadta a vegyeskar zenekísérettel. 6. Szent koronánk legszebb gyöngye, írta Komócsy József, szavalta Fejér Manó II. B) o. t. 7. Három kurucdal, előadta a zenekar. 8. Kiválóbb eredményt tanúsított tanulóknak igazgató a megállapított jutalmakat alkalmi beszéd kíséretében kiosztotta. 9. Hunyadi induló, előadta a zenekar.

Isteni tiszteleten való részvétellel és iskolai szünettel ünnepelte az intézet boldogult Erzsébet királyné emlékét nov. 19-én és az 1848-iki korszakalkotó törvények szentelésének emlékét ápr. 11-én. Ezeken kívül okt. 6-án és március 15-én e napok emlékére az ifjusági önképzőköri rendezett jól sikerült ünnepélyeket, melyekről részletesebb qeszámolás »Egyesületek élete« cím alatt már megtörtént.

Vallás-erkölcsi állapot. Az ifjuság a téli hónapok kivételével mindennap testületeileg vett részt a szent misén a tanárok kíséretében. Vasárnapokon isteni tisztelet előtt a

négy alsó és a négy felső osztály külön-külön csoportban exhortációt hallgatott, más ünnepnapokon pedig az áhitatos közönséggel együtt jelent meg a nagy misén és ott hallgatott szent beszédet.

A kath. vallású ifjak négyszer végeztek gyónást és áldozást együttesen a tanév alatt: a tanév elején, szeptember 15-én, az adventi és nagybőjti időszakokban és a vizsgák megkezdése előtt, június 12-én. A nagybőjti időszakban február 23—26. napján püspök úr önmagyméltósága gondoskodása és felkérése folytán a III—VIII. osztálybeliekkel főtiszt. P. Jablonkai Gábor Jézustársasági atya tartott lelkigyakorlatokat. Ugyanekkor az I—II. osztálybeliek lelki gyakorlatait Balog József brassói főgimnáziumi hittanár úr vezette, melynek végén az ifjuság tanáraival együtt gyónt és áldozott.

Ezen kitűzött napokon kívül vasárnapokon reggel a szent misén sokan gyóntak és áldoztak. Felemelő látvány volt a vallásos léleknek szemlélni az Úr asztalához járuló ifjak nagy csoportját, amint társaik szép énekei közben végezték a szent áldozást.

Fegyelmi állapot. Az ifjuság erkölcsi magaviseletének részletesebb elbírálását a hátrább következő táblázatok tüntetik fel, melyek az osztályozás eredményeit összefoglalják. Itt általánosságban annyit jelezni lehet, hogy az ifjuság erkölcsi viselet tekintetében a jogos várákozásnak megfelelt. Csak egy súlyosabb természetű fegyelmi eset fordult elő, mely a főtanhatóság előtt a kizárás kimondásának javaslatát tette szükségessé. Az ellenőrző tanácskozásokon felmerült fegyelmi esetekről a szülők értesítettek, hogy közreműködésükkel gyermekeik rendre és pontosságra szoktatását elősegítsék s e tekintetben a tanárokat, mint nevelőket, nehéz feladatukban támogassák.

Egészségi állapot. Az ifjuság zöme a kettős finevelő intézetben (szeminárium- és internátusban) lévén elhelyezve, az intézeti orvos mindennap reggelén vizsgálat alá vette a gyengélkedőket és szükség esetén rendkívüli időben is orvosi segélyben részesítette úgy ezeket, valamint a szállásokon levőket, ha segélynyújtás végett hozzáfértek. Főnként a tanév kezdetén különösen a szemcsés közhártyalob (trachoma) behurcolásának ellenőrzése szempontjából az igazgató jelen-

létében az egész ifjúságra kiterjedő szemvizsgálatot teljesített. A szükséges ellenőrzés a künnlakók szállásaira is kiterjedt, amennyiben az az eljárás van gyakorlatban, hogy mindazok, akik tanulót akarnak befogadni, tartoznak ezen szándékukat a tanév megnyitása előtt az igazgatónak bejelenteni, ki az intézeti orvos és egy tanár közreműködésével megvizsgálja a szállást és ha egészségügyi, valamint erkölcsi szempontból kifogás alá nem esik, megállapítja a felajánlott szoba terjedelméhez képest a befogadható tanulók létszámát. A beírások és elhelyezkedések megtörténte után a bizottság ismét szemlét tart, hogy a kitűzött feltételek betartásáról meggyőződést szerezzen. Ugyanekkor igazgató közli az elhelyezett tanulókkal, valamint a szállásadóval a megállapított napirendet, mely nagyjában egyezik a finevelő intézetben betartott renddel. Évközben egyszer egyik, más-kor másik szálláson az igazgató szokott meglepő látogatásokat tenni.

A lefolyt tanév alatt az egészségi állapotról és betegedési esetek természetéről dr. Kolonics Dénes intézeti orvos véleménye a következő:

A lefolyt tanévben az egészségi állapotot a múlt tanévvel szemben nem lehet kedvezőnek mondani, mivel ezen tanévben a heveny fertőző bántalmak közül a vörheny és a kanyaró mintegy 15 esetben fordult elő. A vörheny Taplocán, a kanyaró pedig Várdotfalván, a főgimnázium székelyén járványszerűleg uralkodott s így került az ifjúság közé. Halálozás egy volt vörheny miatt, az is a szülői háznál más községben. Ezenkívül az idei szokatlan, zord téli és tavaszi időjárás miatt különösen a légző szervek hurutos bántalmai mutatkoztak elég nagy számban, míg az emésztő szervek betegségei inkább a tanév elején fordultak elő. Ezek mellett még fagyás, kelések s egyéb bőrbántalmak, különböző szembajok, fogszú, néhány véletlen sérülés voltak a gyakoribb betegségek. A kórházba két tanulót kellett beküldeni, az egyiket vörheny, a másikat súlyos gyomor baj miatt.

Az intézet áthelyezésének ügye. Az áthelyezés ügyében két nevezetes meczzanat történt a lefolyt tanév alatt, melyek valószínűleg lényeges befolyással lesznek arra, hogy ezen évtizedes ügy valahára kedvező megoldást nyerjen.

Az alkotmányos kormányzás rendjének helyreállítása után a val'ás- és közoktatásügyi miniszter úr a tárgyalások fonalát újból felvette, amennyiben Kuncz Elek kir. tankerületi főigazgató úr személyében megbízottat küldött a helyszínére, hogy az erdélyi róm. kath. státus, a vármegye és Csikszereda város küldötteivel vegye revízió alá az 1905. április 26-án létrejött (az 1904—5. tanévi Értesítőben közölt) megállapodásokat és hozza tisztába, hogy mikorra igéri a státus fölépíteni az új finevelő intézetet (szemináriumot) és vállalja-e az építés vezetését? a vármegye pedig mekkora összeggel és minő feltétel mellett járul az internátus felépítéséhez, illetve a gimnázium áthelyezéséhez?

A kiküldöttek 1906. évi október 17. és 19. napjain jöttek össze tanácskozásra, melyen a kormánybiztos elnöklése alatt a státus képviselőjében Mikó Bálint nyugalmazott főispán és Pál Gábor igazgató, a vármegye részéről Kállay Ubul főispán, Szász Lajos főjegyző, dr. Bocskor Béla és dr. Csiky József, Csikszereda város részéről dr. Ujfalusi Jenő polgármester és Csedő István mint városi ügyész vettek részt. Az 1905. évi április 26-iki megállapodás a tanácskozás rendjén abban nyert kiegészítést, hogy most már a vármegye az internátus felépítésére felajánlott 150,000 korona megadását nem kötötte a szeminárium egyidejű építésének feltételéhez — melyre nézve ugyanis a státus magának kikötötte volt, hogy akkor fogja teljesíteni, mikor pénzügyi viszonyai erre módot nyújtanak, — hanem mihelyt az állam a költségvetésben megszavazott építési államsegélyt kiutalja, az internátus céljára megajánlott 150,000 korona összeget a vármegye is az építő státus rendelkezésére bocsátja. A státus vállalta a tervek megkészíttetését és az építés vezetését, a kormány képviselője pedig az állam nevében megújította az építési államsegély címén előzőleg tett ajánlatát, de most sem ment tovább 230,000 koronánál.

A státus igazgató-tanácsa ezen megállapodás folytán megkészíttette a kívánt tervrajzot és az annak megfelelő költségelőirányzatot, s minthogy egyedül a gimnázium épülete 400,000 koronára rug, a két mellékinézet pedig egyenként a 200,000 koronát is meghaladja s ezenfelül még a telekredezés is a költségelőirányzat szerint körülbelől száz-

ezer koronát igénybe vesz; ezzel szemben pepig a gimnázium és internátus épületére csak az állam 2 30,000 és a vármegye 150,000 koronája áll fedezetül, — a tervrajzok és költségelőirányzat kíséretében átiratot intézett a vármegyéhez, »hogy ezen nagyfontosságú és Csikmegye életére minden tekintetben nagy jelentőségű alkotásnak érdekében ereje teljes megfeszítésével is hozzon meg minden lehető áldozatot.« A törvényhatóság vezető tényezői a költségelőirányzatot reálítás szempontjából, valamint az impozáns épületet feltűntető tervrajzot is megvizsgálván, átlátták, hogy a számítás ellen kifogást tenni nem lehet és hogy tekintélyes összeggel való támogatás nélkül az egész terv a levéltárba kerül, vagyis a napirendről végleg lekerül. És hogy ez be ne következzen, a folyó évi május 25-én tartott vármegyei közgyűlésnek megfelelő indokolás kíséretében azt a javaslatot terjesztették elé, hogy a vármegye a gimnázium építési költségeihez 100,000 koronával járuljon hozzá, mely javaslatot a törvényhatósági közgyűlés egyhangulag a következő határozattal fogadott el:

»Köztudomásu dolog lévén, hogy a csiksemlyói róm. kath. főgimnázium rossz elhelyezése s főleg a tanügyi és közegészségügyi követelményeknek meg nem felelő be rendezése miatt feladatának meg nem felelhet; miért is úgy a nevelési ügy előmozdítása, mint a vármegyei központ fejlesztése, erősebbé tétele s a megyei társadalmi élet fellendítése elodázhatatlan követelmény gyanánt állítják fel a csiksomlyói gimnáziumnak Csikszeredába leendő mielőbbi áthelyezését.

S nehogy ezen már egy évtized óta eredménytelenül húzódó s az illetékes tényezők nem mindenike által elég lelkesültséggel tárgyalt ügy a napirendről végleg levétesék, s nehogy a végleges elejtésből mindenesetre bekövetkezendő súlyos s később majdnem pótolhatatlan kulturális és társadalmi veszteségnek okozóivá tétessünk, — a törvényhatóság kész ereje megfeszítésével is a tervbe vett alkotásnak megvalósítását előmozdítani, annak kijelentése mellett, hogy az előterjesztett és a m. kir. államépítészeti hivatal főnöke által műszaki és építési szem-

pontból megvizsgált tervet és költségvetést, mint reálist, elfogadja és a kivitelre alkalmasnak találja.

És tekintettel arra, hogy a megyei nevelési alapból segélyt nem nyerő középiskolai tanulóknak az internátusba elhelyezhetése által a szegényebb székely fiúk is támogatást, segítséget nyerendének, a törvényhatóság, midőn ezen kizárólag vármegyei érdeket szolgáló internátus létesítését szükségesnek tartja, akkor az annak létesítésére megelőző határozatával megadott és a vallásügyi miniszter úr, mint vagyongazdálkodási hatóság által 17317—907. szám alatt jóváhagyott 150,000 korona összegben felül, tekintettel az időközben több mint 60 százalékkal felemelkedett munka- és anyagárakra, kizárólag a gimnázium felépítési költségeire, a megyei nevelési alapból még 100,000 korona összeget szavaz meg, azon határozott kikötésekkel, hogy:

1. a törvényhatósági bizottság által eddig hordozott és adott mindennemű melléjárandóságok és segélyek végleg megszűnnek;

2. az internátusba első sorban csikmegyei illetőséggel bíró székely fiúk vétessenek fel, másodsorban csikmegyei jelentkezők hiányában a székely vármegyebeliek és csak harmadsorban az idegen megyebbeliek;

3. ha az erdélyi róm. kath. státus a főgimnázium és internátus építését az 1908. év május 1-ig meg nem kezdi, akkor úgy az internátus, mint a gimnázium építésére megszavazott összegek megadása iránt a törvényhatóság mindennemű kötelezettsége megszűnik.

S minthogy ezzel a törvényhatóság elment azon határig, amelynél tovább mennie anyagi ereje túlbecsülése és a rendelkezése alatti alapok céljainak veszélyeztetése nélkül nem lehet, méltán elvárja, hogy a tulajdonképeni illetékes tényező, az erdélyi róm. kath. státus is a tiszta katolikus Csikvármegye kulturális előhaladására hivatott ezen alkotás testtéválására még erejét fölülmulólólag is minden áldozatot meghozzon.

Egyben kéri a törvényhatóság a magas kormányt is, hogy e gimnázium építésére nyújtson nagyobb segítséget, mert anélkül ezen fontos kulturális intézmény lé-

tesítése fennakadást szenvedne, mi a székelységnek s azzal magának az államnak válnék hátrányára.

Ezen véghatározatnak az erdélyi róm. kath. státus igazgató-tanácsával leendő közlése, a vagyonfelügyeleti hatóság jóváhagyásának kieszközlése és a további szükségese intézkedések megtételével a vármegye alispánja bizatik meg.

Ezen határozatával a komoly megvalósítás útjára terelte az intézetnek Csíkszeredába áthelyezése ügyét és reá helyezkedett arra az alapra, melyet a millenáris évben hozott határozatával maga alkotott, midőn a gimnázium áthelyezésének gondolatát magáévá tette és erre a célra 100,000 koronát szavazott meg. Egy évtizeden át abban a téves hitben éltek a vármegye vezető tényezői, hogy elég ha egy internátus felépítését felajánlják Csíkszeredában; ezzel a millenáris határozatnak elég van téve s nyomban melléje új gimnáziumot és szemináriumot épít a státus állami költséggel. Most átlátta, hogy az internátus csak mellékintézet, melyet rendszerint az érdekeltek állitanak és tartanak fenn s ezenkívül áldozatot kell hozni, hogy a főintézet, mely századok óta áll jelenlegi helyén, a vármegye érdekeinek inkább megfelelő helyen építtessék újra. Ha hamarabb átlátta volna, már évek óta ott állanának az új intézetek kijelölt helyükön és jóval kevesebb költséggel érte volna el célját. Most még a megajánlott 100,000 koronával sincs biztosítva teljesen az áthelyezés; mert ha az állam a megajánlott 230,000 koronát 60—70,000 koronával fel nem emeli, eltekintve a telekrendezési költségektől, a gimnázium 400,000 korona költségeire nincs meg a kellő fedezet.

De remélni lehet, tekintettel a vármegye most tanúsított áldozatkészségére, hogy a státus igazgató-tanácsának és a vármegye alispánjának a drágasági viszonyokban eléggé indokolt felterjesztéseire, illetőleg kérelmeire, a közoktatásügyi kormány sem zárkozhatik el azon kívánság elől, hogy a rendestől eltérő magasabb összeget adjon építési államségély címen. Mert nemcsak egy régi épületnek újjal való kicseréléséről, hanem az állam érdekében is álló áthelyezéséről is van szó. De meg az eddig szokásos építési állam-

segély ma nem ugyanazt a segítséget nyújtja, mint nyújtotta ezelőtt csak pár évvel is.

Hogy a vármegye törvényhatósága határozatában foglalt 3-ik feltételnek az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsa megfelelhet-e vagy nem: az most már egyedül a közoktatásügyi miniszterium jóindulatától és elhatározásától függ.

Az ifjuság érdemsorozata.

Az érdemsorozatban előforduló számjegyek jelentése.

1. Erkölcsi magaviselet.

1 == jó; 2 = szabályszerű; 3 == kevésbé szabályszerű.

2. Előmenetel az egyes tárgyakban.

1 == jeles; 2 == jó; 3 == elégséges; 4 == elégtelen;
fm. == felmentve.

I. osztály.

A tanuló neve	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geometria	Szépíró	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
Albertini Zoltán	3	3	3	3	3	3	2	3	fm.	2		1
Balla Sándor	1	2	3	2	1	2	2	2	3	3		1
Balog Sándor	2	3	3	3	3	4	3	3	3	2		1
Bartha Lajos	2	3	3	3	2	2	3	3	3	3		2
5 Beke Gábor	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2		1
Béres Matyás	1	3	3	3	2	4	3	3	3	2		1
Csató Károly	2	3	3	4	2	4	3	3	3	2		2
Császár Sámuel	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3		2
Csomortáni Tibor	1	3	3	3	2	2	2	2	2	2		1
10 Darvas Lázár ism.	2	3	3	2	2	3	1	3	2	2		1
Dávid András	2	2	3	2	2	2	2	3	2	3		1
Dávid János	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3		1
Dávid Sándor	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2		2
Demes Albert	3	3	4	4	2	4	3	3	2	3		1
15 Domokos László	2	3	4	2	2	3	3	3	2	3		2

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geometria	Szépirod.	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Fazakas Ferencz	1	3	3	3	3	3	3	3	fm	2	—	2
	Fekete Endre	1	2	1	1	1	1	1	1	3	2	—	1
	Ferenczi Márton	1	2	2	3	2	2	3	3	2	2	—	1
	Ferencz Simon	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—	1
20	Fülöp Pál	1	1	2	2	2	1	2	3	2	1	2	2
	Gábor István	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	—	2
	Gál Ferencz	1	2	3	2	2	2	2	3	3	3	—	1
	György Béla	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	—	2
	Györgypál Gábor	1	2	2	3	1	2	2	3	3	2	—	1
25	Heindl Sándor	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	—	2
	Hajós Imre ev. ref.	1	1	1	1	1	1	2	1	fm	—	—	1
	Holló János	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	1
	Horóczy Árpád	3	3	3	4	2	4	3	3	3	2	—	1
	Keresztes Károly	2	3	3	3	3	1	3	3	3	3	—	2
30	Keresztes Vince	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	2
	Kinsztler Gyula ev. ref.	2	2	2	1	1	1	2	2	2	—	—	1
	Kovács József	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3	—	2
	Kozma István ev. ref.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	—	—	1
	Kósa Ferenc	1	3	3	3	2	3	3	2	3	2	—	2
35	Lajos Béla	2	3	4	3	3	3	2	3	fm	3	—	2
	László Géza ism.	3	3	4	3	3	3	2	3	3	3	—	1
	Lázár János	1	3	3	2	2	3	2	3	3	2	—	1
	Madaras Sándor	1	1	2	1	1	1	3	3	3	1	—	1
	Madár Lajos	1	3	3	2	2	3	3	3	2	2	—	1
40	Márton Ferencz	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	—	1
	Nagy Imre	1	2	2	2	2	2	2	3	3	2	—	1
	Orbán Péter	3	3	3	3	3	4	3	3	3	2	—	2
	Pap Károly ism.	3	3	4	4	3	4	2	3	3	3	—	2
	Péterffy Imre	1	2	2	1	2	3	2	3	3	2	—	1
45	Péter Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Péter István	3	3	4	4	3	3	4	3	2	3	—	2
	Péter János	1	3	3	3	3	3	3	3	2	3	—	1
	Révész Jenő ev. ref.	1	2	3	2	1	2	2	3	3	—	—	1
	Rózsa Géza	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	—	2
50	Rusz-Sántha Albert ism.	1	3	3	2	2	1	1	3	1	2	—	1
	Sallay Ferencz	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	—	1
	Sántha Lajos	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	1
	Sárossy Antal	2	2	3	3	3	2	3	2	3	2	—	1
	Simon Ferdinánd	3	3	3	4	3	4	4	3	3	3	—	1

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítás	Rajzoló geometria	Szépírá	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
55	Simon Ödön	2	3	3	3	3	4	3	2	2	3		1
	Solnay Sándor	1	3	3	3	2	3	2	2	2	3		1
	Székesi Ferenc	3	3	3	3	3	4	3	3	3	2		1
	Székesi Károly	3	3	3	3	2	3	4	3	3	2		1
	Tamás Ferenc	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2		1
60	Tamás Péter	1	3	3	3	2	3	3	3	3	2		1
	Tekse János	1	2	3	1	1	1	2	3	3	1		1
	Tischler Endre	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1		1
	Tischler György	1	2	2	2	3	2	3	3	2	3		1
	Tompos Károly	1	2	2	2	2	2	2	3	fm	1		1
65	Török Árpád	1	1	1	2	1	2	3	1	2	1		1
	Vass István	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2		1
	Voloncs Ferenc	2	3	3	3	1	3	3	3	2	2		1

Kimaradt: Beeze János és Péter Árpád.

Meghalt: Gál Lajos.

Összesen : 70.

II. A) osztály.

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geometria	Szépírá	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Anda István	2	3	3	3	2	3	4	1	2	2	—	1
	András Gyárfás	2	2	2	3	2	1	2	2	2	2	—	2
	Bartalis Imre ism.	1	3	3	2	2	3	2	2	1	2	—	1
	Bartalis Lázár	2	3	3	4	4	3	4	3	2	2	—	2
	Bauer Imre	1	2	2	2	2	3	3	2	2	3	—	1
	Bedő Abrahám	1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	—	1
	Bencez Béla	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2	—	1
	Blénessy Sándor	1	2	2	1	2	1	1	3	3	2	—	1
	Biró Sándor ism.	1	3	3	3	3	1	2	2	2	3	—	1
10	Bors István	1	1	2	2	1	2	2	1	1	2	—	1
	Csedő Sándor	1	3	3	3	1	2	3	3	2	2	—	1
	Csikl István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Csiszér József	2	3	3	4	3	3	3	3	2	2	—	1
	Csutak Bálint	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	2
15	Czikó János ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—	1
	Domokos Sándor	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	—	1
	Erőss Béla	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2	—	1
	Fejér Károly	1	3	2	2	2	3	3	2	fm	3	—	1
	Ferenczy Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
20	Gál Péter	1	3	3	3	2	3	3	2	fm	2	—	1
	Gecző György	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	—	1
	Gegő István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Imre Géza ism.	1	2	3	2	2	2	1	3	1	2	—	1
	Kánya Lajos	2	3	3	4	3	3	3	3	2	3	—	1
25	Kertész Béla	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	—	1
	Kozma Gábor ev. ref.	2	3	3	3	2	3	3	2	1	—	—	1
	László Károly	1	2	2	2	2	1	1	2	1	2	—	1
	Miklós Géza	2	3	3	3	2	1	3	2	1	2	—	2
	Minier Károly ism.	1	2	3	3	2	3	3	2	i	2	—	1
30	Molnár Károly	2	3	3	3	2	2	2	3	2	2	—	1
	Nagy Gyula	2	3	3	3	2	4	3	3	3	2	—	1
	Nagy János	1	2	3	3	3	2	2	3	2	2	—	1
	Petres Domokos	3	4	4	4	3	4	4	3	2	3	—	1
	Péli Gyula	1	2	2	2	2	2	3	2	1	1	—	2
35	Péterffy Zoltán	1	1	2	2	2	2	1	2	1	1	—	1
	Rancz Lázár	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	—	1

A tanuló neve	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geometria	Szépíró	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
Racz Zoltán	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	—	1
Simon György	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	—	1
Székely Károly	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2	—	2
40 Szopos Károly	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	—	2

A tanuló neve	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geometria	Szépíró	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
Timár Sándor	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	—	1
Zakariás Gerő	2	2	3	3	2	2	3	1	2	2	—	2
39 Xántus Dávid	1	2	2	2	1	3	2	1	1	2	—	1

Kimaradtak Erős Imre, Kakasi Béla, Kamenyitzky Zoltán, Krasowszky Emil.

Összesen 43.

III. osztály.

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Term. földrajz	Számítás	Rajz	Geometria	Torna	Ének	Zene	Szabadkézi rajz	Magaviselet
	Adorján Károly	1	1	2	2	1	1	2	3	3	2	—	—	—	1
	Ady Zoltán ev. ref.	1	1	3	2	1	2	3	3	2	—	—	—	—	1
	Ambrus János	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	—	—	1	2
	Baky József	1	2	1	2	3	1	2	1	1	1	1	1	1	1
5	Bene János	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1
	Bene József	2	3	4	4	3	3	4	3	2	—	—	—	—	2
	Berecz Gyula	1	1	3	3	1	2	2	2	1	2	—	—	—	2
	Biró Ferenc	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	—	—	1	1
	Botár Árpád	1	2	3	3	2	2	3	3	3	2	—	—	—	—
10	Csató Árpád	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	—	1
	Cseke István	3	3	4	4	3	3	3	3	3	2	—	—	—	1
	Csiky Károly	2	3	4	3	3	3	3	2	1	2	—	—	—	1
	Csiszér Béla	1	2	3	2	2	3	2	3	2	2	—	—	—	1
	Demeter Gábor	2	2	3	3	3	2	3	2	3	2	—	—	—	1
15	Erdős Béla	2	3	3	3	3	4	2	3	2	2	—	—	—	2
	Fejér Gerő	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1
	Fodor László	2	2	3	2	3	2	3	1	1	2	—	—	2	2
	Gál János	1	2	2	2	1	1	2	1	fm.	2	—	—	1	1
	Gál Zoltán	3	3	3	3	4	4	3	3	3	3	—	—	—	1
20	Gáspár Jenő	1	1	2	1	1	1	2	3	3	2	—	—	—	1
	György Imre	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	—	—	1	1
	Györgypál Gábor	1	1	1	2	1	2	2	3	2	2	—	—	—	1
	Györgypál János	2	3	3	3	2	3	3	2	1	2	—	—	—	1
	Hancz Lajos	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	—	—	—	1
25	Holló Sándor	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	—	1
	Ilyés Lajos	1	2	2	2	2	2	3	2	1	2	2	—	—	1
	Imets Ákos	1	2	3	3	2	2	3	3	3	3	—	—	—	2
	Incze Gyula ism.	1	3	3	3	3	3	3	1	2	2	—	—	—	2
	Kádár István	1	1	2	2	1	2	2	3	2	2	—	—	—	1
30	Kállai Géza	1	1	3	3	2	2	2	2	1	2	—	2	—	2
	Karda István	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	—	1	1
	Kazatsai Antal	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	—	2
	Koncz Lajos	3	3	4	3	3	3	3	3	fm.	2	2	—	—	1
	Kósa Elek	1	2	2	2	1	2	2	3	2	3	—	—	—	1
35	Kovács Dénes	1	1	3	3	3	2	3	3	3	2	—	—	—	1
	Kovács László ism.	2	2	3	3	3	2	2	2	3	3	—	—	—	2
	Kristó Ferenc	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	—	—	—	2

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Term. földrajz	Számítás	Rajzoló geometria	Torna	Ének	Zene	Szabadkézi rajz	Magaviselet
	Lajos Balázs	1	1	2	1	2	1	2	1	2	2	—	2	1
	Lakatos Imre	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	—	—	1
40	Lakatos Miklós	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	1	—	2
	Madár István	2	3	2	3	3	3	3	2	3	2	—	2	2
	Mednyánszky Lajos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
	Miklós Izidor	2	3	3	3	3	3	4	3	2	2	—	—	2
	Nagy Dénes	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1
45	Péter Imre	1	1	2	2	1	2	3	3	3	2	—	—	1
	Péter István	1	2	3	3	2	1	3	2	2	2	2	—	1
	Ráduly Béni	2	2	2	3	2	3	2	3	2	1	2	2	1
	Rudics Tibor	2	3	4	4	3	3	3	3	3	3	—	—	2
	Sándorffy József	1	3	4	4	3	3	4	3	3	2	2	—	1
50	Sándor Imre	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	1
	Schlett Géza	3	3	3	3	3	3	2	3	1	2	—	—	2
	Silló Bálint	2	3	3	4	3	3	3	3	3	2	—	—	1
	Szöcs Gergely	2	2	3	2	2	2	3	2	2	2	—	—	1
	Szöcs Zoltán	2	2	2	2	2	3	3	2	2	3	—	—	1
55	Tankó Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1
	Vaszi István	1	2	3	2	1	1	2	2	2	3	—	—	1
	Zakariás Bálint	1	1	1	1	1	1	1	2	3	2	2	—	1
	Zakariás László	1	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	—	1
	Zonda Imre	2	3	4	3	3	2	3	2	2	1	—	—	1
60	Zöld Antal	1	2	2	3	2	2	2	2	3	2	—	—	1

Kimaradtak: Györgypál Ferenc ism. és Sipos Vilmos.

IV. osztály.

A tanuló neve		Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség tan	Rajzoló geometria	Szabadkézi rajz	Torna	Enek	Zene	Francia nyelv	Magaviselet
	Apponyi Lajos ism.	2	3	3	3	2	3	2	2	—	2	2	—	—	1
	Bakk László	3	3	3	4	2	3	3	3	—	3	3	—	—	2
	Bakó Kálmán	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	—	1
	Balázs Árpád	2	3	3	4	3	2	3	2	—	3	2	—	—	2
5	Bándi József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	2	1
	Beke Károly	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	2	1
	Borzsonyai István	3	3	3	3	2	3	3	3	—	1	2	—	—	2
	Both Ferenc	3	3	3	4	3	3	3	3	—	2	2	—	—	2
	Burján Lajos	2	3	3	3	2	2	3	3	—	1	2	—	—	1
10	Csata Vencel	2	2	2	3	2	3	2	1	1	1	1	—	3	1
	Csiszer Sándor	2	3	3	3	3	3	3	3	—	1	2	—	—	1
	Csűrös Lajos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	2	1
	Dávid Árpád	2	3	4	3	3	3	3	3	—	3	3	—	—	1
	Ferencz Ignác	2	2	3	2	3	3	2	3	1	1	2	—	—	1
15	Fulda Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
	Id. Gál Sándor	2	2	2	3	2	2	2	2	—	1	2	—	—	1
	Ifj. Gál Sándor	3	3	3	4	3	2	3	2	—	1	2	2	—	2
	Gál Vilmos	3	3	3	4	3	3	3	3	—	2	3	—	—	2
	György Árpád	2	3	3	3	2	3	3	3	—	3	3	—	—	1
20	Karda Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
	Kánya Gyula	2	3	3	3	3	2	3	3	—	2	2	—	—	1
	Kelemen Béla	2	2	2	3	3	3	2	2	—	1	2	—	—	1
	Kis Lajos	1	2	3	3	3	1	2	2	—	1	2	—	—	1
	László Zoltán	1	3	3	3	2	2	3	2	—	fm.	2	1	—	1
25	Madár Imre	2	3	3	4	3	3	3	3	—	1	2	—	—	1
	Molnár András	2	2	2	3	2	3	3	3	—	1	2	—	—	1
	Puskás István	2	3	4	4	2	2	3	2	—	1	1	—	—	2
	Rancz Béla ism.	3	3	3	4	3	3	1	3	—	1	3	—	—	1
	Rancz János ism.	3	2	3	3	3	3	3	2	—	1	2	—	—	2
30	Rózsa József	2	2	2	2	1	2	2	3	—	1	1	—	—	1
	Rusz Sántha István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	2	1
	Rusz Sántha János	3	3	2	3	3	3	3	2	—	1	2	—	—	2
	Sándor Gergely	1	2	2	3	2	2	2	2	2	1	2	2	3	1
	Szakács Balázs	1	2	2	3	1	3	2	2	1	2	2	—	—	1
35	Szász Imre	3	3	3	3	2	3	3	3	—	3	3	—	—	2
	Szóke Gergely ism.	3	3	3	3	3	3	2	2	—	1	3	—	—	2
	Szücs Jenő	3	3	3	4	2	3	3	3	—	2	2	—	—	3

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Rajzoló geometria	Szabadkézi rajz	Torna	Enek	Zene	Francia nyelv	Magaviselet
	Tamás Ignác	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
	Tódor József	1	1	2	3	1	2	2	1	—	1	1	—	2	1
40	Tőke Antal	2	3	3	4	3	2	3	2	—	2	2	—	—	1
	Varga József ev. ref.	2	2	3	3	3	2	3	3	—	2	—	—	—	1
	Zakariás Gyula	2	3	3	3	2	3	2	3	2	1	1	—	—	2

Kimaradtak: Bokor Gábor, Czikó Gábor.

Összesen 44

V. osztály.

A tanuló neve	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög, irod. olv.	Görög, rajz	Történelem	Természettud.	Mennyiség	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
Ambrus András	1	1	1	2	1	—	—	1	1	1	2	2	—	1
Bartha Antal	2	2	3	3	—	3	3	3	3	4	2	2	—	2
Bogos István	2	3	4	4	—	3	3	4	2	4	2	2	—	2
Campeanu János	2	3	3	3	3	—	—	4	3	3	1	2	—	1
5 Erőss Péter	2	3	2	3	2	—	—	3	3	3	3	2	—	1
Éltes András	2	2	3	3	—	2	3	2	2	3	2	1	—	1
Ferencz József	1	1	1	2	2	—	—	2	2	2	3	2	—	1
Fodor Gergely	1	2	1	2	1	—	—	1	1	1	2	2	—	1
Gergely Károly	2	3	3	4	3	—	—	3	3	4	3	2	—	2
10 Kabdebó Elemér	2	3	4	3	—	3	3	3	2	4	3	1	—	1
Kádár Árpád	1	1	2	3	—	2	2	3	3	3	2	2	—	1
Kállai András	3	3	3	4	—	3	3	4	3	4	3	1	1	1
Kovács Lajos	2	2	3	3	—	3	2	3	2	3	3	2	—	2
László Géza	2	2	4	4	—	3	1	3	2	3	3	2	—	1
15 Márkos Albert	1	2	3	3	—	2	2	2	2	3	2	1	1	1
Mialovich Viktor	1	2	2	3	3	—	—	2	2	3	2	3	—	1
Mihály Gergely	1	2	2	3	2	—	—	2	2	2	3	2	—	1
Miklós Domokos	1	2	3	2	—	2	1	2	2	1	3	2	—	1
Ötvös Károly	2	3	3	4	—	3	2	2	3	3	3	2	—	1
20 Petres Kálmán	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	2	—	1
Péter Imre	3	3	3	4	—	3	3	4	2	4	3	3	—	1
Sántha Imre	2	2	2	3	—	2	1	2	2	3	2	1	1	1
Sárosy Béla	2	3	2	3	2	—	—	2	2	2	2	2	—	1
Székely Vilmos	2	2	2	3	—	2	3	2	2	3	3	1	1	1
25 Veress Ernő	1	1	2	2	2	—	—	1	1	1	3	2	—	1

Kimaradt: Xántus József.

Összesen 26.

VI. osztály.

A tanuló neve	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög. irod. olv.	Görög. rajz	Történelem	Természettud.	Mennyiség	Torna	Ének	Zene	Francia nyelv	Gyorsírá	Magaviselet
Ambrus Ferenc	2	3	4	3	—	3	2	3	3	4	3	2				1
Barabás János	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1				1
Balint Ferenc	2	3	4	4	—	3	1	3	2	3	1	2				1
Beke József	1	2	2	2	—	1	2	1	2	2	2	2				1
5 Bernád Agoston	1	1	2	2	1	—	—	1	2	1	2	2				1
Botár Dávid	1	2	2	2	2	—	—	3	2	3	3	2				1
Csutak Lajos	2	3	3	3	—	2	2	3	3	3	3	2				1
Erdős Lajos	3	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	2				2
Ferenczy Sándor	1	3	3	3	—	3	3	3	2	3	2	1				1
10 Gergely Gábor	2	3	4	4	3	—	—	3	3	3	3	1				2
György Imre	2	2	2	3	—	2	1	3	2	1	3	2				1
Hajnod Gábor	2	2	3	3	2	—	—	2	2	3	2	2				2
Helvig János a. e.	2	3	1	4	—	3	3	3	3	4	1	—				2
Jerzsák Béla	1	2	2	2	1	—	—	1	1	1	2	1	1		1	1
15 Király András	1	1	2	1	1	—	—	1	1	1	2	2	2	1	1	1
Köllő Dezső	3	3	3	3	—	3	3	3	4	3	3	2	2			2
Lajos István	1	1	2	1	1	—	—	1	1	2	3	2	2			1
Lakatos Antal	2	3	3	3	—	3	3	3	4	4	2	2				2
László Antal	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	1		1	1
20 Madaras János	1	2	2	2	—	1	2	1	2	2	2	2				1
Pál Béla	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1				1
Révész Béla ev. r.	1	2	3	4	—	2	3	3	2	3	1	2				1
Sipos Balint	2	3	3	3	—	3	3	2	3	3	2	2				1
Sipos Richárd	2	3	4	4	—	3	3	3	3	4	3	2				1
25 Schóbert Frigyes	2	3	3	3	—	2	3	3	3	3	3	1				2
Sólyom Béla	2	2	2	2	—	2	1	3	2	3	3	1		2		1
Tompos Albert	1	1	2	2	—	2	2	2	2	2	3	1				1
Veress Péter	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1				1
Virág Móric	1	3	3	2	2	—	—	2	2	3	2	1				1

Összesen 29.

VII. osztály.

A tanuló neve	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög. irod. olv.	Görög. rajz	Történelem	Mennyiség	Természettan	Egészségtan	Torna	Ének	Zene	Francia nyelv	Gyorsírás	Magaviselet
Ambrus László	2	3	3	3	3	—	—	2	3	3	1	2	1	—	—	—	2
Bartalis Márton	1	1	2	2	1	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1
Csató István	1	2	2	2	2	—	—	1	2	2	1	2	1	—	—	—	1
Dancs Samu	2	3	4	3	3	—	—	3	4	4	2	3	—	—	—	—	2
5 Demény Elek	1	3	2	2	2	—	—	2	3	3	2	3	2	—	—	—	1
Fazakas Ferenc	1	2	3	3	2	—	—	2	3	3	1	1	1	—	—	—	1
Foris Pál	1	1	2	2	1	—	—	1	1	1	2	3	2	—	1	1	1
Jirka József	1	1	1	1	1	—	—	2	3	4	2	3	1	—	—	—	2
Nedelka Gergely	1	2	2	3	2	—	—	1	2	3	2	3	2	—	—	—	1
10 Rancz Antal	2	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	2	—	—	—	1
Rácz József	1	2	3	3	2	—	—	3	2	2	1	2	1	—	—	—	2
Ráduly Árpád	1	2	2	2	2	—	—	2	2	2	2	2	1	—	—	—	1
Spleiss Mihály	1	1	1	2	1	—	—	1	1	1	1	2	1	1	—	—	2
Szántó Árpád ism.	2	3	3	3	—	3	2	2	4	3	3	3	2	—	—	—	1
15 Székely Lajos	2	3	3	3	2	—	—	3	4	3	1	3	1	—	—	—	1
Sterski Kázmér is.	2	2	3	3	—	2	1	2	4	3	2	2	2	1	—	—	2
Szultán Gergely	1	2	2	2	2	—	—	2	1	1	2	3	2	1	—	—	1
Várad Sándor	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	2	1	—	—	—	1
Zarecky Pál ism.	2	2	3	3	—	3	2	3	4	3	3	2	2	—	—	—	2

Összesen 19.

Kimaradt: Orbán Gábor.

VIII. osztály.

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög. irod. olv.	Görög. rajz	Történelem	Természettan	Mennyiség	Bölcsész	Torna	Enek	Magaviselet
	Blénessy János	1	1	2	2	2	—	—	1	1	2	1	2	1	1
	Boga Ödön	2	3	2	3	3	—	—	3	2	3	3	2	1	1
	Brauner József	3	3	3	4	3	—	—	3	3	3	3	3	2	1
	Csiszér Vilmos	2	3	2	3	3	—	—	2	3	3	3	2	2	1
5	Csutak Béla	1	2	2	3	—	2	1	2	3	2	2	3	2	1
	Dobos Imre	2	3	3	3	3	—	—	3	3	4	3	2	1	2
	Erdős Kálmán	2	1	3	2	3	—	—	2	2	3	2	3	1	2
	Fejér György	2	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	2	1
	Ferenczy Zoltán	1	1	1	2	2	—	—	1	2	3	2	1	1	1
10	György Elek	2	3	3	3	3	—	—	3	4	3	3	3	2	2
	Jakab Sándor	2	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	2	1
	Karácson Antal	2	2	2	2	3	—	—	3	3	3	2	2	1	1
	Kiss János	2	3	3	3	—	1	2	2	3	3	2	2	2	1
	Kopacz Albert	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	1	1
15	Kristó József	1	3	2	2	3	—	—	2	2	2	1	1	1	1
	Kritsa Győző	1	1	2	2	2	—	—	1	2	2	1	2	1	1
	Minier Gábor	1	2	3	2	3	—	—	1	2	3	2	3	1	1
	Pap Géza	2	3	3	3	—	2	1	2	2	2	2	2	2	1
	Pál Ignác	2	3	3	3	3	—	—	3	2	3	2	3	2	1
20	Péter Sándor	2	2	3	2	2	—	—	2	2	3	2	2	1	1
	Sándor Balázs	2	2	3	3	—	3	1	2	3	3	2	2	1	1
	Szopos András	2	3	2	2	2	—	—	1	2	3	2	2	2	1
	Wéger Lajos	2	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	2	1
	Zakariás Dénes	3	3	3	3	—	2	1	3	3	3	3	1	2	2
25	Zakariás Lajos	2	3	2	3	2	—	—	2	2	2	2	3	2	2
	Zöld József	1	2	2	1	2	—	—	2	2	3	2	2	1	2

Összesen 26.

3. Tanulmányi előmenetel és erkölcsi tekintetben általában.

Osztály	Tanulmányi előmenetel							Erkölcsi magaviselet			
	Minden tantárgyból jeles	Minden tantárgyból legalább jó	Minden tantárgyból legalább elégséges	Egy tantárgyból elégtelen	Két tantárgyból elégtelen	Több tantárgyból elégtelen	Összesen	Jó	Szabályszerű	Kev. szabályszerű	Összesen
I.	4	8	40	9	2	4	67	48	19		67
II. A.	3	9	22	4	—	2	40	33	7		40
II. B.	7	8	15	6	2	1	39	33	6		39
III.	5	8	36	6	3	2	60	44	16		60
IV.	5	3	23	10	1	—	42	29	12	1	42
V.	1	4	11	3	3	3	25	21	4		25
VI.	4	7	10	2	5	1	29	22	7		29
VII.	1	6	6	5	—	1	19	12	7		19
VIII.	1	4	18	3	—	—	26	20	6		26
Összesen	31	57	181	48	16	14	347	262	84	1	347

4. Illetőség szerint való áttekintés.

Lakhely	I	IIA.	IIB.	III	IV	V	VI	VII	VIII	Összesen
	o s z t á l y b a n									
Helybeli	2	5	5	7	2	1	3	3	—	28
Megyebeli	57	33	33	48	33	19	22	11	20	276
Alsófehérmegye	—	—	—	2	—	1	1	2	1	7
Aradmegye	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Biharmegye	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Háromszékmegye	5	2	—	2	3	1	—	1	1	18
Hunyadmegye	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Kolozsmegye	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Krassószőrénymegye	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Marostordamegye	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Pestmegye	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2
Szebenmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Szolnokdobokam.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Torontálmegye	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Udvarhelymegye	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
Veszprémmegye	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Zemplénmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Románia	1	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Összesen	67	40	39	60	42	25	29	19	26	347

Statistikai kimutatás.*)

I. A tanulók eredményének tárgy és osztályonként való áttekintése.

Tantárgyak	I. osztály					II. A) osztály					II. B) osztály					III. osztály					IV. osztály					V. osztály					VI. osztály					VII. osztály					VIII. osztály						
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentetett							
Vallásstan	31	22	14	—	—	23	16	1	—	—	16	16	7	—	—	34	20	6	—	—	13	18	11	—	—	10	13	2	—	—	15	12	2	—	—	12	7	—	—	—	8	16	2	—	—		
Magyar nyelv	10	15	42	—	—	8	10	21	1	—	9	12	17	1	—	19	19	22	—	—	9	11	22	—	—	5	11	9	—	—	8	10	11	—	—	5	9	5	—	—	5	6	15	—	—		
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	16	26	7	—	7	10	23	2	—	4	8	10	3	—	5	10	10	4	—	3	7	8	—	—	3	9	14	—	—		
Latin nyelv	8	11	42	6	—	6	10	23	1	—	6	9	18	6	—	11	17	27	5	—	5	22	5	10	—	1	5	13	6	—	6	8	10	5	—	2	7	10	—	—	2	9	14	1	—		
Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	3	—	—	7	2	2	—	—	5	8	3	—	—	1	8	12	—	—		
Görög-pótló irod. olvas.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	14	25	1	—	10	15	17	—	—	4	10	7	4	—	3	6	9	—	—	1	2	—	—	1	3	1	—	—	—	—	—
Földrajz	11	17	33	6	—	6	11	19	4	—	7	7	23	2	—	18	19	21	2	—	—	—	—	—	—	—	4	10	7	4	—	10	4	15	—	—	6	8	5	—	—	6	10	10	—	—	
Természetrajz	15	30	22	—	—	10	19	10	1	—	9	19	11	—	—	—	—	—	—	—	7	14	21	—	—	4	14	7	—	—	7	12	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Mennyiségtan	14	14	29	10	—	12	12	14	2	—	11	12	15	1	—	9	20	28	3	—	8	13	21	—	—	5	3	11	6	—	8	4	13	4	—	5	3	9	2	—	2	13	11	1	—		
Rajzoló geometria	7	24	33	3	—	8	13	16	3	—	6	15	15	3	—	14	18	28	—	—	9	15	18	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	5	4	5	5	—	1	6	18	1	—		
Görög-pótló rajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Dolcsészet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Szépírási	4	11	52	—	—	7	20	13	—	—	17	10	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ének	7	32	24	—	—	7	26	6	—	—	9	23	6	—	—	9	8	42	—	—	10	24	7	—	—	6	16	3	—	—	11	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Torna	3	25	31	—	6	15	20	3	—	2	18	17	2	—	2	13	22	23	—	—	27	9	5	—	1	1	11	13	—	—	3	15	9	—	2	2	8	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—

V I S E L E T

Jó	48	33	33	44	29	21	22	12	20
Szabályszerű	19	7	6	16	12	4	7	7	6
Kev. szabályszerű	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Kimaradt	—	—	—	—	—	1	—	—	—

*) Minden táblázatba csak a vizsgát állott nyilvános tanulók számításba véve.

2. A tanulás eredményének tárgy és osztályonként való áttekintése százalékokban.

Tantárgyak	I. osztály				II. A) osztály				II. B) osztály				III. osztály				IV. osztály				V. osztály				VI. osztály				VII. osztály				VIII. osztály					
	jelen	jó	elégséges	elégtelen	jelen	jó	elégséges	elégtelen	jelen	jó	elégséges	elégtelen	jelen	jó	elégséges	elégtelen	jelen	jó	elégséges	elégtelen	jelen	jó	elégséges	elégtelen	jelen	jó	elégséges	elégtelen	jelen	jó	elégséges	elégtelen						
Vallásstan	46.8	82.8	20.9	—	57.5	40.0	3.5	—	41.0	41.0	18.0	—	54.7	33.3	10.0	—	31.0	32.8	26.2	—	40.0	52.0	8.0	—	51.7	41.4	6.9	—	63.2	36.8	—	—	30.8	61.5	7.7	—		
Magyar nyelv	14.9	22.4	62.7	—	20.0	25.0	52.5	2.5	23.0	30.8	43.0	—	31.7	21.7	36.6	—	21.4	16.2	52.4	—	20.0	41.0	36.0	—	27.6	34.5	37.9	—	26.3	47.4	26.8	—	19.2	28.1	57.7	—		
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18.3	26.7	43.8	—	11.7	16.6	33.8	54.8	—	16.0	32.0	40.0	12.0	17.2	34.5	34.5	—	15.8	36.8	42.1	5.3	11.5	34.5	53.9	—	
Latin nyelv	11.9	16.4	62.0	8.8	15.0	25.0	57.5	2.5	15.4	23.1	46.1	15.4	18.4	28.8	45.0	—	3.8	11.9	52.4	11.9	23.8	4.0	20.0	52.0	24.0	20.7	27.0	34.5	17.2	10.6	36.8	52.6	—	7.7	34.6	53.8	3.9	
Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27.3	45.4	27.3	—	63.6	18.2	18.2	—	31.3	50.0	18.7	—	4.8	38.1	57.1	—		
Görögpótló irod. olv.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42.9	57.1	—	16.7	33.3	50.0	—	33.8	66.7	—	20.0	60.0	20.0	—	—	—	—
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Földrajz	16.4	25.4	49.2	9.0	15.0	27.5	47.5	10.0	18.0	18.0	59.0	5.0	30.0	31.7	35.0	3.3	—	16.7	33.3	50.0	—	16.0	40.0	28.0	16.0	34.5	18.8	51.7	—	31.6	42.1	26.3	—	23.1	38.5	35.5	—	
Természettan	22.4	44.8	82.8	—	25.0	47.5	25.0	2.5	28.1	48.7	28.2	—	—	—	—	—	—	16.7	33.3	50.0	—	16.0	56.0	28.0	—	24.1	41.4	27.6	6.9	—	—	—	—	—	—	—		
Természettan	20.9	30.9	43.8	14.9	30.0	30.0	35.0	5.0	28.2	30.8	58.5	2.5	15.0	33.3	46.7	5.0	19.0	31.0	5.0	—	20.0	12.0	44.0	24.0	27.6	13.8	44.8	18.8	26.8	21.1	26.8	26.3	3.8	28.2	69.2	8.8		
Mennyiségtan	10.4	35.8	49.3	4.5	20.0	32.5	40.0	7.5	15.4	38.5	38.5	7.6	23.8	30.0	46.7	—	—	21.4	35.7	42.9	—	20.0	12.0	44.0	24.0	27.6	13.8	44.8	18.8	26.8	21.1	26.8	26.3	3.8	28.2	69.2	8.8	
Rajzoló geometria	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Görögpótló rajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Bölcsészet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Szépirod.	6.0	16.4	77.6	—	17.5	50.0	82.5	—	48.6	25.6	20.8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Ének	11.1	50.8	88.1	—	17.9	66.7	15.4	—	23.7	60.5	15.8	—	15.8	13.5	71.2	—	24.4	58.5	17.1	—	24.0	64.0	12.0	—	37.9	62.1	—	—	55.6	44.4	—	—	—	—	—			
Torna	4.9	41.6	54.1	—	39.5	62.6	7.9	—	48.7	45.0	5.4	—	22.4	37.9	39.7	—	65.8	2.0	12.2	—	4.0	41.0	52.0	—	11.1	55.6	38.8	—	10.5	42.1	47.4	—	8.0	56.0	36.0	—		
V I S E L E T																																						
Jó	71.6				82.5				84.6				73.3				61.0				84.0				75.9				63.2				76.9					
Szabályszerű	28.4				17.5				15.4				26.7				28.6				16.0				24.1				36.8				28.1					
Kevésbé szabályszerű	—				—				—				—				—				—				—				—				—					

5. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	Lét-szám		Vallásra nézve volt				Anyanyelvre nézve volt		Nyelvismeretre nézve v.				Östermelő		Alkalmazott	Kisiparos	Kereskedő		Tisztviselő		Alkalmazott	Más értelm. tartozó	Személyes szolg. élő	Magánzó v. nyugdíjas	Katona	Összesen
	Beiratott	Vizsgálatra állott	Róm. kath.	Gör. kath.	Ev. ref.	Ág. ev.			A magyar-on kívül beszélt				Nagybirtos	Kisbirtokos			Nagykereskedő	Kiskereskedő	Köztisztviselő	Magán és társ						
									Németül	Oláhul	Horvátul	Tótul														
							magyar	oláh																		
I.	70	67	63	—	4	—	67	—	—	1	—	1	—	29	1	8	—	4	12	1	4	4	2	2	—	67
II. A.	43	40	39	—	1	—	40	—	—	—	—	—	3	19	—	6	—	2	5	—	—	3	1	1	—	40
II. B.	43	39	38	—	—	1	39	—	1	—	1	—	—	14	3	5	—	7	3	1	—	4	—	2	—	39
III.	62	60	59	—	1	—	60	—	—	—	—	—	—	26	6	9	—	4	1	—	—	6	—	8	—	60
IV.	44	42	41	—	1	—	42	—	1	—	1	—	—	17	—	7	—	4	11	—	—	—	—	3	—	42
V.	26	25	23	2	—	—	24	1	—	—	—	—	—	9	—	1	—	1	5	—	1	8	—	—	—	25
VI.	29	29	27	—	1	1	29	—	1	—	—	—	—	11	1	—	—	5	—	1	—	6	—	5	—	29
VII.	20	19	18	1	—	—	19	—	2	—	—	—	—	6	—	3	—	1	3	—	1	3	—	2	—	19
VIII.	26	26	26	—	—	—	26	—	—	—	—	—	3	7	—	3	—	2	8	—	—	1	1	1	—	26
Összesen	363	347	334	3	8	2	346	1	5	5	2	1	6	138	11	42	—	30	48	3	6	35	4	24	—	347

6. Életkor és lakás szerinti áttekintés.

Osztály	A tanuló betöltött éveinek száma a tanév végén													Szállásolva van					Künnlakó	Összesen	
	10 éves	11 éves	12 éves	13 éves	14 éves	15 éves	16 éves	17 éves	18 éves	19 éves	20 éves	21 éves	több éves	összesen	seminarium			internatus			
															mint alapítványos	mint fizetős	m. szolgálatot tevő	mint fizetős			m. szolgálatot tevő
I.	6	27	20	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	67	4	6	—	17	—	40	67
II. A.	—	—	10	16	12	2	—	—	—	—	—	—	—	40	1	3	3	6	1	26	40
II. B.	—	4	8	17	7	3	—	—	—	—	—	—	—	39	3	6	2	7	—	21	39
III.	—	—	10	23	18	8	1	—	—	—	—	—	—	60	8	5	2	10	2	33	60
IV.	—	—	—	3	13	15	9	—	2	—	—	—	—	42	7	3	—	7	2	23	42
V.	—	—	—	—	—	9	11	4	1	—	—	—	—	25	8	1	—	8	2	6	25
VI.	—	—	—	—	—	—	7	13	5	4	—	—	—	29	12	3	1	2	—	11	29
VII.	—	—	—	—	—	—	—	5	7	7	—	—	—	19	7	1	—	6	—	5	19
VIII.	—	—	—	—	—	—	—	3	2	11	4	5	1	26	8	5	—	5	—	8	26
Összesen	6	31	48	72	51	37	28	25	17	22	4	5	1	347	58	33	8	68	7	173	347

Érettségi vizsgálat.

Az érettségi írásbeli dolgozatok elkészítésének ideje: május hó 15—17.

Az írásbeli tételeket előbb már közöltük. A magyar nyelvi és irodalmi tételt jelesre 4, jóra 7, elégségesre 13; a latin nyelvit jelesre 2, jóra 8, elégségesre 14; a mennyiségtanít jelesre 1, jóra 9, elégségesre 11, elégtelenre 3 dolgozta ki.

A szóbeli vizsgálat június 19—21. napjain folyt le. A vizsgálaton dr. Szamosi János udvari tanácsos, egyetemi tanár elnökölt, a státust Mikó Bálint v. b. t. t. képviselte.

A vizsgálat eredménye a következő:

1. Jelesen érett: Kopacz Albert.
 2. Jól érett: Blénassy János, Erdős Kálmán, Kristó József, Minier Gábor, Zakariás Lajos és Zöld József.
 3. Egyszerűen érett: Balázs István, Boga Ödön, Csiszér Vilmos, Csutak Béla, Fejér György, Ferenczy Zoltán, Jakab Sándor, Karácson Antal, Kiss János, Kritsa Viktor, Pap Géza, Pál Ignác, Péter Sándor, Sándor Balázs, Szopos András, Wéger Lajos és Zakariás Dénes.
-

Jótekonyság.

Ezen cím alatt legelőször is hálás köszönetet mondunk az intézet és a tanulóifjuság nevében mindazon tanügybarátoknak és jótevőknek, akik adományaikkal az érdemes tanulókat jutalmazni s ezzel őket még nagyobb szorgalomra, tehetségeik kifejtésére és további sikerek elérésére buzdítani szivesek voltak, valamint azoknak, akik az intézet könyvtárait és szertárait szives adományaikkal gazdagították. Az ajándékok tárgyait az adományozók nevének megemlítésével az illető könyv- és szertárakról előbb adott jelentésünkben nyugtatványoztuk, illetőleg örökítettük meg.

Alapítvány. Néhai Madár Imre nyug. vármegyei főjegyző intézetünknek végrendeletileg nagyobb összeget hagyományozott, a végrendeletet azonban lényeges alaki hiányok miatt érvénytelenítették. A hagyatéki tárgyaláson azután a törvényes örökösök közül Péter József és Madár Irma a következő ajánlatot terjesztették elő: »A csiksomlyói főgimnáziumnál fennálló finevelő intézet javára a csiksomlyói róm. kath. iskolák pénzalapjában kezelendőleg és ide fizetendőleg »Madár Imre alapítvány« létesíttetik 750 korona összegben, mely addig gyümölcsöztetendő, míg egy növendék ellátására elegendő lesz. Az alapítvány élvezése csak akkor nyílik meg s annak fejében egy növendék fog ellátást nyerni. Élvezésére jogosultak lesznek első sorban a három törvényes örökös leszármazói, ezek nemlétében csikbánkfalvi székely származású róm. kath. ifjak s ezek nemlétében csikmegyei születésű székely róm. kath. ifjak. Az alapítvány befizetendő 1906. évi november 1-én, addig kamat nem jár utána; ebből 500 K.-át fizet Péter József örökös, 250 K.-át Madár Irma köteles fizetni.« A főtanhatóság ezen

ajánlatot elfogadta, mire örökösök a megajánlott összeget a csiksomlyói róm. kath. iskolák pénzalapja pénztárába már be is fizették.

Tandijmentesség. A főtanhatóság a testület ajánlása alapján a szegény és kiválóbb előmenetelű tanulókat tandijmentességben részesítette.

Egész tandijmentesek voltak: Blénessy János, Kopacz Albert VIII., Csató István, Fóris Pál, Ráduly Árpád, Spleiss Mihály, Váradi Sándor VII., Beke József, Bernád Ágoston, Király András, Lajos István, Pál Béla, Veres Péter VI., Fodor Gergely, Márkns Albert, Petres Kálmán V., Bakó Kálmán, Bándi József, Csűrös Lajos, Fulda Pál, Rusz-Sántha István, Tamás Ignác, Tódor József IV., Adorján Károly, Ambrus János, Baky József, Karda István, Kádár István, Kállai Géza, Lakatos Imre, Mednyánszky Lajos, Tankó Károly, Vaszi István, Zöld Antal III., Csiki János, Csiki István, Darvas Albert, Ferenczy Béla, Gegő István, Kertész Béla, László Károly, Nagy János, Péterffy Zoltán, Simon György, Székely Károly, Szöcs András, Timár Sándor II. o. tanulók.

Féltandijmentesek voltak: Ferenczy Zoltán, Zöld József VIII., Fazakas Ferencz, Jirka József VII., Barabás János, Ferenczy Sándor, Sólyom Béla VI., Ambrus András, Erős Péter, Ferencz József, Kádár Árpád, Miklós Domokos, Sárosi Béla, Veress Ernő V., Bokor Gábor, Karda Ferenc, Rózsa József IV., Ady Zoltán, Bene János, Biró Ferencz, Csiszer Béla, Gál János, Gáspár Jenő, György Imre, Györgypál János, Györgypál Gábor, Hancz Lajos, Imecs Ákos, Lajos Balázs, Péter Imre, Szöcs Zoltán III., Albert István, Ábrahám Ambrus, Bedő Ábrahám, Bors István, Fulda Zoltán, Karácson János, Péli Gyula, Székely Rezső II., György Béla, Rózsa Géza I. o. tanulók.

Tanulmánybeli hanyatlás miatt a tandijmentesség kedvezményét a tanév második felére elvesztették: Ferenczy Sándor VI., Erős Péter V., Györgypál János, Szöcs Zoltán III., Karácson János, Nagy János. Péli Gyula II., György Béla, Rózsa Géza I. o. tanulók.

Az elengedett tandij összege 2610 K., amely összeg a befolyt tandijnak 22·08 $\frac{1}{100}$ -át teszi ki.

Segélyek. a) Mint ösztöndijasok segélyezésben részesültek:

Kopacz Albert VIII. o. Erdélyi kincstári	120 K.
Wéger Lajos VIII. o. a jövedéki birság alapból	300 „
Ráduly Árpád VII. o. az országos róm. kath. tanító segély alapból	100
Sipos Bálint VI. o. a jövedéki birság alapból	300 „
Sipos Richárd VI. o. a jövedéki birság alapból	200
Fulda Pál IV. o. Budai Mária Terézia-féle	240
Mednyánszky Lajos III. o. Győri árva ösztöndíj alapból	150
Fejér Manó II. o. a Szentháromság örmény segély- egyesülettől	100 „
Kósa Ferencz I. o. a jövedéki birság alapból.	100 „
Kovács József I. o. Wodiáner-féle magánalapítvány összeggel.	100 „

b) A gimnáziummal kapcsolatos internátus növendékei közül az internátusi segély alapból az ellátás fedezésére segítséget kaptak :

Karácson Antal VIII. o. 22, Fóris Pál VII., Biró Ferencz III., ifj. Ferenczy Béla II., Péter Ferenc és Tischler Endre I. o. 20—20, Kiss János VIII., Beke Károly IV., Baky József, Ráduly Béni III., Albert István, Fulda Zoltán, Simon György II., Ferenczy Márton és Török Árpád I. o. tanulók 14—14 K.-át, összesen 248 K. segélyt kaptak.

c) A vármegyei lóbeszerzési huszáralapból, mint székelly huszárcsaládból származott tanulók segélyben részesültek :

Bartalis Márton VII., Botár Dávid, György Imre VI., Erős Péter, Kovács Lajos, Sárosi Béla V., Kánya Gyula IV., Csiki János és Csiki István II. o. tanulók 60—60, Ambrus András és Fodor Gergely V. o. t. 30—30 K.-át, összesen 600 K.-át kaptak.

Jutalmazások. a) Az erdélyi róm. kath. tanulmányi alapból évenként járó 80 K. átalányból vásárolt könyveket a következő jóviséletű s kiváló előmenetelű tanulók kapták :

VII. o. : Váradai Sándor Sebők Imre : Öt világrészen keresztül.

VI. o. : Barabás János : Platz Bonifác : Az ember eredése, faji egysége és kora, László Antal : Hatszáz magyar nemzeti dal, Veres Péter Zrinyi Miklós : Szigeti veszedelem.

V. o. : Petres Kálmán : Zrinyi Miklós : Szigeti veszedelem.

IV. o. : Bándi József és Csűrös Lajos : Zrinyi Miklós : Szigeti veszedelem, Fulda Pál : Új szavalókönyv.

III. o. : Karda István és Lakatos Imre : Sebők Imre : Az én naplóm, Mednyánszky Lajos, Nagy Dénes és Tankó Károly : Dedek : Mária legendák.

II. B) o. : Csiki János : Latkóczy M. : Magyar szentegyházak regéi, Ábrahám Ambrus, Berecz István, Darvas Albert és Fejér Gerő : Sebők Imre Az én naplóm.

II. A) o. : Csiki István, Ferenczy Béla és Gegő István : Latkóczy M. : Magyar szentegyházak regéi.

I. o. : Beke Gábor, Kozma István és Péter Ferencz : Rolfus : Beppo, a lazzaroni fiú, Tischler Endre és Vass István : Karácson Imre : Szent Imre herceg.

b) A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumtól küldött 4 jutalmi könyvet a következők kapták : Spleiss Mihály VII. o. t. : Madách Imre : Az ember tragédiáját, Barabás János VI., Divald Kornél : Művészettörténeti korrajzok I—II. kötetét, Ambrus András V. o. t. : Aubermann Miklós : Egyiptom és Hellasz földjén, György Imre III. o. t. : Donászy Ferenc : Szigetvár és Eger hősei és Zakariás Bálint III. o. t. : Kincses ház c. munkát.

c) Erőss József tanár Blénessy János és Kopacz Albert VIII. o. tanulóknak Szuszai Antal : A tiszta életéről c. könyvet adta jutalmul.

d) Szabó János vallástanár a »Zászlónk« egy-egy évfolyamát adta : Csató István, Váradi Sándor VII., László Antal, Veres Péter VI., Ambrus András, Fodor Gergely, Veress Ernő V., Bándi József, Rusz-Sántha István IV., Tankó Károly III., Csiki János, Ferenczy Béla II., Fekete Endre és Solnay Sándor I. o. tanulóknak, mint akik a vallástánból osztályukban a legtöbb eredményt érték el. Veress Ernő V. o. t. ezenkívül jutalmul kapta : Sire Károly S. J. életrajzát is.

e) A Székely Egyesület két jó előmenetelű és jó viselkedetű székely származású tanuló részére adományozott 20—20 K. jutalmát a tanári kar ajánlata alapján Csűrös Lajos IV. és Csiki János II. o. tanulóknak adta.

f) Az Adorján-féle jutalmi alap múlt évi 6 K. kamatját Kopacz Albert VIII. o. végzett tanuló kapta, mint aki a legjobb magyar dolgozatokat készítette.

g) Béli és társai jutalmi alap múlt évi 10 K. kamatját Várad Sándor kapta, mint a VII. o. legjobb tanulója.

h) Az Imets-féle alap múlt évi 10 K. kamatját Kritsa Győző VIII. o.-t végzett tanuló kapta, mint olyan székely származású tanuló, aki a német nyelvből legjobb előmenetelt tanúsított.

i) Koncz István csíktusnádi plébános úr a legjobb érettségi vizsgát tett tanulónak évenként adni szokott 10 K. jutalmát Kopacz Albert nyerte el.

j) Gecző Béla kir. törvényszéki bíró úr 10 K. jutalmát Jerzsák Béla VI. o. t. kapta, mint aki a mennyiségtanból a csíkszeredai tanulók közül a legtöbb eredményt érte el.

k) Blénessy Alajos m. kir. államv. ellenőr úr 10 K. jutalmát a testület Veres Péter VI. o. tanulónak ítélte oda a jó magaviselet, kitartó szorgalom és szép előhaladás jutalmazására.

l) Csató János tanár a meteorológiai megfigyeléseknél teljesített segédkezésért Csató István VII. o. tanulót 15 K. és Timár Sándor II. o. tanulót 6 K. jutalomban részesítette.

m) Erőss József tanár 10 K. jutalmát Blénessy János VIII. osztályt végzett tanuló nyerte el példás magaviseletéért.

Tornaverseny. A tornaverseny következő győztesei elismerő okiratot kaptak :

a) Az összetett versenyben (korlát- és nyújtógyakorlatokból): Bartalis Márton, Fazakas Ferenc VII. és Révész Béla VI. o. tanulók.

b) Magas ugrásból: Spleiss Mihály VII. és Bálint Ferenc VI. o. tanulók.

c) Távolugrásból: Kelemen Béla, Puskás István, Rusz-Sántha István IV. és Lakatos Miklós III. o. tanulók.

d) Diszkos dobásból: Bartalis Márton és Fazakas Ferenc VII. o. tanulók.

e) Futásból: Csató István VII., Élthes Endre V., Puskás István, Rusz-Sántha István IV., Lakatos Miklós III., Csiki János, Szócs Antal II. B), Péli Gyula, Csutak Bálint II. A), Tischler György és Simon Ödön I. o. tanulók.

Czéllövőverseny. A május 22-én a honvéd tisztikar jelenlétében megtartott versenyen a honvéd tisztikartól értékes puskát az elismerő okirattal együtt Stercsky Kázmér VII. o. t. nyerte el 3 találatért. Elismerő okiratot kaptak még Karácson Antal VIII., Fazakas Ferenc és Zareczky Pál VII. o. tanulók.

Finevelő intézet és internátus.

A) A finevelő intézet és internátus.

A Szent-Mihályról nevezett finevelő intézetben teljes ellátásban részesült 37 nyilvános és 19 magánalapítványos, 1 kézi ösztöndíjas, 33 fizető és 8 szolgálattelvő, összesen 98 növendék.

a) Nyilvános alapítványt élveztek.

Közalapítványt :	Ferenczy Zoltán	VIII. o. t.
» »	Rancz Antal	VII. o. t.
	Váradi Sándor	VII. o. t.
	László Antal	VI. o. t.
	Pál Béla	VI. o. t.
	Ambrus András	V. o. t.
	Ferencz József	V. o. t.
	Gergely Károly	V. o. t.
	Bándi József	IV. o. t.
	Gál János	III. o. t.
	György Imre	III. o. t.
	Karda István	III. o. t.
	Bene János	III. o. t.
»	László Károly	II. o. t.
Bíró-félét :	Gáspár Jenő	II. o. t.
Bors Bálint-félét :	Beke József	VI. o. t.
»	Tompos Albert	VI. o. t.
Bors Barnabás-félét :	Sándor Gergely	IV. o. t.
	Sólyom Béla	VI. o. t.
Csomortáni-félét :	Spleiss Mihály	VII. o. t.
Tusnádi Darvas I.-félét	Ráduly Árpád	VII. o. t.
» » »	Veress Ernő	V. o. t.

Gyóújfalvi Darvas I. f.:	Barabás János	VI. o. t.
Dénes-félét:	Kopacz Albert	VIII. o. t.
Fülöp Alajos-félét:	Petres Kálmán	V. o. t.
Keresztes-félét:	Kritsa Viktor	VIII. o. t.
Kovács Miklós-félét:	Sóbert Frigyes	VI. o. t.
» » »	Élthes Endre	V. o. t.
Kovács Péter-félét:	Szőcs András	II. o. t.
Lukács Mihály-félét:	Csűrös Lajos	IV. o. t.
» » »	Darvas Albert	II. o. t.
Molnár József-félét:	Csató István	VII. o. t.
» » »	Zonda Imre	III. o. t.
Salamon Andrásné-f.:	Zöld József	VIII. o. t.
Sántha-félét:	Tódor József	IV. o. t.
Tankó-Félét:	Fodor Gergely	V. o. t.
Haller Mária-félét;	Rusz-S. István	IV. o. t.

b) *Magán alapítványt élveztek:*

Bors Bálint-félét:	Csiszér Vilmos	VIII. o. t.
» » »	Ilyés Lajos	III. o. t.
Buzás Mihály félét:	Kristó József	VIII. o. t.
Ferenczi Péter-félét:	Fazakas Ferenc	VII. o. t.
Kedves Bara-félét:	Karda Ferencz	IV. o. t.
Molnár Balázs-félét:	Csata Vencel	IV. o. t.
» » »	Balla Sándor	I. o. t.
» » »	Nagy Imre	I. o. t.
» » »	Lázár János	I. o. t.
Nagy István-félét:	Márkos Albert	V. o. t.
Bocskor Elek-félét:	Bocskor Elek	II. o. t.
Péterffy-félét:	Gergely Gábor	VI. o. t.
» »	Virág Mór	VI. o. t.
» »	Péterffy Imre	I. o. t.
Ferenczi Péter-félét:	Blénessy János	VIII. o. t.
» » »	Ferenczy Sándor	VI. o. t.
	Madaras János	VI. o. t.
	Veres Péter	VI. o. t.
	Berecz Gyula	III. o. t.

c) *Kézi ösztöndíjas tanulók:*

Péter Sándor VIII. oszt. tan. (Fogarassy Mihály-félét, 342 korona).

Orbán Gábor VII. o. t. (Eröss Elek-féle 200 korona, a kézdivásárhelyi r. k. főgimnáziumban).

Ambrus László VII. oszt. tan. (Kedves Zsuzsánna-féle 200 korona).

Tamás Ignác IV. oszt. tan. (Madár Imre-féle 200 kor.)

Lakatos Imre III. o. t. (Molnár József-féle 200 korona).

Orosz Béla II. o. t. (Orosz Mihály-féle 76 korona, a brassói r. k. főgimnáziumban).

d) *Fizetők.*

VIII. osztály. Erdős Kálmán, Jakab Sándor, Minier Gábor, Zakariás Dénes és Zakariás Lajos.

VII. Sterszky Kázmér.

VI. Erdős Lajos, Jerzsák Béla és Köllő Dezső.

V. Székely Vilmos.

IV. Puskás István, Rusz-Sántha János és Zakariás Gyula.

III. Erdős Béla, Fejér Gerő, Rudics Tibor, Zakariás Bálint és Zakariás László.

II. Albertini Jenő, Berecz István, Blénessy Sándor, Fejér Manó, Gáspárfi Ferenc, Minier Károly, Rác Zoltán, Székely Rezső és Zakariás Gerő.

I. Albertini Zoltán, Horóczy Árpád, Madaras Sándor, Rusz-Sántha Albert, Sallai Ferenc és Vass István.

e) *Szolgálattevők*

Bernád Ágoston VI. o., Adorján Károly III. o., Tankó Károly III. o., Bedő Ábrahám II. o., Lukács István II. o., Nagy János II. o., Péterffy Zoltán II. o., Albert István I. o. tanulók.

Az ifjuság házi nevelését és az intézet felügyeletét *Kassai Lajos* igazgató, *Eröss József* és *Szabó János* aligazgatók gyakorolták.

Az élelmezést az igazgató házilag kezelte. Az élelmezési díj egy alapítványos növendék részére 200 korona, egy fizető részére 260 korona, mely összeg havi előleges részletekben fizetendő. — A szolgálattevők (servitorok) ingyen ellátásban részesültek.

Napi ételrend: reggelire egy pohár meleg tej zsemlével, ebédre leves, marhahús mártással, főzelék sült hússal; vacsorára főzelék sült hússal. Ugy az ebédhez, mint a vacsorához 20—20 deka kenyeret kapnak.

A növendékek két teremben tanulnak és 13 szoba alvásra van berendezve. A hálószobákban egész éjjel ég a mécs.

Ágyneműről, téli és nyári ruházatról, fehérneműről, úgyszintén mosatásról, asztalkendőről, és ivópohárról a szülők gondoskodnak.

Előforduló rongálások helyreigazítására minden növendék a beíratáskor három koronát fizet az igazgatónál.

A főtanhatóság rendelete szerint csak egészséges ifjakat szabad felvenni. A betegeket és az olyan tanulókat, kik az osztályt elégtelen eredménnyel és kevésbé szabályszerű magaviselettel végezték, az intézetbe fel nem vehetjük.

Jelentkezni lehet augusztus 15-ig személyesen vagy levélben, az iskolai és orvosi bizonyítvány bemutatása mellett.

Bővebb felvilágosítással az igazgató szívesen szolgál.

B) Internátus.

A főgimnáziummal kapcsolatos internátásban 68 fizető és 7 szolgálattevő növendék nyert ellátást Kassai Lajos igazgató és Csathó János felügyelő tanár vezetése alatt.

Az intézet kiadásait fedezte Csikvármegyének 740 korona évi adománya és az egyes növendékektől fűtés-világítás címén befizetett évi 10 korona, bennlakásért évi 10 kor. és ellátásért havi előleges részletekben 140 korona.

A szolgálattevők csak fűtésért és világításért fizetnek.

Az 1906—1907. iskolai évre az internátusban elhelyezett tanulók a következők:

VIII. osztály: Boga Ödön, Csutak Béla, Karácson Antal, Kiss János, Sándor Balázs.

VII. osztály: Demény Elek, Fóris Pál, Nedelka Gergely, Rácz József, Szántó Árpád, Székely Lajos.

VI. osztály: Csutak Lajos, György Imre.

V. osztály: Bartha Antal, Campean János, Erős Péter, Kábdebó Elemér, Kovács Lajos, Mihály Gergely, Ötvös Károly, Sárosi Béla.

IV. osztály : Borzsovai István, Both Ferenc, Fulda Pál, Kelemen Béla, Kiss Lajos, Szűcs Jenő, Varga József.

III. osztály : Baky József, Biró Ferenc, Csató Árpád, Kádár István, Kazacsai Antal, Miklósi Izidor, Ráduly Béni, Sándor Imre, Schlett Géza, Silló Bálint.

II. osztály : Bara Márton, Cziko János, Csutak Bálint, Eszenyei Mihály, id. Ferenczy Béla, ifj. Ferenczi Béla, Fulda Zoltán, Gál Imre, Lázár József, Molnár Károly, Péli Gyula, Póra Imre, Simon György.

I. osztály : Balog Sándor, Becze János, Béres Mátyás, Csató Károly, Csomortáni Tibor, Fazakas Ferenc, Kósa Ferenc, Gábor István, Ferenczy Márton, Péter F. Gyula, Rózsa Géza, Solnay Sándor, Tamás Ferenc, Tischler Endre, Tischler György, Tompos Károly, Török Árpád.

Szolgálattevők : Kádár Árpád, Miklós Domokos, Beke Károly, Rózsa József, Szőcs Gergely, Zöld Antal és Bors István.

Az internátusban az ifjak a fent említett díjakért, lakást, fűtést, világítást, kiszolgálást, ételmezést és felügyeletet nyernek. Óvadék címén a tanév kezdetén a felügyelő tanárnál 2 koronát fizetnek.

Ágyneműről, ruházatról, fehérneműről, asztalkendőről, ivópohárról és mosatásról a szülők gondoskodnak.

Az igazgatóság oly tanulót, aki tüdőbajban vagy más betegségben szenved, úgyszintén aki elégtelen tanjeggyel végzett, vagy a viseletből kevésbé szabályszerű osztályzatot nyert az internátusba nem vesz fel.

Szükséges tudnivalók.

1. Figyelmeztetés.

A tanulók, szülők és gyámok figyelmeztetnek, hogy az iskolai bizonyítványokat őrizték meg, minthogy ezek másolata az eredeti elvesztését igazoló kérelemmel és kivált az érettségi okmányé, sok nehézséggel állítható ki. Figyelmeztetnek továbbá a szülők és gyámok, hogy a félévi »Értesítő« vegyék át iskolázottjaiktól és azt jól betekintve, írják alá, hogy ne csupán az évvégi bizonyítványból és így későn ébredjenek arra, hogy fiuk, vagy gyámoltjuk elvesztette a drága tanidőt és iskolai életét.

2. Felvétel a gimnáziumba.

1. A következő tanévre az I—III. o. tanulók szabályszerű felvétele és beírása a főtanhatóság 4573—1906. sz. rendelete alapján július hó 1—5 napjain történik. Beíratáskor kötelesek a 2 K. beíratási díjat befizetni, amely összeget akkor sem kapnak vissza, ha a jövő tanévben tanulónak nem jöhetnek ide. A IV—VIII. o. tanulók felvétele szeptember 2—4. napjain történik. Ez utóbbi napokon a három első osztályba csak az esetben lehet beíratkozni, ha a törvényes létszám még be nem telt. Minden tanuló atyja, anyja, vagy ezek megbízottja kíséretében tartozik a beíráshoz megjelenni a gimnázium igazgatójánál és az illető osztályfőnöknél.

2. Az első osztályba csak oly tanulók vehetők fel, kik életük 9-ik évét már betöltötték, de 12 életévüket túl nem haladták s vagy arról, hogy a népiskola négy alsó osztályát jó sikerrel végezték, nyilvános népiskolától nyert bizonyít-

ványt mutatnak elő, vagy felvételi vizsgálaton igazolják, hogy hasonló mértékű képzettségük van. A tizenkétévesnél idősebb jelentkező felvétele felett a tanári testület határoz.

Első helyen jogosultak a felvételre a csikmegyei katolikusok, másodsorban a háromszékmegyei róm. katolikusok, harmadsorban a csikmegyei más vallásúak. Ezen sorozatban is először jogosultak az elemi iskolát jeles eredménnyel, azután a jóeredménytel végzett növendékek.

3. Minden tanuló a felvételnél az előző évről szóló iskolai bizonyítványát és keresztlevelet vagy születési bizonyítványát tartozik az igazgatónak bemutatni és az osztályfőnöknél beadni. Az V-ik osztályba lépő pedig köteles, ha szülője meg nem jelenik, nyilatkozatot mutatni fel arról, hogy a görög nyelvet, vagy pedig az e helyett választható tantárgyakat fogja-e tanulni. Az intézetbe először lépő a fentebbieken kívül újraoltási bizonyítványt is tartozik felmutatni. Ezek nélkül felvétel nem eszközölhető.

4. A javító és pótló vizsgálatok aug. 30-án, a felvételi vizsgák aug. 31-én tartatnak meg. A reál- és polgári iskolából jövő tanulók a megfelelő osztály tárgykülönbözetéből felvételi vizsgát tesznek. A felvételi vizsga díja 20 korona. Azon tanulónak, a ki egy tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, a tanári testület engedheti meg, hogy az elégtelen osztályzat kijavítása végett javító vizsgálatot tessen; de ha az egy tárgyból bukott tanulónak a magaviseletéből »kevésbé szabályszerű«, avagy »rossz« osztályzata van, a főtanhatósághoz kell engedélyért folyamodnia. Hasonlóképpen a főtanhatósághoz tartozik folyamodni a javító vizsgálat engedélyezéseért az is, ki két tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot. A kellően felszerelt folyamodványokat 1906 jul. 3-ig a gimnáziumi igazgatósághoz kell beadni. A később beadott folyamodványok figyelembe nem jönnek. Aki kettőnél több tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, javító vizsgálatra semmi esetre sem bocsáttatik. A javító, nemkülönben a pótvizsgálatot is abban az intézetben kell a tanulónak letennie, melyben az elégtelen érdemjegyet kapta, illetőleg a hol a rendes vizsgálatot elmulasztotta. Megokolt esetekben az iskola főtanhatósága megengedi, hogy a tanuló a vizsgálatot más tanintézetben tesse le. Pótvizsgálatra

csak az a tanuló bocsátható, ki a rendes vizsgálatról való elmaradását betegség vagy egyéb fontos okkal igazolja. A betegség igazolására hatósági vagy hatóságilag megerősített orvosi bizonyítványt kell mellékelni.

A beiratásnál fizetendő díjak a következők:

- a) 2 K. beiratási díj.
- b) 6 K. az országos tanári nyugdíjalap javára.
- c) 1 K. a tanévvégi Értesítő nyomtatása költségeire.
- d) 1 K. az ifjúsági könyvtárra.
- e) A tulajdonképeni tandíj a főtanhatóság 1905. dec. 2-án kelt 5769 sz. rendelkezése szerint a következő tanévtől kezdve úgy az alsó, mint a felső osztályosoknak 40 K., nem katolikusoknak 60 K.

f) Az esetleges károk megtérítése címen minden tanuló tartozik 2 K. óvadékot az osztályfőnök kezéhez lefizetni.

Az e) pontban megállapított díj fizetése alól felmentés is nyerhető, a többi pont tételei lefizetése alól felmentésnek nincs helye.

Ezen díjak a beiratáskor fizetendők; az e) pont alatti tandíj fizetését a tandíjmentességért folyamodók halaszthatják addig, míg kérvényükre a főtanhatóság válasza megérkezik. Első osztályos tandíjelengedésben nem részesül.

3. Tandíjmentességi szabályzat.

1. §. Az erd. róm. kath. status gimnáziumaiban a status gyűléstől megállapított tandíj fizetendő, mely alól rendszerint senki sem mentetik fel.

2. §. Kiváltképen azonban a főtanhatóság elengedheti az egész vagy féltandíj fizetését jó erkölcsi magaviseletű és egyuttal jó igyekezetű, tehetséges tanulóknak, ha:

a) a szülők vagyontalanságát az illető politikai hatóságtól kiállított és a róm. kath. lelkésztől is aláírt bizonyítvány igazolja;

b) az előző évről szóló gimnáziumi bizonyítvány szerint erkölcsi magaviselete legalább szabályszerű volt s az egyes tantárgyakból legfeljebb csakis két elégséges osztályzatot bir, a többi jeles és jó lévén.

3. §. A tandíjmentesség mindig csak egy évre adatik.

4. §. Olyan tanulók kérvényét, akiknek bizonyítványa kevésbé szabályszerű magaviseletet, avagy kettőnél több elégséges érdemjegyet tartalmaz, az igazgatók el nem fogadják, hanem a jelen szabályzatra való hivatkozással visszautasítják s a tandíjfizetésre határidőt tűznek ki.

5. §. A tandíjmentességet illetőleg a főszűly a féltandíjmentességre helyeztetik; egész tandíjmentesség csakis kiváló szorgalom és előmenetel mellett valóban szegényeknek adatik.

6. §. Aki igazolja, hogy egy időben 3 fia jár közép-, vagy főiskolába, s ha az illető tanuló előmenetele megfelel e szabályzat b) pontjának, a tandíj felének fizetésétől felmenthető egyszerű kérelemre, még ha nem is egészen szegény.

7. §. A tandíjmentességi kérvények minden tanév elején legkésőbb szeptember 25-éig az illető gimnázium igazgatóságánál adandók be. A tanártestület tartozik a kérvényeket még a szept. hóban tartandó ülésen lelkiismeretesen tárgyalni, a véleményét minden egyes folyamodóra nézve jegyzőkönyvbe venni. Az összes iratokat az igazgatók okt. 1-éig a főtanhatósághoz fölterjesztik, hogy az igazgatótanács októberi rendes közgyűlésen végleg határozhasson. Fel nem szerelt vagy később beadott kérvények figyelembe nem vétetnek.

8. §. A tandíj fele beíratáskor, a másik fele jan. 17-ig befizetendő. Akik jelzett határidőig a tandíjt be nem fizették, sem az igazgatótanácstól fel nem mentettek, a tanulók sorából kitörölendők.

9. §. A tandíj beszédéséről az illető igazgatók felelősök.

10. §. A jelen szabályzat a gimnáziumi Értesítőben közvéteendő.

Csiksomlyó, 1907. június 29.

Pál Gábor,
főgimnáziumi igazgató.

TARTALOM.

	Lapszám.
I. Kézírtos iskolai drámák	5
II. Előadott tananyag	50
III. Írásbeli dolgozatok tételei	77
IV. Tanszerek gyarapodása	79
V. Egyesületek élete	88
VIII. A tanév lefolyása	96
Az ifjuság érdemsorozata	111
Statisztikai kimutatás	127
Érettségi vizsgálat	137
Jótekonyság	138
Finevelő intézet és internátus	143
Szükséges tudnivalók	148

